de Rechtspraak

RECHT SPRAAK

JAARVERSLAG 2024

Inhoudsopgave

Jaarbericht 3

1 Rol in de rechtsstaat 6
- 1.1 Democratische rechtsstaat 7
- 1.2 Trends in wetgeving en beleid 9
- 1.3 Knelpunten in wetgeving en uitvoering 11

2 Rechtvaardige en kwalitatief hoogwaardige rechtspraak 20
- 2.1 Kwaliteit en professionaliteit 21
- 2.2 De toedeling van zaken 23

3 Toegankelijke en transparante rechtspraak 25
- 3.1 Digitale toegang tot de rechter 26
- 3.2 Artificial intelligence (AI) 26
- 3.3 Publiceren van meer uitspraken 27
- 3.4 Online zittingen 28
- 3.5 Begrijpelijke en mensgerichte communicatie 28
- 3.6 De Rechtspraak en wetenschappelijk onderzoek 29

4 Tijdige en voorspelbare rechtspraak 32
- 4.1 Duurzame verkorting van de doorlooptijden 33
- 4.2 Borging van het programma Tijdige rechtspraak 33

5 Maatschappelijke rechtspraak 36
- 5.1 Innovatie en maatschappelijk effectieve rechtspraak 37
- 5.2 Samenwerken in netwerken 40
- 5.3 Vernieuwing Wetboek van Strafvordering 43
- 5.4 Mediation 44

6 Onze mensen en omgeving 47
- 6.1 Onze mensen 48
- 6.2 Duurzaamheid 51
- 6.3 Veiligheid 52

7 De Rechtspraak in cijfers 54
- 7.1 Het rechtspreken 55
- 7.2 Werken bij de Rechtspraak 73
- 7.3 Bedrijfsvoering 85

8 Geconsolideerde jaarrekening 2024 96

9 Overige gegevens 119
- 9.1 Resultaatbestemming 120
- 9.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 120

JAARBERICHT

Beste lezer,

In dit jaarverslag van de Rechtspraak laten wij u zien wat het werk van 2.714 rechters en 10.510 medewerkers van de Rechtspraak inhoudt. We laten zien wat onpartijdige, onafhankelijke en deskundige rechtspraak betekent voor de samenleving en hoe wij onze bijdrage aan de democratische rechtsstaat zo goed mogelijk willen invullen. We nemen u mee in ontwikkelingen in alle rechtsgebieden en laten zien wat er speelt op het gebied van innovatie en digitalisering. Ook bespreken we knelpunten in wetgeving en uitvoering, zodat de wetgever wetten beter op de praktijk kan laten aansluiten.

Achter de 1,4 miljoen beslissingen die rechters jaarlijks nemen, staat een organisatie in beweging. Dit jaarverslag biedt een inkijkje in die dynamiek en verantwoordt hoe wij omgaan met het vertrouwen dat u in ons stelt. We vullen die verantwoordelijkheid met zorg en toewijding in, waarbij we rekening houden met de behoeften van de samenleving. Behoeften die meebewegen op de golven van de tijd – en waarop wij moeten inspelen.

Ik geef toe dat veranderingen binnen de Rechtspraak niet altijd even snel gaan. Voor een deel komt dit doordat onze organisatiecultuur eigenschappen kent die rechtstreeks voortvloeien uit het rechterschap. Rechtszekerheid en rechtsgelijkheid zijn uitgangspunten die om nauwkeurigheid vragen. In een wereld waarin ontwikkelingen razendsnel gaan, is het soms juist waardevol om de tijd te nemen en weloverwogen en grondig te werk te gaan. Zeker als het gaat om zoiets fundamenteels als de rechtsstaat.

Maar als zorgvuldigheid ten koste gaat van onze dienstverlening, moeten we bij onszelf te rade gaan. Als u betrokken bent bij een rechtszaak of op een andere manier met ons in aanraking komt, moet u een bericht van ons krijgen dat begrijpelijk is en niet vol juridische termen staat. Reactietermijnen moeten realistisch zijn en zaken moeten tijdig worden afgerond. Toch is dit nog te vaak niet het geval.

U mag ons aanspreken op de verantwoordelijkheid die wij dragen. En die reikt verder dan uw zaak alleen: het gaat ook om de continuïteit en effectiviteit van rechtspraak in het algemeen. We doen ons uiterste best om ervoor te zorgen dat iedereen in onze samenleving ook in de verdere toekomst op ons kan rekenen. Het belangrijkste hierbij is dat het vertrouwen in rechtspraak hoog blijft.

Dat is niet eenvoudig: rechterlijke uitspraken, met vaak een winnaar en een verliezer, roepen snel heftige emoties op. Zeker als het gaat om maatschappelijke kwesties waarbij mensen recht tegenover elkaar staan. Zoals bij de rechtszaak tussen Milieudefensie en Shell over CO_2-uitstoot, waarvan verderop in dit jaarverslag een samenvatting staat. Een uitspraak midden in het debat over klimaatmaatregelen.

Je kunt kritiek hebben op uitspraken van rechters. En kritiek is altijd waardevol. Maar rechtspraak is niet zomaar een mening. De rechter past het recht toe zoals dat in onze democratische rechtsstaat door regering en parlement is vastgesteld. Een uitspraak van een rechter heeft daarom in onze rechtsstaat een bijzondere functie. Dat mogen we nooit uit het oog verliezen. Net zoals we ervoor moeten waken dat kritiek niet omslaat in het ter discussie stellen van fundamentele rechtsstatelijke principes. Denk aan het gelijkheidsbeginsel of het uitgangspunt dat alleen de rechter schuld en straf bepaalt. Of dat onvrede leidt tot persoonlijke – vaak online – aanvallen op rechters of medewerkers van de Rechtspraak. Kritiek mag scherp zijn, maar zou nooit de fundamenten van de rechtsstaat mogen ondermijnen of zich richten op de mensen die de rechtsstaat als onderdeel van hun werk bewaken.

Als rechterlijke uitspraken op onbegrip stuiten, dan hebben wij ze mogelijk niet goed uitgelegd. Het recht is complex en voelt soms onrechtvaardig, bijvoorbeeld voor slachtoffers en nabestaanden. Maar ook voor iemand die zich zorgen maakt over de woningnood en leest dat na een uitspraak van de rechter het nóg moeilijker wordt om nieuwbouwprojecten te starten. Als we niet goed voor het voetlicht brengen waarom een rechter tot zo'n uitspraak komt, dan snap ik het onbegrip. Als we niet goed uitleggen dat het beschermen van rechten van wezenlijk belang is voor iedereen in onze samenleving en dat een rechter

álle belangen weegt, kan het beeld ontstaan dat rechters moeilijk doen, soft zijn of oplossingen voor maatschappelijke problemen in de weg staan.

Een onterecht beeld. De rechter is niet voor of tegen politieke plannen. Wij zijn niet voor of tegen inperking van de asielinstroom, de bouw van woningen of bescherming van natuur. Dit soort keuzes is binnen een democratie aan de samenleving – aan u. De rechter oordeelt niet over wat wenselijk is, maar over wat volgens het recht mag, en dat is een fundamenteel verschil.

In de wereld om ons heen is te zien dat kritiek op een uitspraak of de rechterlijke macht steeds vaker strategisch wordt ingezet. Zelfs in landen met een eeuwenoude rechtsstatelijke traditie wordt die kritiek gebruikt om een tegenstelling te creëren waarbij rechters tegenover de 'wil van het volk' staan. Ook in Nederland zie ik politici uit een steeds breder spectrum bij onwelgevallige uitspraken dat beeld versterken. Teleurstelling over de uitkomst van een zaak is begrijpelijk. Maar als politici na een voor hen betreurenswaardige uitspraak onvrede voeden en de oplossing niet zoeken in beter beleid en betere beslissingen, dan ondermijnen ze het gezag van de rechter en het vertrouwen in de rechtsstaat.

Wij zijn van nature voorzichtig met het uiten van dit soort kritiek. We geloven in de scheiding der machten die ons land tot een rechtsstaat maakt. Maar ik denk dat we te terughoudend zijn geweest. We moeten vaker van ons laten horen als kritiek op de rechter wordt misbruikt. Vijf jaar geleden riep ik de politiek op zich niet te verschuilen achter de toga van de rechter als oplossingen voor maatschappelijke problemen uitblijven. Nu zeg ik: de rechter mag niet als zondebok worden gebruikt voor falend beleid of het onvermogen om tot beleid te komen.

Het rechtssysteem functioneert omdat we er met elkaar op kunnen vertrouwen dat rechterlijke uitspraken worden nageleefd. Tot nu toe is dat naar behoren gegaan en lijkt het misschien alsof het nooit anders zal zijn. Maar hoe vaker de rechter als sta-in-de-weg wordt afgeschilderd, hoe meer de geesten rijp worden gemaakt om rechterlijke uitspraken wél terzijde te schuiven. Het gebeurt al in andere landen, het is naïef om te denken dat wij een uitzondering blijven. Zo'n ontwikkeling begint klein, bijvoorbeeld door capaciteitsproblemen. Maar als één uitspraak door de overheid wordt genegeerd, is de drempel lager om het opnieuw te doen. En daarmee is de erosie van onze rechtsstaat een feit.

De Rechtspraak dient de samenleving. Als die verandert, veranderen wij mee. Dat kan alleen door te luisteren – naar u en naar iedereen die ons aanspreekt op onze rol. Onze werkwijze, toegankelijkheid en snelheid mogen onderwerp van discussie zijn, maar de kern van de rechtsstaat is onwrikbaar. Dat zullen we vastberaden, kalm en professioneel blijven uitdragen.

Henk Naves,
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

1

ROL IN DE RECHTSSTAAT

1.1 Democratische rechtsstaat

1.1.1 Rol van de rechter in de democratische rechtsstaat

Toepassing van de wet is het domein van de rechter. Het is zijn taak om te oordelen of iemand de wet heeft overtreden en wat de gevolgen zijn als dit zo is. Dat geldt in alle rechtsgebieden waarin de rechter oordeelt. De rechter krijgt in de uitoefening van zijn werk echter steeds vaker het verwijt dat hij op de stoel van de politiek gaat zitten wanneer hij zich in de zittingszaal uitspreekt over maatschappelijk beladen thema's zoals het klimaat- of asielbeleid. Een rechter kiest er niet voor om zich over dergelijke kwesties uit te spreken. Een rechter neemt in alle zaken een beslissing, omdat dat in de wet staat. Rechters zijn niet activistisch. Zij geven enkel een oordeel over hoe het juridisch zit – onpartijdig, onafhankelijk en rolvast. Rechters bieden mensen rechtsbescherming en doen daarmee gewoon hun werk.

In zijn brief aan de informateurs van 28 maart 2024 heeft de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak (de Raad) respect voor een rechterlijk oordeel een voorwaarde genoemd voor een rechtvaardige samenleving. 'Ook, of zelfs juist, als de uitspraak van de rechter voor betrokkenen, zoals de overheid, niet gunstig uitvalt.' Het samenleven in een *high trust samenleving* vraagt van eenieder een zekere welwillendheid. 'Mensen moeten eruit wíllen komen en dat ook uitdragen. Dit geldt met name voor vertegenwoordigers van de instituties van onze democratische rechtsstaat. In de trias kan het schuren en dat past ook bij deze staatsvorm. Immers, waar aan machtsdeling wordt gedaan zal er altijd een zekere onderlinge spanning zijn. De vertegenwoordigers van die afzonderlijke instituties hebben ieder ook een bijzondere verantwoordelijkheid om het maatschappelijk vertrouwen in de democratische rechtsstaat overeind te houden. Dit vertrouwen breekt af als staatsmachten onterecht naar elkaar wijzen als veroorzaker van het uitblijven van oplossingen voor maatschappelijke problemen. Een *low trust samenleving* is dan onontkoombaar. Een samenleving die de burgers in Nederland, en hun rechtsbescherming in het bijzonder, niet ten goede komt', aldus de voorzitter van de Raad.

1.1.2 Noodzakelijke tegenmacht

Het is cruciaal dat de politiek belangrijke maatschappelijke vraagstukken zelf oppakt en zich tegelijkertijd aan haar eigen regels houdt.

In dat verband wordt de gang van zaken rond de voorgenomen asielwetgeving in herinnering geroepen. Enige tijd leek het erop dat deze wetgeving zonder enige vorm van voorafgaande parlementaire controle en ook zonder de gebruikelijke advisering door adviesorganen als de Raad zou worden doorgezet. De Raad vond dit een bijzonder zorgelijke staatsrechtelijke actie. Uiteindelijk is gekozen voor spoedwetgeving en heeft de noodzakelijke consultatie alsnog plaatsgevonden. Maar wel onder grote tijdsdruk en door het uitblijven van de gebruikelijke openbare internetconsultatie door een zeer beperkte kring. Als adviesorganen slechts een week krijgen om advies te geven over een ingrijpende stelselherziening, dan worden zij niet serieus in staat gesteld hun adviesrol goed te in te vullen. Ze worden feitelijk buiten spel gezet, en dat is zorgelijk vanuit het perspectief van controle en evenwicht *(checks and balances)*.

Voor een goed functionerende scheiding der machten (trias politica) is het essentieel dat elk van de drie staatsmachten – de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht – zijn rol neemt en ook de andere twee machten hun rol laat spelen. Als de Rechtspraak niet meer als noodzakelijke tegenmacht maar als hindermacht wordt gezien, dan verstoort dit de balans tussen de staatsmachten en het maatschappelijk vertrouwen in de overheid als geheel.

1.1.3 Toegang tot het recht en de rechter

Burgers en bedrijven moeten altijd terechtkunnen bij een onafhankelijke, onpartijdige rechter als zij vinden dat hun rechten worden geschonden. Dit is een grondrecht. De rechter biedt rechtsbescherming in individuele gevallen, maar die bescherming overstijgt ook het individuele belang. Rechterlijke uitspraken normeren het gedrag van burgers, bedrijven, overheden en andere instanties.

Rechtspraak geeft de rust en het vertrouwen dat regels voor iedereen gelden. Dat de wet aan iedereen rechten geeft, maar ook plichten met zich meebrengt. Rechtspraak maakt daarmee samenleven mogelijk en draagt bij aan een welvarend Nederland. Rechtsbescherming van burgers en bedrijven en de toegang tot de rechter is essentieel.

Toegang tot de rechter voor een ieder, los van de grootte van diens portemonnee, is een onmisbaar fundament voor een rechtvaardige samenleving waar ieders rechten worden gerespecteerd. In zijn brief van 28 maart 2024 riep de voorzitter van de Raad de formateurs en het (toekomstig) kabinet daarom op om de toegang tot het recht en de rechter te bewaken en voor iedereen te verbeteren. Bijvoorbeeld met adequate rechtsbijstand voor degenen die dat zelf niet kunnen betalen en met betaalbare griffiekosten voor iedere rechtzoekende. Maar ook door blijvende politieke steun te geven aan innovaties die nodig zijn om ervoor te zorgen dat burgers begrijpelijk, laagdrempelig en passend bij hun omstandigheden toegang tot de rechter hebben. Voorbeelden hiervan zijn wijkrechtspraak, vergroting van de digitale toegang tot informatie en digitale toegang tot de rechter.

1.1.4 Rechtsstaatdialoog

Medio 2024 publiceerde de Staatscommissie rechtsstaat haar adviesrapport *De gebroken belofte van de rechtsstaat.* Een van de vele waardevolle aanbevelingen is om – kortgezegd – een structurele dialoog tussen de staatsmachten in te richten. De Rechtspraak is pleitbezorger van het inrichten van structureel overleg tussen de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht en is dan ook blij dat deze aanbeveling een plaats heeft gekregen in het regeerprogramma. In 2024 zijn op ambtelijk niveau een aantal verkennende gesprekken gevoerd om deze rechtsstaatdialoog verder vorm te geven.

1.1.5 Constitutionele toetsing

In afwijking van de meeste andere Europese democratieën is het de Nederlandse rechter verboden om te beoordelen of wetten in strijd zijn met de grondrechten van burgers zoals neergelegd in de Grondwet. Als iedere individuele rechter – naast het toetsen aan internationale verdragen – ook aan de Grondwet zou mogen toetsen, dan zou dat leiden tot betere bescherming van grondrechten en meer rechtsbescherming voor individuele burgers, en dus tot een beter functionerende rechtsstaat. De Rechtspraak is er voorstander van dat de rechter kan toetsen aan klassieke grondrechten in de Grondwet. De in 2024 gepresenteerde ambitie in het regeerprogramma om het (gedeeltelijk) schrappen van het toetsingsverbod in artikel 120 van de Grondwet mogelijk te maken, kan dan ook rekenen op steun vanuit de Rechtspraak.

De Rechtspraak is daarentegen geen voorstander van een constitutioneel hof. Het heeft de voorkeur van de Rechtspraak om voor de toetsing aan de Grondwet zoveel mogelijk aan te sluiten bij de huidige wijze van toetsing aan verdragen. Dit betekent dat de Rechtspraak in een concreet geval de voorkeur geeft aan gelijktijdige gespreide toetsing op het niveau van de ‘gewone’ rechter.

1.1.6 Integriteit, onafhankelijkheid en onpartijdigheid

De Tweede Kamer behandelde op 10 april 2024 plenair het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de Wet op de Raad van State en enige andere wetten in verband met enkele wijzigingen in het belang van integere, onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak (hierna: het GRECO-wetsvoorstel).

Het GRECO-wetsvoorstel voorziet onder meer in een wettelijk verankerd verbod op het gelijktijdig uitoefenen van het ambt van rechter en het lidmaatschap van de Eerste Kamer, de Tweede Kamer of het Europees Parlement. Hiermee moet een grotere scheiding tussen de wetgevende en rechterlijke macht worden gecreëerd. Met de wettelijke verankering van dit verbod wordt werk gemaakt van de aanbeveling van de Groupe d’États contre la corruption (afgekort GRECO – een onder de Raad van Europa ressorterend anti-corruptieorgaan) in zijn evaluatierapport over Nederland van 21 juni 2013 om wettelijk te regelen dat het ambt van rechter en het lidmaatschap het parlement niet tegelijkertijd kan worden vervuld.

Daarnaast voert het GRECO-wetsvoorstel bepalingen in over het bezit en het melden van bepaalde financiële belangen voor een specifieke groep rechterlijke ambtenaren. Doel is het risico van financiële belangenverstrengeling en het risico van oneigenlijk gebruik van koersgevoelige informatie door rechterlijke ambtenaren zoveel mogelijk tegen te gaan. De Raad adviseerde op 20 januari 2022 overwegend positief over het GRECO-wetsvoorstel.[1]

Tijdens en na het debat op 10 april 2024 zijn voor de Rechtspraak relevante amendementen ingediend. Gelet op het principiële karakter van de ingediende amendementen en de grote effecten die deze amendementen kunnen hebben op de rechterlijke organisatie en de (rechts)positie van rechters, heeft de Raad op 22 juli 2024 een ongevraagd aanvullend advies uitgebracht over de amendementen.[2] Het GRECO-wetsvoorstel is in maart 2025 aangenomen door de Tweede Kamer.

1.2 Trends in wetgeving en beleid

In de laatste jaarverslagen is aandacht besteed aan trends die de Raad ziet in de wets- en beleidsvoorstellen die voor advies zijn voorgelegd in het kader van de in artikel 95 Wet op de rechterlijke organisatie neergelegde adviestaak. Ook in dit jaarverslag blikt de Raad terug op de ruim 40 in 2024 uitgebrachte wetgevingsadviezen en staat de Raad stil bij een aantal terugkerende elementen.

1.2.1 Wetsvoorstellen die de (digitale) toegankelijkheid van de Rechtspraak vergroten

Het afgelopen jaar zijn diverse voorstellen in consultatie gebracht met betrekking tot wet- en regelgeving die de (digitale) toegankelijkheid van de Rechtspraak vergroten.

Eind 2018 heeft de Raad het Basisplan digitalisering civiel recht en bestuursrecht vastgesteld (hierna: het basisplan). Doel van dit plan is realisatie van de digitale toegankelijkheid van de Rechtspraak voor procespartijen en procesvertegenwoordigers.

In mei 2024 heeft de Raad geadviseerd over het uit het basisplan voortvloeiende Besluit elektronische communicatie professionele wettelijke vertegenwoordigers.[3] Dit besluit regelt dat in zaken over curatele, bewind en mentorschap professionele wettelijke vertegenwoordigers verplicht elektronisch communiceren met de Rechtspraak.

Sinds 1 juli 2024 bepaalt artikel 33 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dat met een algemene maatregel van bestuur een verplichting tot elektronisch procederen kan worden ingevoerd. In de tweede helft van 2024 is een eerste ministeriële regeling op basis van die grondslag in consultatie gebracht: de regeling verplicht elektronisch procederen inzake conservatoir beslag, waarover de Raad in oktober advies heeft uitgebracht.[4] De regeling verplicht advocaten om elektronisch te procederen in verzoekschriftprocedures bij de voorzieningenrechter over conservatoir beslag. Dit betekent dat advocaten verzoeken, mededelingen en verzoekschriften in conservatoire beslagprocedures voortaan moeten indienen in een digitaal systeem voor uitwisseling van stukken en berichten. Ook de daaropvolgende communicatie en uitwisseling van stukken met de voorzieningenrechter gebeurt verplicht via dit digitale systeem.

Hiernaast is de EU bezig met digitalisering van het juridische domein. Dat heeft begin 2024 geleid tot het in werking treden van de e-Justice-verordening. Deze verordening heeft als doel de toegang tot de rechter te verbeteren. Gerechtelijke instanties in de lidstaten moeten standaard digitaal met elkaar gaan communiceren.

1 2022/03 Advies wetsvoorstel integriteitsonderwerpen rechterlijk ambtenaren (20 januari 2022).
2 2024/22 Advies amendementen bij het GRECO-wetsvoorstel (22 juli 2024).
3 2024/16 Advies ontwerpbesluit verplicht elektronisch indienen van stukken door professionele wettelijke vertegenwoordigers (8 mei 2024).
4 2024/32 Advies Regeling verplicht elektronisch procederen inzake conservatoir beslag (3 oktober 2024).

En dat niet alleen: digitale communicatie moet ook standaard worden tussen gerechtelijke instanties en burgers en rechtspersonen in de Europese Unie.

Een algemene maatregel van bestuur die niet uit het basisplan voortvloeit, maar wel een positieve bijdrage wil leveren aan de toegankelijkheid van de Rechtspraak, is het Tijdelijk besluit experiment nabijheidsrechter (nu regelrechter), waarover de Raad in februari 2024 advies heeft uitgebracht.[5] Deze algemene maatregel van bestuur maakt het voor partijen mogelijk om gedurende het experiment met de regelrechter op een laagdrempelige(re) manier te communiceren met de rechtbank. Zaken kunnen elektronisch worden aangebracht door middel van een aanvraagformulier en ook communicatie van partijen is via e-mailverkeer mogelijk.

De Rechtspraak is verheugd met de wet- en regelgeving die in 2024 op het gebied van (digitale) toegankelijkheid tot stand is gebracht, en hoopt de komende periode nog meer stappen te kunnen maken om de (digitale) toegankelijkheid te vergroten. De Raad blijft dan ook graag met het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) in gesprek om de hiervoor noodzakelijke wetgeving tot stand te brengen, zoals die over online zittingen in het civiel recht en in het bestuursrecht.

1.2.2 Wetsvoorstellen met zeer forse werklastgevolgen

Een opvallende trend in 2024 was het aanzienlijke aantal wetsvoorstellen met soms zeer forse werklastgevolgen voor de Rechtspraak. Het gaat bijvoorbeeld om wetsvoorstellen met betrekking tot inkomstenbelasting (box 3), arbeidsongeschiktheid en asiel. Deze komen bovenop een aantal eerdere wetsvoorstellen met zeer substantiële werklastgevolgen in voorgaande jaren, zoals de herziening van het Wetboek van Strafvordering en de nieuwe Omgevingswet. Er is de afgelopen periode dus sprake geweest van een stapeling van wetsvoorstellen met forse werklastgevolgen voor de Rechtspraak. Deze gevolgen zullen zich de komende jaren uiten.

Ook als het Rijk deze extra werklast financieel compenseert, kan hij op termijn onwenselijke gevolgen hebben voor de rechtspleging. Nog los van de tijd die gemoeid is met de invoering van nieuwe wetgeving, zullen de wetsvoorstellen, als ze worden aanvaard, een groot beslag op de (rechterlijke) capaciteit leggen, zeker als ze allemaal in dezelfde tijdspanne in werking treden. De direct inzetbare (rechterlijke) capaciteit is niet onbeperkt. De arbeidsmarkt is krap en het kost tijd voordat nieuw aangetrokken rechters hun opleiding hebben voltooid en volledig inzetbaar zijn. Bij een opeenstapeling van wetsvoorstellen met forse werklastgevolgen kunnen ook de doorlooptijden (verder) oplopen.

1.2.3 Wetsvoorstellen waarin het hoger beroep wordt overgeslagen

De Raad constateert in een aantal wetsvoorstellen een trend om procedures te willen versnellen door het hoger beroep over te slaan.

Versnelling in de uitvoering van maatschappelijk zwaarwegende projecten wordt vaker gezocht in versobering van rechtspraak. Het betreft bijvoorbeeld besluiten over woningbouw en elektriciteitsprojecten vanaf 25kV wisselspanning. Daar waar rechtspraak bij twee feitelijke instanties mogelijk was, wordt dit teruggebracht naar één feitelijke instantie. De Raad onderkent het belang dat dergelijke projecten op redelijke termijn gerealiseerd kunnen worden. Tegelijkertijd is niet goed uit te leggen waarom in dergelijke zaken niet in twee feitelijke instanties mag worden geprocedeerd, juist omdat het hier gaat om de afweging van zwaarwegende maatschappelijke belangen. We vrezen voor een uitholling van de rechtspraak.

De hierboven genoemde voorbeelden laten zien dat deugdelijke rechtsbescherming onder druk kan komen te staan door de wens om sneller te willen gaan. Gezien de vaak gehoorde roep om snellere procedures, wil de Raad het belang van rechtspraak in twee feitelijke instanties wederom onder de aandacht te brengen. Het streven naar snelheid mag niet ten koste gaan van deugdelijke rechtsbescherming van burgers en bedrijven. Bij verkorting van procedures dient goed oog te blijven bestaan voor de positie van alle betrokkenen. Procedures dienen voldoende waarborgen te bieden voor zorgvuldige weging van alle belangen.

5 2024/08 Advies amvb experiment nabijheidsrechter (6 februari 2024).

Rechtspraak in twee feitelijke instanties bevordert de kwaliteit en rechtsontwikkeling. Goed gemotiveerde uitspraken van verschillende rechtbanken over een bepaalde rechtsvraag bieden de hogerberoepsrechter de mogelijkheid tot verdieping en dat dient de kwaliteit van rechtsvorming en de rechtseenheid. Hiermee kan houvast worden geboden aan de rechtspraktijk (bestuursorganen en rechtshulpverleners) en ook in andere zaken waarin dezelfde rechtsvraag aan de orde is.

1.2.4 Ongevraagde advisering

Op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie heeft de Raad de taak regering en parlement te adviseren over 'algemeen verbindende voorschriften en te voeren beleid van het Rijk op het terrein van de rechtspleging.' De wet schrijft ook voor dat de adviezen van de Raad worden vastgesteld na overleg met de gerechten. Hoofdstuk 4 van de Kaderwet adviescolleges is ook van toepassing. Hieruit volgt dat de Raad zowel gevraagd als ongevraagd kan adviseren.

In de regel adviseert de Raad gevraagd. Alleen als hij onterecht bij de advisering wordt overgeslagen of geen andere manier ziet om zijn standpunt te geven over het effect van wijzigingen van voor de Rechtspraak belangrijke wetgeving, geeft de Raad ongevraagd advies. Ongevraagd advies is dan ook uitzonderlijk. In 2024 zag de Raad zich twee keer genoodzaakt om een ongevraagd advies uit te brengen.

Op 25 april 2024 bracht de Raad ongevraagd advies uit over de wijziging Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting in verband met capaciteitsproblemen binnen het gevangeniswezen. De Raad had aangegeven graag geconsulteerd te worden, maar dit verzoek was genegeerd. De Raad formuleerde in zijn (ongevraagde) advies principiële bezwaren tegen de tijdelijke maatregelen om de capaciteitstekorten in het gevangeniswezen te lijf te gaan. Zo werd in het advies gewaarschuwd voor het gevaar van afbreuk van vonnissen als de minister te veel ruimte zou nemen in de executiefase. Ook werd gewezen op het risico van rechtsongelijkheid, omdat de maatregelen niet voor alle gedetineerden gelden, maar alleen voor de door de minister aangewezen penitentiaire inrichtingen.

Het tweede ongevraagde advies had betrekking op ingediende amendementen naar aanleiding van de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de Wet op de Raad van State en enige andere wetten in verband met enkele wijzigingen in het belang van integere, onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak (ook wel het GRECO-wetsvoorstel genoemd). Zie ook paragraaf 1.1.6 (Integriteit, onafhankelijkheid en onpartijdigheid) in dit jaarverslag.

1.3 Knelpunten in wetgeving en uitvoering

In dit jaarverslag vraagt de Rechtspraak opnieuw aandacht voor knelpunten in wetgeving en uitvoering die ertoe leiden dat burgers/rechtzoekenden in de knel komen. Problemen in wetgeving en uitvoering die de rechter ziet, maar niet zelf kan oplossen.

Het kabinet bood het jaarverslag van de Rechtspraak over 2023 op 27 juni 2024 aan de Tweede Kamer aan. Daarbij ging de toenmalige minister voor Rechtsbescherming in op de manier waarop de door de Rechtspraak vastgestelde knelpunten worden opgepakt. Hij ging daarbij ook in op reeds eerder geconstateerde knelpunten. De Rechtspraak is verheugd dat het kabinet de eerder aangedragen punten serieus heeft genomen, en heeft er dan ook alle vertrouwen in dat dit weer gebeurt met de kwesties die in dit jaarverslag naar voren worden gebracht.

1.3.1 Knelpunten in wetgeving en uitvoering in de afzonderlijke rechtsgebieden

Algemeen bestuursrecht en belastingrecht

Maatwerkvoorziening opvang (weigering noodopvang)

Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) kan een aanvraag om maatwerkvoorziening opvang worden ingediend. Voor het recht op opvang is bepalend of de betrokkene in staat is zich te handhaven in de

samenleving.[6] Als een aanvraag om een maatwerkvoorziening bij opvang wordt afgewezen, en noodopvang wordt geweigerd, doen de gevolgen van de woningnood zich gelden. Als het feit dat iemand geen onderdak heeft níet het gevolg is van problemen bij het zich handhaven in de samenleving, kan terecht geen opvang op grond van de Wmo 2015 worden verstrekt. De Wmo 2015 is niet bedoeld om een tekort aan betaalbare woonruimte in Nederland op te lossen. Echter, dit kan wel leiden tot schrijnende gevolgen. In meerdere uitspraken is de overheid opgeroepen een oplossing voor dit maatschappelijk probleem te zoeken.[7]

Vaststelling van WOZ-waarde blijft meeliftgedrag[8] uitlokken

Op 1 januari 2024 is weliswaar wetgeving van kracht geworden om het verdienmodel van no cure, no pay-gemachtigden bij Waardering onroerende zaken (WOZ) en belasting van personenauto's en motorrijwielen (bpm)-zaken te ontmoedigen, maar daarmee is het eigenlijke probleem niet opgelost. Het onderliggende probleem is dat de waardering in deze zaken leidt tot een vast bedrag, zonder bandbreedte. Dit leidt makkelijk tot discussies over slechts kleine financiële verschillen. De beschikbare rechters en juridische ondersteuning zijn te vaak bezig met dit soort (rand)zaken, waardoor zaken worden verdrongen die maatschappelijk van groter belang zijn. De behandeltijden van die zaken worden langer, en dat is onwenselijk. Als de mogelijkheid van waardering binnen een bandbreedte in de Wet WOZ wordt opgenomen, zal dit leiden tot instroom van veel minder 'onnodige' zaken.[9]

6 Dat blijkt uit de definitie van het begrip opvang in artikel 1.1.1, aanhef en eerste lid, en uit artikel 1.2.1, aanhef en onder c, van de Wmo 2015.

7 Zie bijvoorbeeld de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep ECLI:NL:CRVB:2024:56, rechtsoverweging 5.

8 Dit is de mogelijkheid dat actoren zich economische baten weten toe te eigenen zonder dat ze in de kosten meedelen, of dat ze gegeven een bepaalde bate hun inspanningen of andere kosten proberen te minimaliseren.

9 Het betreft de reparatie van de zogenoemde Fierens-marge (zie HR:2010:BL1943, rechtsoverweging 3.4.5).

Familie- en jeugdrecht

Gebrek aan goede diagnostiek om te beoordelen wat tussen ouders speelt

Er is een gebrek aan goede diagnostiek (en behandeling) om te kunnen beoordelen wat tussen ouders onderling en/of hun kinderen speelt of heeft gespeeld. Het contact tussen ouders onderling en/of hun kinderen verloopt moeizaam, maar waardoor dit wordt veroorzaakt is niet duidelijk. Het komt vaak voor dat in verzoekschriften in algemene termen over het probleem wordt gesproken. Regelmatig vallen de woorden 'vechtscheiding' of 'strijd tussen ouders', terwijl er wellicht iets anders speelt in de sfeer van huiselijk geweld of dwingende controle in huiselijke kring. Wil de rechter hierin adequate uitspraken kunnen doen die de situatie niet verergeren, dan zou hij in dit soort zaken beter geïnformeerd moeten worden.

Inschrijving verklaring voor recht in het gezagsregister

Een verklaring voor recht dat iemand met het gezag is belast op basis van buitenlands recht kan niet opgenomen worden in het gezagsregister.[10] Dit betekent dat iemand die wel met het gezag is belast dit alleen maar kan aantonen door de beschikking waarin de verklaring is afgegeven te laten zien. Dat is erg onhandig en levert veel rechtsonzekerheid op. Het is ook relevant voor de toekomstige gegevensuitwisseling tussen het centraal gezagsregister en de Basisregistratie Personen (BRP). Aanpassing van artikel 2 van het Besluit gezagsregisters zou voor dit knelpunt een oplossing zijn.

OM als verzoeker in procedure aanvulling register van de burgerlijke stand

Het Openbaar Ministerie (OM) treedt als verzoeker op in verzoeken met betrekking tot aanvulling register van de burgerlijke stand met een ontbrekende akte, doorhaling van een akte of verbetering van een akte.[11] Dit betreft de zogeheten civiele taak van het OM. In de praktijk loopt dit niet altijd goed, en is de vraag opgekomen of ook de ambtenaar van de burgerlijke stand als 'belanghebbende' deze verzoeken zou moeten kunnen indienen. Er loopt een procedure cassatie in het belang van

10 Artikel 2 Besluit gezagsregisters

11 Artikel 1:24 BW

de wet met betrekking tot de vraag of een ambtenaar van de burgerlijke stand in dit verband als 'belanghebbende' kan worden aangemerkt. Mogelijk kan via deze weg de noodzakelijke duidelijkheid worden verkregen, maar wetgeving zal deze duidelijkheid zeker kunnen brengen.

Samenloop Wet zorg en dwang en Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

De Wet zorg en dwang biedt de mogelijkheid om een zorgmachtiging af te geven als de rechtbank dit passender acht dan het door het Centrum Indicatiestelling Zorg gedane verzoek voor een rechterlijke machtiging (artikel 38 lid 10 Wet zorg en dwang). Het verzoek voor een rechterlijke machtiging wordt dan opgepakt als een verzoek voor een zorgmachtiging. Het probleem is dat deze bepaling niet verder is uitgewerkt, met als gevolg de verkeerde verzoeker in de procedure, verkeerde stukken, een onjuiste medische verklaring en onduidelijkheid welke verplichte zorgvormen gewenst zijn. Omdat beide wetten en procedures heel erg verschillend zijn is het lastig om dit artikel te gebruiken.

Zorgmijdende betrokkenen

Artikel 6:1 lid 1 van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) bepaalt dat de rechter de betrokkene hoort na ontvangst van het verzoekschrift voor een zorgmachtiging, tenzij de rechter vaststelt dat de betrokkene niet in staat is of niet bereid is zich te doen horen. Een rechter die van oordeel is dat deze bereidheid ontbreekt, dient dit in zijn beschikking vast te stellen en de gronden te vermelden waarop dat oordeel berust. Het onderzoek door de rechter naar het 'ontbreken van deze bereidheid' wordt door de Hoge Raad streng uitgelegd en dit leidt in de praktijk tot praktische problemen, met name bij zorgmijdende mensen. Bij een lopende zorgmachtiging moet het nieuwe verzoek tijdig worden ingediend. Bij het opstellen van een onafhankelijke medische verklaring lopen de psychiaters vaak tegen het probleem aan dat zorgmijdende patiënten niet gesproken willen worden (vaak vanuit hun stoornis). De psychiaters doen vervolgens veel moeite om de persoon in kwestie toch te zien. Nadat het verzoek bij de rechtbank is ingediend, heeft de rechtbank drie weken de tijd om te beslissen. Binnen deze beslistermijn moet de betrokkene worden gehoord. Ook de rechtbank loopt tegen het probleem aan dat vaak meerdere pogingen nodig zijn om iemand te horen, bijvoorbeeld als hij of zij niet verschijnt op de zitting of als de rechter voor de deur staat en niet wordt opengedaan. Beslist de rechtbank te laat, dan vervalt de lopende machtiging. Wijziging van artikel 6:6 lid 2 Wvggz zou hier soelaas kunnen bieden, in die zin dat een lopende zorgmachtiging niet vervalt als de rechtbank te laat beslist in een zaak die een zorgmijdende patiënt betreft.

Wilsbekwaamheid in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Bij de afgifte van een zorgmachtiging moet de wilsbekwaamheid van de betrokkene worden beoordeeld. Dat kan de rechter niet doen. Dat is een medisch oordeel en de situatie verschilt ook per moment. Ook een medicus kan in zijn algemeenheid niet voorspellen voor een periode van maanden, zoals bij de zorgmachtiging wel aan de orde is. Als de rechter alsnog een algemeen oordeel hierover vraagt, is dat weinig zinvol. Het leidt tot extra werk en onmogelijke discussies.

De wettelijke formulering benadert wilsbekwaamheid als een statisch gegeven, terwijl de praktijk leert dat de mate van wilsbekwaamheid fluctueert.[12] Tussen het opstellen van de medische verklaring en de uitspraak van de rechter zit onvermijdelijk tijdsverloop, hoe kort ook. Het kan dus gebeuren dat de rechter een machtiging voor een op dat moment wilsbekwame betrokkene verleent, of andersom een machtiging voor een wilsonbekwame betrokkene afwijst.

Kanton en civiel

De cumulatieregeling voor incassokosten bij de Wet kwaliteit incassodiensten

Binnen de Wet kwaliteit incassodiensten is sinds 1 oktober 2024 de cumulatieregeling incassokosten van kracht. Deze regeling wil meer transparantie en eerlijkheid realiseren bij het berekenen van incassokosten bij achterstallige betalingen van kleinere termijnbedragen tot maximaal 266,67 euro. Volgens de nieuwe regeling mag de schuldeiser over een periode van zes maanden dan slechts één keer 40 euro en bij de overige niet betaalde termijnen 20 euro in rekening brengen. Hoewel het goed is dat er een cumulatieregeling is die de ongewenste stapeling van incassokosten bij terugkerende kosten beperkt, is de in 2024 geïntroduceerde

12 Artikel 2:1 lid 6 Wvggz

cumulatieregeling veel te complex. Zelfs na enige studie laat de cumulatieregeling zich – vooral, maar niet alleen, bij een oplopende betaalachterstand in termijnbedragen – moeilijk doorgronden.

Voorbeelden waarbij dit knelpunt zich voordoet zijn energie-overeenkomsten en allerhande abonnementsvormen (sportschool, etc.). De gevolgen van dit knelpunt zijn in potentie omvangrijk, want met name in de kantonpraktijk – ook in de verstekkenpraktijk – komen dergelijke vorderingen veel voor.

In verband met de ervaren problemen met de cumulatieregeling zijn er tussen april en november 2024 verhelderende vragen gesteld aan het ministerie van JenV. De beantwoording daarvan heeft de in de praktijk ervaren complexiteit van de cumulatieregeling vooralsnog niet kunnen wegnemen.

De cumulatieregeling wordt naar de Raad begrijpt (tussentijds) geëvalueerd. Gelet op de opgedane ervaringen in de praktijk en de daarbij door de gerechten ervaren knelpunten, levert de Rechtspraak graag een bijdrage aan deze evaluatie.

Onderscheid in Successiewet tussen binnen en buiten een huwelijk geboren kinderen

Op grond van artikel 19 Successiewet 1956 geldt voor een kind dat erft van een vader met wie het een familierechtelijke betrekking heeft (de juridische vader) een lager belastingtarief en een hogere vrijstelling dan voor een kind dat erft van zijn biologische vader die niet zijn juridische vader is. Dit onderscheid is in strijd met het verbod van discriminatie van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 8 EVRM. De Hoge Raad overweegt dat het aan de wetgever is om in dit rechtstekort te voorzien.[13]

De wetgever wordt in overweging gegeven om de successiewetgeving aan te passen.[14]

13 Hoge Raad 6 september 2024, ECLI:NL:HR:2024:1130

14 Zie in dit verband ook: Hoge Raad: wetgever aan zet om in Successiewet discriminatie op te heffen van kind dat family life heeft met biologische vader die niet zijn juridische vader is - Hoge Raad.

Twee jaar ziekte en geen recht op loondoorbetaling/Ziektewetuitkering

Er ontbreekt een wettelijke voorziening[15] voor werknemers die na twee jaar ziekte passend werk bij hun werkgever blijven verrichten en daarna wegens ziekte uitvallen. Deze werknemers hebben bij uitval geen recht op loondoorbetaling en komen ook niet in aanmerking voor een Ziektewetuitkering. Bij gebrek aan een wettelijke regeling voor deze specifieke situatie, vallen zij noodgedwongen terug op de bijstand, terwijl ze soms al jaren passend werk verrichten.

Een wettelijke bepaling dat de werkgever na twee jaar ziekte van een werknemer die passend werk blijft verrichten een nieuwe arbeidsovereenkomst moet sluiten, zou kunnen voorkomen dat deze groep werknemers bij uitval door ziekte tussen wal en schip raakt. Bij passende arbeid zou door de nieuw bedongen arbeid namelijk wel weer recht op loondoorbetaling bij ziekte ontstaan. Met het dichten van deze lacune in de wetgeving kan een einde worden gemaakt aan dit maatschappelijke probleem.

Behoefte aan mogelijkheid van meervoudige afdoening van kantonzaken

De rechtspraktijk heeft behoefte aan de mogelijkheid van meervoudige kantonrechtspraak. In het licht hiervan heeft de Expertgroep Burgerlijk Procesrecht begin 2024 aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad verzocht om cassatie in te stellen over de mogelijkheid van het afdoen van zaken door een meervoudige kamer van drie kantonrechters in kantonzaken. Op 22 november 2024 oordeelde de Hoge Raad dat de enkelvoudig rechtsprekende kantonrechter een zaak niet kan verwijzen naar de meervoudige kamer van drie kantonrechters.[16] De Hoge Raad onderkende in zijn arrest dat in de rechtspraktijk behoefte bestaat aan de mogelijkheid van meervoudige kantonrechtspraak, maar gaf tevens aan dat het aan de wetgever is om te beoordelen of de wetgeving op dit punt aanpassing behoeft.

Onder andere in complexe zaken zoals pensioenzaken, arbeidszaken en zaken betreffende huurkoop en onderbewindstelling bestaat binnen de kantonrechtspraak nadrukkelijk behoefte aan de mogelijkheid van meervoudige afdoening.

15 In Boek 7 BW dan wel in de Ziektewet.

16 Hoge Raad, 24/01646, ECLI:NL:HR:2024:1724

Maar ook in uiteenlopende zaken zoals de vernietiging van besluiten van een Vereniging van Eigenaren (VvE) van een groot appartementencomplex, de verwerping van een legaat en de aanspraak op provisie na einde van de agentuurovereenkomst, kan de mogelijkheid van meervoudige afdoening van grote toegevoegde waarde zijn voor de kantonrechtspraak.

Mede vanwege de maatschappelijke gevolgen en de complexe juridische vraagpunten in deze zaken zou behandeling door drie rechters wenselijk zijn. Daarnaast kiezen partijen soms gezamenlijk voor meervoudige behandeling en afdoening vanwege bijvoorbeeld het grote financiële belang, de omvang van het geschil (zoals een grootschalig collectief ontslag) of de (juridisch ingewikkelde) inhoud van de zaak.

Gelet op de sterk gevoelde behoefte aan de mogelijkheid van meervoudige afdoening van kantonzaken en het oordeel van de Hoge Raad dat het aan de wetgever is om te beoordelen of de huidige regels aanpassing behoeven, wil de Raad de wetgever nadrukkelijk vragen de huidige regels op het punt van enkelvoudige behandeling en beslissing van kantonzaken aan te passen. De mogelijkheid van meervoudige afdoening zou van grote toegevoegde waarde zijn voor de kantonrechtspraak en zou door de rechtspraktijk zeer op prijs worden gesteld.

Huurrecht, ontruiming en belangen kinderen

Er zijn knelpunten bij kanton bij de invulling van de toetsing van artikel 3 van het Verdrag inzake de rechten van het kind (VRK) bij ontruimingszaken en/of in zaken waarbij sprake is van afsluiting van drinkwater.

Op grond van dit artikel vormen de belangen van het kind de eerste overweging bij alle maatregelen over kinderen. Bij een ontruiming en/of afsluiting van water is het dus van groot belang dat de rechter weet of er minderjarige kinderen in de woning verblijven.

De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) meent dat het gerechtsdeurwaarders op dit moment niet is toegestaan om bij ontruiming of afsluiting van drinkwater in een dagvaarding op te nemen of op een adres minderjarige kinderen staan ingeschreven, en, zo ja, hoeveel kinderen en van welke leeftijd. Het is onwenselijk om van rechtbanken te verlangen dat zij zelf in de Basisregistratie Personen nagaan of minderjarigen op een adres staan ingeschreven. Dit zou namelijk betekenen dat rechtbanken na ontvangst van de dagvaarding in alle aangebrachte zaken in de basisregistratie na moeten gaan of er minderjarige kinderen staan ingeschreven. De opgevraagde informatie moet vervolgens in het kader van hoor en wederhoor worden voorgelegd aan beide partijen, óók als er geen kinderen ingeschreven staan. Gelet op de grote hoeveelheid verstekzaken leidt dit tot een aanzienlijke verhoging van de werklast én zal dit (verdere) vertraging van procedures tot gevolg hebben. Dat is sowieso onwenselijk, maar zeker als sprake is van een (oplopende) huurachterstand.

Na overleg tussen de Raad en de KBvG is door de Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders eind vorig jaar een verzoek ingediend om het autorisatiebesluit te wijzigen in die zin, dat de gevraagde vermelding wel in de betreffende dagvaardingen wordt opgenomen. De Raad heeft op 2 december 2024 aan de staatssecretaris Digitalisering en Koninkrijksrelaties een brief gezonden ter ondersteuning van het door de Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders ingediende verzoek om het autorisatiebesluit te wijzigen. Dit heeft echter nog niet tot resultaat geleid, terwijl het belang van deze wijziging zeer groot is.

Als ontruiming of afsluiting van drinkwater wordt gevorderd, kan alleen invulling gegeven worden aan het Verdrag inzake de rechten van het kind als de rechter weet of er minderjarigen staan ingeschreven op dat adres.[17] Weten rechters dat niet, dan bestaat het risico dat beslissingen worden genomen zonder dat rekening wordt gehouden met het belang van het kind. Het is niet uitgesloten dat de Staat aansprakelijk zou kunnen worden gesteld voor onrechtmatige rechtspraak.

De meest efficiënte wijze om dit te ondervangen, is het wijzigen van het autorisatiebesluit.

17 Artikel 3 IVRK

Er lopen op dit moment nog gesprekken tussen de Raad, de KBvG en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens over wijziging van het autorisatiebesluit voor de KBvG. De Raad hoopt erg dat deze gesprekken tot de noodzakelijke aanpassing van het autorisatiebesluit zullen leiden, en dat dit knelpunt in de uitvoering duurzaam en efficiënt kan worden verholpen.

1.3.2 De rechtsketen loopt in alle rechtsgebieden vast door (capaciteits)tekorten bij uitvoeringsorganisaties en deskundigen

Om goed hun rechtsprekende taak te kunnen vervullen, zijn rechters afhankelijk van de inzet, informatie en deskundigheid van een groot aantal uitvoeringsorganisaties en deskundigen. Wanneer zij niet in staat zijn om tijdig en op een behoorlijke wijze hun rol te vervullen, dan is dat slecht voor rechtzoekenden en voor de gehele rechtsketen. Door aanhoudende (capaciteits)tekorten bij diverse belangrijke actoren loopt de hele (rechts)keten tegen zijn grenzen aan.

(Capaciteits)tekorten met gevolgen voor bestuursrechtzaken

Beroepen niet-tijdig

In eerdere jaarverslagen is aandacht besteed aan de grote gevolgen voor de Rechtspraak van de instroom van beroepen niet tijdig beslissen (BNTB). Bij de gerechten vergen deze zaken veel tijd, terwijl het niet tot een oplossing van het onderliggende probleem leidt. De hoge instroom wordt namelijk veroorzaakt doordat uitvoeringsorganisaties zoals de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) er steeds minder in slagen om binnen geldende termijnen besluiten te nemen. De Raad constateert dat de instroom BNTB's ook in 2024 verder is gestegen. Hiermee is de problematiek groter geworden. In vreemdelingenzaken zijn in 2023 bijvoorbeeld 13 duizend BNTB's in asielzaken en reguliere vreemdelingenzaken ingestroomd. Dit aantal steeg in 2024 naar ruim 21.500. De almaar stijgende instroom BNTB's speelt ook bij zaken over de Hersteloperatie toeslagen, belastingzaken (met name WOZ-zaken) en zoals hiervoor gezegd bij sociale zekerheidszaken (met name arbeidsongeschiktheidszaken).

(Capaciteits)tekorten met gevolgen voor kantonzaken

Tekort aan verzekeringsartsen op arbeidszaken

Ook in arbeidszaken bij kanton wordt het niet of niet tijdig afgeven van een deskundigenoordeel door het UWV door een tekort aan verzekeringsartsen als knelpunt ervaren.

In het Burgerlijk Wetboek is op verschillende plaatsen de verplichting voor de werknemer c.q. de werkgever opgenomen om bij het voeren van een gerechtelijke procedure een deskundigenoordeel van het UWV over te leggen.

Het UWV kan bij gebrek aan benoemde UWV-artsen niet voldoen aan de verzoeken tot afgifte van een deskundigenoordeel. Het ontbreken van dat deskundigenoordeel stelt de kantonrechter voor grote problemen. Immers, hoe moet de kantonrechter objectief vaststellen of 'zonder deugdelijke grond' niet wordt meegewerkt aan de re-integratie door de medeweker? De kantonrechter zal in die situatie een deskundigenbericht moeten vragen aan een vrijgevestigde bedrijfsarts, maar daar hangt een kostenplaatje aan dat aanmerkelijk hoger is dan het tarief dat geldt voor afgifte van een deskundigenoordeel door het UWV. Vraag is wie die kosten dient te dragen.

De mate waarin dit probleem voorkomt, wisselt per rechtbank. Het tekort aan verzekeringsartsen lijkt met name te spelen in het westen van het land. Gezien de brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 23 oktober 2024 aan de voorzitter van de Tweede Kamer is de verwachting dat het probleem breder zal gaan spelen.[18]

Over dit knelpunt is contact geweest met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, maar een (duurzame) oplossing van dit probleem is helaas niet in zicht.

18 TK 26448, nr. 788

Tekorten met gevolgen voor civiele jeugdzaken, familierecht en jeugdstrafrecht

Beschikbaarheid jeugdhulpverlening

De kwaliteit en de kwantiteit van de jeugdhulpverlening waarvoor de overheid (Rijk en gemeente) verantwoordelijk is en waar de rechter zich op moet verlaten, is al jaren onder de maat. Rechterlijke uitspraken kunnen hierdoor soms niet worden uitgevoerd of er wordt geen machtiging aan de rechter gevraagd omdat er toch geen plek voor een jeugdige is in een instelling. Dit wordt alleen maar problematischer. Het systeem dreigt vast te lopen. Dit speelt zowel in het civiel jeugdrecht, het familierecht als het jeugdstrafrecht. De rechter bevindt zich in een steeds moeilijkere positie. De maatregelen die hij oplegt zijn vaak niet effectief. Met name de hulp voor complexe problemen bij jongeren en de administratieve en financiële hobbels in de uitvoering verdienen bijzondere aandacht.

Steunfiguren bij familierechtelijke en jeugdbeschermingsprocedures

Steunfiguren zijn bij familierechtelijke en jeugdbeschermingsprocedures van grote betekenis. Bijzondere curatoren vervullen bijvoorbeeld een belangrijke rol bij de ondersteuning van een kind in een procedure. Zij worden door de rechter benoemd. Bijzondere curatoren kunnen zowel een juridische als een niet-juridische achtergrond hebben. Het aantal bijzondere curatoren met een gedragswetenschappelijke achtergrond is nog steeds beperkt, terwijl daar veel behoefte aan is. Mogelijk hangt dit samen met de vergoeding die zij hiervoor van de overheid ontvangen.

Tekorten met gevolgen voor de strafrechtketen

In het vorige jaarverslag vroegen we aandacht voor de capaciteitstekorten in de geestelijke gezondheidszorg en de effecten in het strafrecht. Deze zorgen zijn nog steeds aanwezig.

Het uitblijven van hulp kan ervoor zorgen dat mensen ontsporen en in het strafrecht belanden. Ook zijn er te weinig plekken voor mensen die gedwongen worden opgenomen in de geestelijke gezondheidszorg. Een deel van deze mensen wordt in tbs-klinieken geplaatst. Vervolgens is er te weinig plek voor terbeschikkinggestelden, die in een gevangenis wachten op een plek in de kliniek. Het komt zelfs voor dat bij de eerste verlengingszitting de terbeschikkinggestelde nog niet in de tbs-kliniek is geplaatst. De rechter moet dan beoordelen of de tbs moet worden verlengd of dat de behandeling effect heeft gehad en de tbs (voorwaardelijk) kan worden beëindigd, waar de tbs-behandeling nog niet eens gestart is. Terwijl terbeschikkinggestelden plekken bezet houden in de gevangenis, zijn er onvoldoende cellen voor gedetineerden. Dit leidt tot noodmaatregelen die afbreuk doen aan de rechterlijke uitspraken. Sommige uitspraken worden (in elk geval voorlopig) niet tenuitvoergelegd. Ook zijn er maatregelen die ertoe leiden dat de veroordeelde de facto korter zit dan de rechter heeft opgelegd. Dit doet afbreuk aan (de geloofwaardigheid van) het rechterlijk oordeel.

Bij de toepassing van artikel 2.3 Wet forensische zorg blijkt ook regelmatig dat aan de machtiging geen gevolg kan worden gegeven omdat er geen geschikte plek (met voldoende zorg én beveiliging) beschikbaar is.

De Rechtspraak heeft meerdere malen haar zorgen geuit en bezwaren gemaakt tegen de (nood) maatregelen van het ministerie van JenV en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) om de capaciteitsproblemen in het gevangeniswezen aan te pakken. De verwachting is dat deze problemen op de middellange termijn structureel zijn. Een aantal van de mogelijke maatregelen leidt ertoe dat de straf zoals die door de rechter is uitgesproken, niet conform ten uitvoer wordt gelegd. Dat past niet in een rechtsstaat en kan verder afbreuk doen aan het vertrouwen van de burger in de overheid en meer in het bijzonder de strafrechtketen. De Raad acht het daarom verstandig als de wetgever kijkt naar structurele oplossingen voor de middellange termijn. Daarbij kan worden gedacht aan het opnemen van nieuwe hoofdstraffen in het Wetboek van Strafrecht, zoals plaatsing in een Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA) of elektronische detentie. Op die manier wordt recht gedaan aan het rechtsstatelijke standpunt dat alleen de rechter vrijheidsbenemende en -beperkende straffen kan opleggen.

Ook bij de jeugdzorg en justitiële jeugdinrichtingen zijn er capaciteitsproblemen. Zo komt het voor dat er jeugddetentie wordt opgelegd, maar dat de veroordeelde

toch in een penitentiaire inrichting belandt.[19] Ook is gebleken dat er veel meer behoefte is aan plaatsingen binnen instellingen van Catamaran, een kliniek voor forensische jeugdpsychiatrie en KVJJ's (Kleinschalige Voorziening Justitiële Jeugd) dan er werkelijk plaatsen zijn. Hierdoor moet worden uitgeweken naar minder geschikte alternatieven.

Ten slotte zijn er lange wachttijden bij allerlei instanties die informatie kunnen geven die relevant is voor de beoordeling van een zaak. Zo is het vaak lang wachten op een persoonlijkheidsonderzoek vanwege het tekort aan (jeugd) psychiaters. Dat heeft effect op de doorlooptijd van de zaak en kan er zelfs toe leiden dat een (minderjarige) verdachte te lang in voorlopige hechtenis zit.

Ook is het schrijnend dat bij het Nederlands Forensisch Instituut een tekort is aan forensisch deskundigen met het aandachtsgebied minderjarigen. Daarom duren deze onderzoeken (bijvoorbeeld naar letsel bij een baby) erg lang.

1.3.3 Eerder gesignaleerde knelpunten

In aanvulling op de hierboven gesignaleerde knelpunten vraagt de Rechtspraak in dit jaarverslag aandacht voor in eerdere jaren gesignaleerde knelpunten.

Een aantal van de in eerdere jaren gesignaleerde knelpunten is nog steeds actueel, zoals de tweewoningenmaatregel in de AOW, de behoefte aan de uitbreiding van de wettelijke mogelijkheid in het bestuursrecht en het belastingrecht om gemachtigden te kunnen weigeren, de als hoog ervaren griffierechten in civiele zaken en de hoge proceskostenvergoeding voor lage vorderingen in kantonzaken waar verstekvonnissen op volgen.

Ook de gesignaleerde knelpunten in het strafrecht zijn allemaal nog actueel. Denk bijvoorbeeld aan het taakstrafverbod, de ongewenstverklaring van terbeschikkinggestelden, de jaarlijkse verhoging van verkeersboetes en de onduidelijkheden rondom de gedragsbeïnvloedende maatregel.

Voor een nadere toelichting op deze knelpunten wordt kortheidshalve verwezen naar de signalering van knelpunten in wetgeving en uitvoering in eerdere jaarverslagen van de Rechtspraak. Omdat deze knelpunten nog steeds actueel zijn, wordt blijvende aandacht hiervoor op prijs gesteld.

19 Zie ter illustratie het vonnis van 15 oktober 2024 van de rechtbank Noord-Nederland (ECLI:NL:RBNNE:2024:5270) waarbij de rechtbank overweegt dat de ernst van het feit onvoorwaardelijke detentie rechtvaardigt, maar dat de kans groot is dat deze in een penitentiaire inrichting voor volwassenen ten uitvoer wordt gelegd en daarom toch voor een andere straf kiest.

RECHTSZAAK: **DE MOORD OP GINO**

Vier dagen na zijn verdwijning vindt de politie op 4 juni 2022 in de achtertuin van een woning in Geleen het lijk van de 9-jarige Gino. Donny M. is de verdachte.

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:RBLIM:2024:8607

DE OFFICIEREN VAN JUSTITIE

Op 1 juni 2022 voetbalt de 9-jarige Gino met zijn vriendjes op een speelveldje in Kerkrade als de 22-jarige Donny M. contact zoekt. Hij ontvoert Gino en neemt hem mee naar zijn woning in Geleen. Daar mishandelt hij Gino door hem te dwingen pillen in te nemen die de partydrug MDMA en het erectiemiddel sildenafil bevatten. Donny M. misbruikt Gino en vermoordt hem door hem met een kussen te verstikken. Tot slot begraaft Donny M. Gino's lichaam in de achtertuin van een afgebrande woning. Verder is bewezen dat Donny M. jarenlang kinderporno heeft gehad en heeft verspreid. Ook heeft hij kinderporno gemaakt en daarvoor een jongen seksueel misbruikt. Donny M. verdient een gevangenisstraf van 28 jaar en tbs met dwangverpleging. Hij lijdt aan een ernstige persoonlijkheidsstoornis, met kenmerken van zowel antisociale als borderline trekken, in combinatie met een pedofiele stoornis. Langdurige en verplichte behandeling kan pas plaatsvinden als hij zijn lange gevangenisstraf volledig heeft ondergaan. De keuze om geen levenslange straf te eisen, is deels ingegeven door het risico dat hij zonder behandeling voor zijn talrijke stoornissen uiteindelijk vrijgelaten kan worden.

DE ADVOCATEN

Donny M. heeft bekend dat hij Gino heeft ontvoerd, pillen heeft laten slikken, heeft misbruikt en gedood, waarna hij diens lichaam heeft verborgen. Er is geen bewijs dat Gino door het gedwongen gebruik van de pillen zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen en ook is er geen bewijs dat hij Gino heeft vermoord. Donny M. was in paniek en had geen vooropgezet plan om Gino te doden. Zo bezien zou alleen doodslag bewezen kunnen worden en geen moord. Donny M. heeft oprecht berouw en heeft geprobeerd de nabestaanden antwoord te geven op hun vragen wat er met Gino is gebeurd. Hij accepteert een lange gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging, maar de eis van 28 jaar is absurd hoog. De officieren van justitie hebben onvoldoende rekening gehouden met de persoon van Donny M. en het advies van het Pieter Baan Centrum om Donny M. verminderd toerekeningsvatbaar te verklaren voor het doden van Gino. Er zijn nog andere factoren die de rechtbank in overweging zou moeten nemen, zoals de media-aandacht, Donny's eigen misbruik in zijn jeugd en de tekortkomingen van het zorg- en opsporingssysteem.

DE RECHTBANK LIMBURG

Donny M. heeft Gino ontvoerd, seksueel misbruikt en vermoord. Vervolgens heeft hij het stoffelijk overschot van Gino verborgen. Het kan niet bewezen worden dat Gino zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen door het gedwongen slikken van de pillen. Anders dan de advocaten vindt de rechtbank wel dat Gino is vermoord. Er was geen sprake van een allesoverheersende gemoedsopwelling die zou wijzen op doodslag. De rechtbank vindt ook bewezen dat Donny M. kinderporno in bezit heeft gehad en heeft verspreid. Ook het seksueel misbruik van het andere, destijds minderjarige, slachtoffer is bewezen, net als maken van kinderporno van dit misbruik. De rechtbank veroordeelt Donny M. tot een gevangenisstraf van 25 jaar met tbs en dwangverpleging. De rechtbank komt tot een lagere straf dan geëist door de officieren van justitie, omdat ze onvoldoende rekening hebben gehouden met de verminderde toerekeningsvatbaarheid van Donny M. Als Donny M. zijn celstraf heeft uitgezeten en de tbs-behandeling is afgelopen, blijft toezicht (zelfs levenslang) mogelijk. In totaal moet Donny M. Gino's nabestaanden ruim 163.000 euro betalen. Ook aan het andere slachtoffer van seksueel misbruik moet hij smartengeld betalen.

Het Openbaar Ministerie en Donny M. zijn niet in hoger beroep gegaan.

2

RECHTVAARDIGE EN KWALITATIEF HOOGWAARDIGE RECHTSPRAAK

2.1 Kwaliteit en professionaliteit

De kwaliteit van de Rechtspraak heeft voortdurend onze aandacht en de organisatie blijft zich hierin continu ontwikkelen. Iedereen vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. De bestuurlijke portefeuillehouders in het Kwaliteit Portefeuillehoudersoverleg en de kwaliteitscoördinatoren (rechters met kwaliteit in portefeuille) zorgen ervoor dat er binnen elk rechtsgebied aandacht is voor de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van werken en voor de professionele ontwikkeling van de individuele medewerker. Continu leren en verbeteren zijn cruciaal als het gaat om begrijpelijkheid, leesbaarheid, tijdigheid en reflectie.

2.1.1 In actie na het Visitatierapport

In 2023 vond de vierjaarlijkse visitatieronde plaats. Deze resulteerde in het visitatierapport *Kwaliteit van rechtspraak: versterking door samenwerken*. Dit rapport biedt waardevolle aanbevelingen, waarvan een aantal aansloot bij de al lopende ontwikkelingen binnen de Rechtspraak. Voor andere aanbevelingen zijn in 2024 verschillende Rechtspraakbrede acties opgezet. Het visitatierapport laat zien dat onze organisatie in de afgelopen jaren aanzienlijke stappen heeft gezet. Desondanks staat de Rechtspraak onder druk: de zaken worden steeds complexer en er is een tekort aan personeel. Toch blijft de vakinhoudelijke kwaliteit van de Rechtspraak hoog en blijft het vertrouwen van de samenleving groot.

Kwaliteit gaat echter verder dan alleen vakkennis. Om de kwaliteit van de Rechtspraak in de toekomst te waarborgen, wordt de organisatie uitgedaagd om zich voortdurend aan te passen en te vernieuwen. Dit vereist een verschuiving naar een meer organiserende en verbindende professionaliteit. Het organiseren van de werkzaamheden en het versterken van de verbinding met de samenleving moeten integrale onderdelen worden van het kwaliteitsbegrip. Iedereen binnen de Rechtspraak moet hiernaar handelen.

De Rechtspraak heeft ervoor gekozen om gericht een apart opvolgtraject te koppelen aan de kernaanbevelingen a, b en c uit het visitatierapport. Deze aanbevelingen luiden als volgt:

a) formuleer een eenduidig kwaliteitsbegrip voor de Rechtspraak;
b) als er meer zaken binnenkomen dan kunnen worden afgedaan, maak dan heldere en zo nodig drastische keuzes;
c) versterk het samenspel tussen het rechterlijke domein en het organisatiedomein.

Een breed samengesteld actieteam heeft het op zich genomen om de organisatie in beweging te krijgen, te verbinden en zichtbaar te maken wat op verschillende vlakken al gebeurt. De acties zijn divers van aard. Eind 2024 is de vraag ‘wat is kwaliteit?’ Rechtspraakbreed uitgezet, waarop reactie van meer dan 1.400 medewerkers is ontvangen. Het vervolggesprek over de opbrengsten, zowel in de gerechten als binnen de gehele Rechtspraak, zal nadrukkelijk ook de externe blik betrekken. Dit gezamenlijke begrip kan richting geven bij het maken van belangrijke en mogelijk drastische keuzes. Het is belangrijk om deze samenwerking verder te stimuleren en zichtbaar te maken zodat het samenspel tussen het rechterlijke domein en het organisatiedomein versterkt wordt. Daarom zijn we bezig met het ontwikkelen van verschillende vormen van (informele) communicatie om de vele goede voorbeelden van de gerechten onder de aandacht te brengen.

2.1.2 Professionele ontwikkeling en professionele reflectie

Behoud van kwaliteit in de Rechtspraak vereist voortdurende professionele ontwikkeling, zowel op inhoudelijk als persoonlijk vlak. Dit geldt voor medewerkers en teams, en voor de organisatie als geheel. Om de stap naar organiserende en verbindende professionaliteit te zetten, krijgen de medewerkers tijd en ruimte om aan hun ontwikkeling te werken. De nadruk ligt op vaardigheden, reflectie en persoonlijke groei. In 2024 zijn deze elementen vastgelegd in een visie op professionele ontwikkeling en professionele reflectie die in 2025 wordt ingevoerd.

Er zijn binnen de Rechtspraak acties in gang gezet om gehoor te geven aan de zorgen over discriminatie en klassenjustitie bij rechterlijke oordeelsvorming. Daarin wordt onder andere aandacht gegeven aan het onderzoeken van mogelijk verdachte patronen in de straftoemetingspraktijk, het organiseren van reflecties op vooroordelen en daaraan een vervolg te verbinden, en het bevorderen van diversiteit binnen de beroepsgroep rechterlijke macht. In de acties wordt ook het belang benadrukt om bij elke stap de blik van buiten te betrekken.

Civiel recht
Op het gebied van het civiel recht zijn verschillende werkgroepen actief met het ontwikkelen en implementeren van professionele standaarden[20]. Op de terreinen handel/kanton en curatele, bewind en mentorschap (CBM) en insolventie zijn inmiddels al diverse standaarden vastgesteld. Andere standaarden zijn nog in ontwikkeling.

Naast de kennisuitwisseling via expertgroepen en redactieraden, worden landelijke dagen georganiseerd waarop informatie wordt gedeeld. Zo wordt naar aanleiding van de toeslagenaffaire sinds 2023 jaarlijks een bezinningsmiddag georganiseerd voor raadsheren, rechters en juridische ondersteuning waarin wordt gereflecteerd op hun eigen werk. Ook in 2024 zijn verschillende themadagen georganiseerd.

In 2024 is men binnen het familie- en jeugdrecht aan de slag gegaan met de uitvoering van de aanbevelingen die vanuit het reflectietraject van de familie- en jeugdrechters naar voren zijn gekomen. Dit heeft er onder meer in geresulteerd dat de meldbriefprocedure is afgeschaft en dat men toewerkt naar meer tijd voor de behandeling van een zaak en verlaging van de leeftijd waarop minderjarigen worden uitgenodigd voor een gesprek met de rechter.

20 Professionele standaarden zijn kwaliteitsnormen van en voor de rechters waarmee ze duidelijk maken welke kwaliteitseisen zij stellen aan hun werk. Daarmee laten ze zien wat goede rechtspraak is.

Bestuursrecht
Sinds het rapport *Recht vinden bij de rechtbank* uit 2021 over de toeslagenaffaire, is in de bestuursrechtspraak een duidelijke ontwikkeling zichtbaar waarbij bestuursrechters actief de feiten, het bewijs en de gevolgen van besluiten onderzoeken en de besluiten van bestuursorganen meer indringend aan het evenredigheidsbeginsel toetsen. Deze ontwikkeling is (al enkele jaren) zichtbaar in veel bestuursrechtelijke uitspraken en betekent kort gezegd dat de eerstelijns bestuursrechter toetst of de nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig zijn in verhouding met het beoogde doel van dat besluit. Er is meer ruimte voor de menselijke maat en de eerstelijns bestuursrechters zijn meer dan voorheen rechtsbeschermingsrechters geworden.

Strafrecht
In 2024 heeft een strafrechtersmiddag over voorlopige hechtenis plaatsgevonden. Daar zijn de strafrechters met elkaar in gesprek gegaan over onder andere de knelpunten met betrekking tot de EHRM (Europees Hof voor de Rechten van de Mens)-jurisprudentie. Daarnaast heeft eind 2024 een gespreksronde over de vakinhoud van de professionele standaarden strafrecht plaatsgevonden. Met afgevaardigden van alle gerechten is gesproken over de manier waarop strafrechters de professionele standaarden in hun werk invullen en hoe dit verder kan worden ontwikkeld en versterkt.

2.1.3 Klantonderzoek

Het is voor de Rechtspraak belangrijk om te weten wat rechtzoekenden en professionele partijen, zoals bewindvoerders en advocaten, vinden van onze dienstverlening. Met klantonderzoek krijgen we hier meer inzicht in en komen we te weten op welke verbeteringen rechtzoekenden en professionals het meest zitten te wachten.

Na het laatste onderzoek werd geconstateerd dat de oude manier van klantonderzoek niet meer voldeed. Er lag te veel nadruk op vergelijken en te weinig op leren en dat leidde niet tot nieuwe inzichten. Daarom is besloten klantonderzoek in een nieuwe vorm te gieten – het klantonderzoek nieuwe stijl. Hierin is gekozen

voor een ‘instrumentenkoffer’, waarin zes manieren worden aangeboden om mensen te bevragen. Dat maakt het mogelijk om landelijk en lokaal verschillende doelgroepen heel gericht en op meerdere momenten naar hun ervaringen te vragen – en daarvan te leren.

De instrumentenkoffer voor toekomstig klantonderzoek bestaat uit:
1. Compact landelijk trendonderzoek;
2. Continu feedback tool;
3. Spiegelbijeenkomst;
4. Klantpanel;
5. Klantreis
6. Professioneel gesprek/professionele ontmoeting.

In 2024 zijn de twee instrumenten ontwikkelen en uitvoeren van compact landelijk trendonderzoek (via algemene digitale vragenlijsten) en ontwikkelen en implementeren van een continue feedback tool (lokaal thematisch onderzoek met maatwerk per gerecht) landelijk opgepakt en uitgewerkt door de projectgroep klantonderzoek. De andere vier instrumenten worden op lokaal niveau door-ontwikkeld en voortdurend verbeterd. De projectgroep voorziet de gerechten van de praktische en financiële informatie over de inzet van deze instrumenten.

2.1.4 Kennishuis Rechtspraak

Met de Agenda Kennishuis 2024 wordt het ontwikkelen, delen, vastleggen en toegankelijk maken van kennis binnen de Rechtspraak versterkt. De regie op de uitvoering is een speciaal hiervoor georganiseerde samenwerking tussen alle kennispartners binnen de Rechtspraak. De synergie op het gebied van kennis-management die hierdoor ontstaat werpt zijn vruchten af voor medewerkers die in hun dagelijkse werk optimaal kunnen werken door de digitale beschikbaarheid van interne kennis en externe juridische kennis. Met de ondersteuning en betere positionering van informatiespecialisten als lokale kennisspecialisten én als kwaliteitscoördinatoren voor de collega’s op het gebied van kwaliteit, kennis, leren en ontwikkelen, is het fundament voor een lerende kennisorganisatie verder versterkt.

2.2 De toedeling van zaken

Op 1 april 2021 trad de Code zaakstoedeling in werking. Op basis van deze code hebben de Landelijke Overleggen Vakinhoud (LOV’s)[21] specifieke regels opgesteld voor de toedeling van zaken aan rechters binnen de rechtsgebieden strafrecht, civiel recht en bestuursrecht. Deze regels waren richtinggevend voor de gerechten bij het opstellen van hun zaakstoedelingsregelingen, die zijn opgenomen in de bestuursreglementen. In 2024 is de werking van die zaakstoedelingsregelingen tegen het licht gehouden. De bevindingen zijn neergelegd in de rapportage zaak-stoedeling. Ook zijn verbeterpunten gesignaleerd, zoals verdere uniformering van de zaakstoedelingsregelingen, aanscherping van mandaterings-regelingen en bevordering van betere gegevensregistratie. Deze worden in 2025 opgepakt.

21 Een LOV is een landelijk coördinerend overleg ten behoeve van de rechtseenheid en de vakinhoud, de organisatie van het werk en de werkprocessen en het stimuleren van innovatie en het lerend vermogen.

RECHTSZAAK:
GOKKERS WILLEN VERLOREN GELD TERUG

Twee spelers willen hun geld terug van twee gokbedrijven omdat de op Malta geregistreerde firma's geen vergunning hadden om in Nederland online gokspellen aan te bieden.

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:RBNNE:2025.702

DE GOKKERS

Twee mannen willen dat de rechter de kansspelovereenkomst die ze hebben gesloten met Pokerstars en Bwin nietig verklaart en dat de gokbedrijven het verlies dat ze hebben geleden vergoeden. Eén man heeft tussen 2006 en 2021 met pokeren, casinospelen en sportweddenschappen via Pokerstars meer dan 230 duizend dollar verloren. De andere man heeft tussen januari 2018 en november 2019 bij Bwin ruim 187 duizend euro verloren. Ze vinden dat de twee gokbedrijven in strijd met de Wet op de kansspelen hebben gehandeld en zich schuldig hebben gemaakt aan oneerlijke handelspraktijken. Ze boden namelijk zonder vergunning in Nederland de gelegenheid om te gokken. Ze hebben de gokbedrijven gemaand om die bedragen terug te betalen, maar dat is niet gebeurd. Sinds 1 april 2021 is het voor aanbieders van online kansspelen mogelijk om een vergunning te verkrijgen om in Nederland kansspelen aan te bieden op het internet. Aan Pokerstars en Bwin gelieerde ondernemingen hebben sindsdien een vergunning aangevraagd en gekregen.

DE GOKBEDRIJVEN

Pokerstars en Bwin zijn aanbieders van online kansspelen. Ze hebben op Malta een vergunning om online kansspelen aan te bieden, maar die hebben ze in Nederland niet. De gokbedrijven erkennen dat zij geen vergunning hadden om online kansspelen aan te bieden, maar vinden dat dit niet leidt tot een nietige overeenkomst, omdat dat niet de strekking is van het verbod. Als het verbod al de strekking heeft, dan heeft het die strekking volgens de gokbedrijven inmiddels verloren (ook wel strekkingsverlies genoemd). Volgens Pokerstars wordt massaal deelgenomen aan ongereguleerde online kansspelen en is van bestendige en eenduidige handhaving feitelijk geen sprake. Vergoeding van de verliezen zou volgens Pokerstars en Bwin leiden tot een 'spel zonder nieten', zodat spelers op een onredelijke manier worden bevoordeeld. Zelfs als de overeenkomst nietig wordt verklaard, dan leidt dat volgens hen niet tot een terugbetaalverplichting, omdat niet aan de gokbedrijven is betaald maar aan andere deelnemers. Volgens de gokbedrijven speelt men tegen andere spelers, niet tegen het huis.

DE RECHTBANK OVERIJSSEL

De twee gokbedrijven moeten het geld dat de twee spelers met online gokken hebben verloren terugbetalen. De tussen de gokbedrijven en de spelers gesloten kansspelovereenkomsten zijn nietig omdat de Wet op de kansspelen is overtreden. Het geld dat de twee hebben ingelegd op hun rekeningen bij Pokerstars en Bwin hebben zij niet aan andere spelers overgemaakt, dat hebben de gokbedrijven voor hen gedaan. Dat mensen ondanks het verbod deelnemen aan illegale online kansspelen leidt op zichzelf niet tot strekkingsverlies. Mensen rijden en lopen door rood licht, maar ook dat is nog steeds maatschappelijk onwenselijk, illegaal en strafwaardig. Daarnaast was er geen sprake van het ontbreken van bestendige en eenduidige handhaving. Uit verschillende documenten die zijn overgelegd, komt duidelijk naar voren dat de toezichthouder, de Kansspelautoriteit, geen gedoogbeleid heeft gevoerd ten aanzien van overtreding van de Wet op de kansspelen. Dat blijkt ook uit de vele boetes die zijn uitgedeeld. Vanwege de beperkt beschikbare capaciteit voor handhaving heeft de Kansspelautoriteit wel een prioriteringsbeleid gevoerd.

In 2024 behandelden meerdere rechtbanken soortgelijke zaken. De rechtbanken Amsterdam en Noord-Holland besloten in juni 2024 gezamenlijk rechtsvragen voor te leggen aan de Hoge Raad. Ze willen duidelijkheid over de vraag of gokkers bij online aanbieders zonder vergunning hun verlies terug kunnen krijgen.

3

TOEGANKELIJKE EN TRANSPARANTE RECHTSPRAAK

3.1 Digitale toegang tot de rechter

Rechtspraak moet toegankelijk zijn voor elke burger, zodat iedereen rechtsbescherming kan worden geboden en de rechtsstaat gehandhaafd wordt. Al een aantal jaren zet de Rechtspraak daarom in op het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van de Rechtspraak. Dit wordt door de Rechtspraak gezien als een goede manier om het doel van toegankelijkheid te bereiken.

In steeds meer rechtsgebieden is het mogelijk om digitaal te procederen. Naast de in 2023 ingevoerde mogelijkheid om in alle soorten belastingzaken digitaal te procederen, is het bij steeds meer rechtbanken mogelijk om als professionele partij in alle familie- en jeugdzaken digitaal te procederen. Sinds 1 januari 2025 zijn professionele partijen verplicht om digitaal te procederen in conservatoir beslagzaken. Daarnaast kunnen medewerkers bij de gerechten in zaken die nog niet zijn gedigitaliseerd, ook dit jaar digitaal werken. Dat gebeurt met gescande dossiers in het Digitaal Werkdossier (DWD). Het aantal gebruikers van DWD nam in 2024 toe van ruim 1.200 aan het begin van het jaar naar net geen 3 duizend aan het eind van het jaar.

Het vooruitzicht van het nieuwe Wetboek van Strafvordering en de Innovatiewet Strafvordering heeft ook dit jaar fors beslag gelegd op de digitaliseringscapaciteit van de Rechtspraak. De daarbij ingeslagen weg om primaire processystemen voor het strafrecht te vervangen, is gestaag vervolgd en is er verdergegaan met de ontvlechting van GPS, het primaire processysteem dat de rechtbanken en het OM nu nog samen gebruiken.

Dit jaar is in het kader van de Europese Bewijsverkrijging en Betekeningverordening een programma gestart voor de ontwikkeling van een communicatiesysteem dat gebruikmaakt van e-CODEX, een Europees elektronisch postkantoor, waarbij de Rechtspraak is aangehaakt. Daarnaast heeft de Rechtspraak dit jaar een bijdrage geleverd aan de uitwerking van de eerste groep rechtsinstrumenten van e-Justice. Deze Europese rechtsinstrumenten hebben tot doel de digitale toegang tot het recht in elke lidstaat voor elke EU-burger en EU-rechtspersoon te verbeteren. Het gaat daarbij om 24 rechtsinstrumenten waarvan elf binnen het strafrecht en dertien binnen het civiel recht. Voor elk van de 24 rechtsinstrumenten wordt een beveiligd decentraal en interoperabel ICT-systeem ontwikkeld. Het hiervoor genoemde e-Codex vormt ook hiervoor de basis. Een groot deel van deze regelingen heeft dan ook consequenties voor de Rechtspraak.

3.2 Artificial intelligence (AI)

Tot nu toe volgt de Rechtspraak het rijksbeleid ten aanzien van het gebruik van generatieve kunstmatige intelligentie, beter bekend als artificial intelligence (AI). Het gebruik van niet-gecontracteerde generatieve AI-toepassingen zoals ChatGPT, Gemini en Midjourney is in beginsel niet toegestaan.

De Rechtspraak volgt die lijn, omdat deze toepassingen over het algemeen niet aantoonbaar voldoen aan de geldende privacy- en auteursrechtelijke wetgeving. Dat betekent onder meer dat er in beginsel geen AI wordt gebruikt voor het schrijven van uitspraken. Dat betekent ook dat het in ieder geval niet is toegestaan deze openbare generatieve AI te gebruiken voor het invoeren of uploaden van Rechtspraakdocumenten en -gegevens.

Het afgelopen jaar heeft AI echter een enorme vlucht genomen. Dit heeft ook een flinke invloed op de Rechtspraak. Daarom heeft de Rechtspraak een AI-strategie opgesteld met daarin een 10-puntenplan om de strategie te realiseren. Een belangrijk onderdeel daarvan is dat er een afwegingskader ten behoeve van de bescherming van de rechterlijke macht als onafhankelijke derde staatsmacht, de autonomie van de rechter, fundamentele grondrechten[22], onze kernwaarden[23] en ethiek[24] wordt ontwikkeld.

22 Waaronder artikel 6 EVRM.
23 Waaronder voor AI relevante waarden als soevereiniteit en duurzaamheid.
24 Bijvoorbeeld door het gebruik van de IAMA, dat staat voor de Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes. Dit is een door de Universiteit Utrecht ontwikkelde toets om te beoordelen of AI en algoritmes in strijd zijn met mensenrechten.

Daarnaast zet de Rechtspraak onder meer in op het voorlichten en opleiden van medewerkers van de Rechtspraak, zodat zij handvatten hebben om met AI om te gaan. Er zijn webinars en er is een online leeromgeving AI ontwikkeld. Naast veel presentaties bij gerechten is in oktober 2024 het congres Rechtspraak en AI georganiseerd, waarbij de kansen en de risico's van AI voor de Rechtspraak besproken zijn.

Ook wordt hard gewerkt aan het implementeren van wetten en kaders zoals de Europese AI-verordening. Deze verordening geeft regels voor het ontwikkelen en gebruik van AI-systemen. AI-systemen die organisaties binnen de EU gebruiken worden hierdoor veilig en respecteren fundamentele rechten. Zo gebruikt de Rechtspraak bijvoorbeeld de hiervoor genoemde Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes en wordt een instrumentarium[25] ingericht om aan de AI-verordening te voldoen.

Verder wordt geëxperimenteerd met de inzet van AI-toepassingen voor het samenvatten van uitspraken in eenvoudig Nederlands, het geautomatiseerd pseudonimiseren én metadateren van uitspraken. Ook werken we mee aan de ontwikkeling van een veilig antwoord op ChatGPT[26], dat wel voldoet aan de geldende Nederlandse en Europese regelgeving. Tot slot is ingezet op samenwerking binnen het justitiedomein,[27] daarbuiten[28]en internationaal[29].

25 In het kader van toezicht, registratie, transparantie, opleiding etc.
26 Jouw Rechtspraak Informatie Systeem (JORIS).
27 JenV, datalab, NFI.
28 Wetenschap, SURF, TNO.
29 ENCJ Digital Justice Forum, CEPEJ Resource Center on Cyberjustice and Artificial Intelligence.

3.3 Publiceren van meer uitspraken

De Rechtspraak wil een grotere openbaarheid van rechtspraak bereiken door zoveel mogelijk uitspraken te publiceren. Het programma Meer en verantwoord publiceren realiseert de juridische, organisatorische en technische fundamenten voor een zo hoog mogelijk aantal publicaties van uitspraken. Het uitgangspunt daarbij is 'publiceren tenzij'.

Voor wie doen we dit?
Op weg naar meer gepubliceerde uitspraken, richt het programma zich op wat van waarde is voor de maatschappij. In 2024 is onderzocht wat de behoeften en zorgen zijn bij de verschillende doelgroepen die gebruikmaken van het uitsprakengedeelte op Rechtspraak.nl. De onderzoeksresultaten worden gebruikt om de juiste eisen te stellen aan de manier waarop de toegang tot gepubliceerde uitspraken in de toekomst wordt georganiseerd.

Via een enquête op het uitsprakengedeelte van Rechtspraak.nl zocht het programma naar een globaal beeld van de bezoekers. Dat het onderwerp leeft, werd snel duidelijk: in anderhalve week werden 4.359 reacties ontvangen. Om het globale beeld te versterken zijn vervolgens 55 respondenten vanuit verschillende doelgroepen geïnterviewd. Het programma sprak onder andere met juridisch professionals binnen en buiten de Rechtspraak, journalisten, wetenschappers en geïnteresseerde burgers. Een belangrijke uitkomst was dat de inhoudsindicatie één van de meest essentiële informatiebronnen is op basis waarvan een voorselectie wordt gemaakt in de gevonden uitspraken.

Wat is er nodig om substantieel meer te publiceren?
Een substantiële toename van het aantal uitspraakpublicaties vraagt om andere publiceerhulpmiddelen: een nieuwe digitale uitspraakbibliotheek met achterliggende digitale publicatiestraat en een centrale publiceerorganisatie. Het behalen van de volledige ambitie is een lange termijnopgave (ongeveer tien jaar vanaf 2021).

Het programma werkt ondertussen samen met de gerechten om het huidige publicatieproces beter te stroomlijnen en efficiënter in te richten met de middelen die nu beschikbaar zijn. Daarnaast zorgt het programma voor kennisuitwisseling tussen de gerechten zodat gerechtsoverstijgend van elkaar wordt geleerd.

Jaarlijks blijft het aantal gepubliceerde uitspraken op rechtspraak.nl stijgen. In 2024 steeg door bewustwording en procesoptimalisatie het aantal gepubliceerde uitspraken naar 63.700.[30]

Figuur 1 Stijging aantal gepubliceerde uitspraken 1999-2024

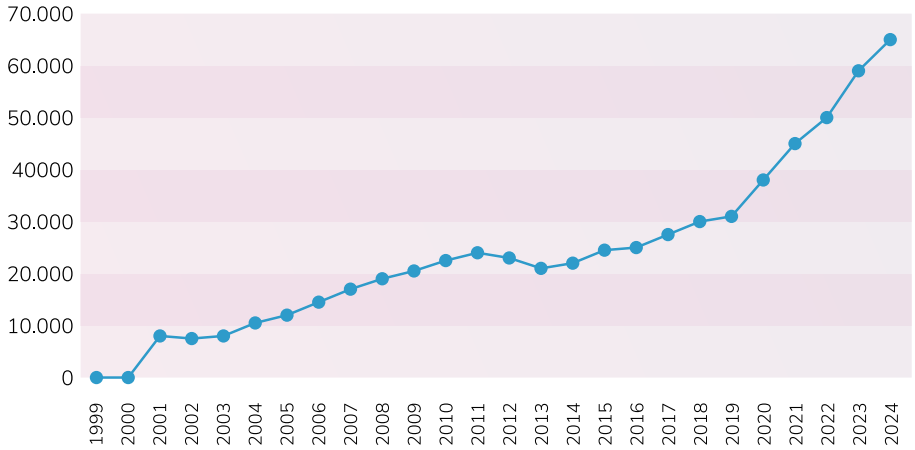

30 Niet alle zaken die worden afgehandeld leveren een te publiceren uitspraak op. Zie ook paragraaf 7.1.4 Kwaliteitsindicatoren voor meer informatie over aantal gepubliceerde uitspraken.

3.4 Online zittingen

De afgelopen jaren zijn de nodige stappen gezet om online zittingen beter in te richten. De Rechtspraak heeft een afwegingskader en spelregels online zitting en een interne checklist online zitting vastgesteld. Dit zijn handige hulpmiddelen voor een rechter met uitgangspunten en factoren die relevant zijn bij de beslissing om een zitting online te houden. Voorop staat dat, net als een fysieke zitting, een online zitting de rechtsstatelijke principes en kernwaarden moet ondersteunen en recht moet doen aan de eisen van een rechtvaardige procedure. De Rechtspraak heeft voorts gewerkt aan de functionaliteiten voor een platform voor het houden van online zittingen. Deze aanbesteding heeft geresulteerd in een voorlopige gunning waardoor dit platform in 2025 kan worden ingevoerd.

In overleg met ketenpartners en andere belanghebbenden en op basis van praktijkervaringen zullen het platform, het afwegingskader en de spelregels op zorgvuldige wijze verder worden geïmplementeerd. Daarbij zal ook tegemoetgekomen worden aan de ervaren knelpunten, zoals: geen wettelijke grondslag – behalve in het strafrecht en voor de vreemdelingenbewaring – de kwaliteit van de voorziening en de rechten van de deelnemers aan online zittingen. De Rechtspraak dringt bij het ministerie van JenV aan op wetgeving die het voeren van online zittingen faciliteert. De hoop is dat die structurele wetgeving er in 2025 is.

3.5 Begrijpelijke en mensgerichte communicatie

De Rechtspraak werkt stapsgewijs aan het uitvoeren van de strategie (digitaal) toegankelijke rechtspraak. Belangrijk in deze strategie is het ontwikkelen van Rechtspraak.nl als een gebruiksvriendelijke en begrijpelijke omgeving met een naadloze overgang naar ‘mijn-omgeving’ (Mijn Rechtspraak). Burgers kunnen hierdoor eenvoudig van de informatie op Rechtspraak.nl naar de digitale diensten op Mijn Rechtspraak worden geleid.

De Rechtspraak stelt de behoeften van burgers centraal in de communicatie en onderzoekt hoe zij de communicatie met de Rechtspraak ervaren. Onderzoeksinstrumenten zoals klantreizen geven inzicht in de behoeften die burgers hebben tijdens de verschillende stappen van de procedure. De Rechtspraak wil van betekenis zijn op momenten die voor burgers in de procedure van belang zijn.

In 2024 heeft de Rechtspraak klantreisonderzoek uitgevoerd naar Wet Mulderzaken. Een van de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek is dat rechtzoekenden een 'zwart gat' ervaren na het indienen van het beroepschrift en voordat ze bericht ontvangen over de zitting. Tussendoor horen ze niets, tenzij ze zelf contact opnemen. In 2025 gaan we dit verbeteren zodat de rechtzoekende zich meer gezien voelt.

In 2024 is gemeten hoe rechtzoekenden de verbeteringen ervaren die wij voor de klantreis kanton geldvorderingen hebben gedaan. De timing van informatieverstrekking kan beter. Verder kunnen de pagina's op Rechtspraak.nl nog korter, overzichtelijker en toegankelijker en de vindbaarheid ervan worden verbeterd. Ook deze verbeteringen van Rechtspraak.nl zetten we in 2025 in gang.

Verder hebben we in 2024 met behulp van het klantreis dashboardverbeteringen in kaart gebracht voor de dienstverlening aan bewindvoerders. Daar zijn verbeteringen uitgekomen voor Rechtspraak.nl die in 2025 worden gerealiseerd.

Toegankelijkheid is een van de speerpunten uit de missie en visie van de Rechtspraak. We blijven dan ook onverminderd werken aan begrijpelijke en mensgerichte communicatie, zodat de Rechtspraak digitaal, fysiek en telefonisch goed bereikbaar is en informatie verstrekt in begrijpelijke taal.

3.6 De Rechtspraak en wetenschappelijk onderzoek

De Raad zet in op een versterkte samenwerking tussen Rechtspraak en wetenschap met als doel bij te dragen aan evidencebased werkprocessen. Zo is in 2024 is een start gemaakt met de versterking van de wetenschappelijke basis van evaluaties van innovatieve projecten door een coördinator evaluatie innovatieve projecten aan te wijzen.

In 2024 is een aantal onderzoeksprojecten afgerond. Zo werd een interviewonderzoek afgerond over de vraag hoe strafrechters denken over hun eigen oordeelsvorming. In dit interviewonderzoek komt onder meer aan bod welke invloeden de geïnterviewde strafrechters naar eigen zeggen ervaren op hun oordeelsvorming, en hoe zij daarmee omgaan in de praktijk. Daarmee raken sommige thema's uit het interviewonderzoek aan het Investico-onderzoek naar klassenjustitie in Nederland, dat in 2024 verscheen. Uit het interviewonderzoek blijkt onder meer dat de strafrechters zich bewust zijn van verschillende invloeden die mogelijk een rol kunnen spelen bij hun oordeelsvorming, maar dat zij voor het omgaan met die invloeden in de meeste gevallen nog geen uniforme of structurele aanpak hebben. Daarnaast is in 2024 het onderzoek afgerond naar de uithuisplaatsingen van kinderen van ouders die zijn gedupeerd door de toeslagenaffaire (het onderzoek UHK-KOT). Voor dit onderzoek vond een dossieronderzoek plaats bij alle rechtbanken en hoven in Nederland.

Extern onderzoek

Jaarlijks komen veel aanvragen binnen bij de Raad voor medewerking van de Rechtspraak aan extern wetenschappelijk onderzoek. De medewerking van de Rechtspraak aan dat onderzoek heeft vaak betrekking op het verkrijgen van informatie in de vorm van gegevens, zoals uitspraken of kwantitatieve data. Soms wordt gevraagd om rechters of andere medewerkers van de Rechtspraak te kunnen interviewen. Redenen om medewerking of datalevering af te wijzen zijn o.a. dat de gevraagde data überhaupt niet of niet voldoende betrouwbaar voorhanden zijn of dat rechters in het kader van het onderzoek wordt gevraagd op de stoel van de wetgever te gaan zitten. In 2024 kwamen in totaal 39 aanvragen

binnen, een stijging van 26 procent t.o.v. 2023. Van deze 39 zijn er 32 afgehandeld, 1 is afgewezen en 7 zijn nog in behandeling.

Een opvallend onderzoek waaraan bijvoorbeeld medewerking wordt verleend, is de ontwikkeling van een zogenoemde schudpop. Als bij een jong kind symptomen worden vastgesteld die doen vermoeden dat het kindje gewelddadig is geschud, is dit nauwelijks te bewijzen. De te ontwikkelen schudpop kan ervoor zorgen dat politie, forensisch onderzoekers, getuigen en eventueel verdachten een scenario beter kunnen naspelen. Rechters worden geïnterviewd om in kaart te brengen welke kenmerken van een dergelijk hulpmiddel voor hen tijdens de zitting nodig en werkbaar zijn.

RECHTSZAAK:
HOEVEEL PROCENT MINDER CO_2?

De rechtbank Den Haag vond met Milieudefensie dat Shell zijn CO_2-uitstoot in 2030 met 45 procent moest verminderen. Shell ging in beroep. Wat vindt het gerechtshof?

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:GHDHA:2024:2099

SHELL

De rechtbank Den Haag beslist in 2021 dat Shell in 2030 45 procent minder kooldioxide (CO_2) moet uitstoten. Shell gaat tegen de uitspraak van de rechtbank in beroep, en weet zich gesteund door de Stichting Milieu en Mens. De civielrechtelijke verplichtingen van Shell gaan niet zover dat zij onrechtmatig zou handelen als zij haar CO_2-uitstoot niet drastisch terugbrengt. Een reductieverplichting is bovendien zinloos omdat de verkoop van fossiele brandstoffen dan door andere partijen zou worden overgenomen. Beslissingen over het reduceren van CO_2-emissies behoren door de wetgever genomen te worden en niet opgelegd te worden door de civiele rechter. Klimaatverandering en energietransitie vragen om een afweging van belangen die alleen de politiek kan maken. De regering en het parlement hebben ervoor gekozen om geen verplichtingen op te leggen aan individuele bedrijven om hun CO_2-emissies met een bepaald percentage te beperken.

DE MILIEUORGANISATIES

Shell is op grond van de maatschappelijke zorgvuldigheid verplicht om zijn uitstoot van koolstofdioxide (CO_2) te verminderen. De Shell-groep schendt zijn verplichting met een gevaarlijk en desastreus concernbeleid. Dit beleid verhoudt zich op geen enkele manier tot de mondiale klimaatdoelstelling om, ter bescherming van de mensheid de menselijke leefomgeving en de natuur, een gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. Shells beleid levert geen bijdrage aan de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs. Door de geplande investeringen in nieuwe olie- en gasvelden zullen de totale emissies van de Shell-groep niet dalen. Milieudefensie en een aantal andere milieu-organisaties vorderen dat het gerechtshof de beslissing van de Haagse rechtbank bekrachtigt en Shell zijn CO_2-uitstoot in 2030 met 45 procent vermindert ten opzichte van 2019. Het gaat daarbij om de uitstoot van Shell zelf én die van zijn leveranciers en afnemers.

HET GERECHTSHOF DEN HAAG

Het gerechtshof wijst de vorderingen van Milieudefensie af. Het hof onderkent dat Shell als grote oliemaatschappij een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Ondernemingen moeten een passende bijdrage leveren aan het voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering. In de klimaatwetenschap bestaat op dit moment echter onvoldoende overeenstemming over een specifiek reductiepercentage waaraan een individuele onderneming als Shell zich zou moeten houden. De beschikbare cijfers geven het hof onvoldoende houvast om Shell te verplichten zijn uitstoot in 2030 met een bepaald percentage te reduceren. Daarbij komt dat Shell al bezig is met de vermindering van zijn uitstoot. Tot slot is een verplichting voor Shell om de uitstoot van CO_2 van zijn afnemers te verminderen niet effectief. Shell zou aan die verplichting kunnen voldoen door te stoppen met de handel in brandstoffen die zij bij derden heeft ingekocht. Andere bedrijven zouden die handel overnemen. Per saldo wordt dan geen vermindering van de CO_2-uitstoot bereikt.

4

TIJDIGE EN VOORSPELBARE RECHTSPRAAK

4.1 Duurzame verkorting van de doorlooptijden

De Rechtspraak startte eind 2019 met het programma Tijdige rechtspraak. De inzet: binnen drie jaar tijdige en voorspelbare rechtspraak realiseren, waardoor acceptabele werkvoorraden zouden ontstaan en rechtzoekenden beter wisten waar ze aan toe waren.

Sinds de start van het programma Tijdige rechtspraak zijn door de gerechten en in programmaverband belangrijke stappen gezet op het gebied van roosteren en plannen, goede managementinformatie en verbetering van de begrijpelijkheid van brieven en andere berichten aan rechtzoekenden. Daarnaast werken de gerechten steeds meer samen om succesvol gebleken initiatieven en kennis te delen en te verspreiden. De landelijke inloopkamer ondersteunt gerechten bij het afhandelen van oudere werkvoorraden.

Naast een inhoudelijk juiste beslissing in een rechtszaak, is het van belang dat een beslissing ook binnen een acceptabele termijn wordt genomen. Dat wil zeggen binnen een termijn die te begrijpen is door zowel burgers als ketenpartners. Rechtzoekenden moeten sneller duidelijkheid krijgen over het vervolg of de uitkomst van een rechtszaak. Het verkorten van de doorlooptijden is een van de prioriteiten van de Rechtspraak.

Civiel recht
In 2024 heeft de Rechtspraak verschillende acties ondernomen om de doorlooptijden en werkvoorraden te verkorten. Een daarvan is het verkleinen van de werkvoorraad van rekening en verantwoordingen bij CBM (curatele, beschermingsbewind en mentorschap)-zaken. Een ander voorbeeld is het inloopteam civiel tweede aanleg. Dit team bestaat uit een aantal zeer ervaren raadsheren en goed opgeleide stafjuristen dat handelszaken behandelt voor de gerechtshoven in Nederland. Het inloopteam neemt alleen 'ongebonden zaken' over; dat zijn zaken waarin nog geen inhoudelijke uitspraak is gedaan. Dit gebeurt op aselecte basis. Het uiteindelijke doel is om zo de werkvoorraden van de gerechtshoven terug te dringen en doorlooptijden te verkorten. Daarnaast draagt het team bij aan de loopbaanontwikkeling van gerechtsjuristen.

Familie- en Jeugdrecht
Diverse plannen zijn uitgevoerd om de doorlooptijden te verbeteren voor familie- en jeugdzaken. Genoemd kunnen worden het voeren van regie, het inzetten van pre-mediation en het uniform hulpaanbod. In de komende periode zal vanuit de rechtbanken extra aandacht worden besteed aan het verbeteren van de doorlooptijden van gezag en omgangszaken. Voor het behalen van de doorlooptijden zijn ook de doorlooptijden van de organisaties in het netwerk van belang.

Strafrecht
Voor slachtoffer(s), dader(s), verdachte(n) en maatschappij gaat het bij iedere zaak om een balans tussen tijd, effectiviteit en kwaliteit. In 2024 heeft de Rechtspraak verschillende acties ondernomen om de doorlooptijden en werkvoorraden te verkorten. Een daarvan is dat extra aandacht is besteed aan het terugdringen van de voorraad politierechterzaken, ouder dan twee jaar. Dat is gelukt, mede door goede samenwerking met het OM. Het is van belang deze lijn voort te zetten.

4.2 Borging van het programma Tijdige rechtspraak

In 2024 is door de gerechten onverkort doorgewerkt aan het vergroten van de tijdigheid en voorspelbaarheid. Zij doen dit op hun eigen wijze, met verschil in aanpak en intensiteit. Er zijn stappen gezet om tot afronding van het landelijke programma Tijdige rechtspraak te komen met behoud van behaalde resultaten. De bedoeling is dat de gerechten na 2025 zelfstandig verder kunnen werken aan de doelen van tijdigheid en voorspelbaarheid.

Een groot aantal gerechten heeft gebruikgemaakt van (externe) ondersteuning op het gebied van projectmanagement, implementatiebegeleiding en/of procesoptimalisatie. Met deze hulp zijn werkprocessen in kaart gebracht en verbeteringen

doorgevoerd. De externe begeleiding beoogt expertise over te dragen binnen het gerecht zodat een vervolgstap zelfstandig gemaakt kan worden. De kennis die opgedaan is tijdens het traject kan vervolgens worden ingezet bij samenwerkingsprojecten over de grenzen van de gerechten heen.

4.2.1 Inlopen werkvoorraden

De landelijke inloopkamer startte als een tijdelijke voorziening. In 2024 heeft de inloopkamer in de behoefte van de gerechten voorzien om zaken voor hen af te doen. De inloopkamer bestaat uit vijf inloopteams die zaken van een gerecht kunnen overnemen. In 2024 waren inloopteams actief voor familierecht, civiel recht (zowel eerste aanleg als hoger beroep) en strafrecht. In totaal hebben zij in 2024 bijna 9.400 zaken voor verschillende gerechten afgehandeld.

4.2.2 Roosteren en plannen

Het roosteren van zittingen en het plannen van zaken is in alle gerechten een cruciaal onderdeel van het werkproces. De gerechten ontwikkelen daarom het bestaande rooster- en planproces naar professioneel capaciteitsmanagement. Deze aanpak zorgt ervoor dat het rooster- en planproces binnen de Rechtspraak continu wordt verbeterd. Alle gerechten zijn hiermee in de periode 2023-2025 aan de slag.

4.2.3 Brieven en berichten

Vanuit onze maatschappelijke rol is voorspelbare rechtspraak door uniformiteit in communicatie naar rechtzoekenden van essentieel belang. In 2024 zijn niet alleen brieven maar ook berichten voor verschillende zaakstromen aan rechtzoekenden herschreven en opnieuw vormgegeven in weer twaalf verschillende zaakstromen. De brieven hebben nu ook een bijlage met stappenplan over de procedure, zodat rechtzoekenden beter weten waar ze aan toe zijn. Daarnaast worden teams, maar ook individuele medewerkers, ondersteund in het zetten van concrete stappen om te werken aan voorspelbaarheid.

4.2.4 Sturing met cijfers

Om goed te kunnen sturen op de doorlooptijden, is gedegen managementinformatie nodig. Pas dan is zichtbaar hoe het staat met de rechtszaken en waar eventueel vertraging ontstaat in een procedure. In 2024 zijn de laatste dashboards opgeleverd en hebben alle rechtsgebieden omvang, locatie en ouderdom van de zaken beter inzichtelijk. Eerder opgeleverde dashboards zijn in 2024 doorontwikkeld.

RECHTSZAAK: **MOETEN ROSSE NEUSHOORNVOGELS VERKASSEN?**

Ouwehands Dierenpark kan niet bewijzen dat neushoornvogels in gevangenschap zijn geboren en gefokt. De minister voor Natuur en Stikstof legt het dierenpark een zogenoemde last onder bestuurs-dwang op, wat betekent dat de vogels in beslag worden genomen. Het dierenpark gaat in beroep.

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:RBMNE:2024:1154

OUWEHANDS DIERENPARK

De twee rosse neushoornvogels bivakkeren niet illegaal in het dierenpark. (De luidruchtige rosse neushoornvogel is een grote Aziatische vogel en heeft een kenmerkende oranje-gele snavel.) Toen de vogels in december 2009 aan het dierenpark werden geschonken, mocht de dierentuin ervan uitgaan dat ze gefokt waren. Ze hadden immers allebei gesloten pootringen. De vogels kwamen van iemand uit Tsjechië. Daarmee is voldoende aannemelijk gemaakt dat ze legaal waren en vallen ze onder de vrijstellingen van de verboden om rosse neushoornvogels te verwerven en in bezit te hebben. De vogels maken deel uit van de voortplantingsprogramma's voor bedreigde (CITES) diersoorten. Daarnaast geeft het dierenpark ook onderwijs over de rosse neushoornvogel als bedreigde diersoort. Hierdoor dragen de vogels bij tot de instand-houding van de soort. In dat geval kan de minister ontheffing verlenen van het verbod op het verwerven van een rosse neushoornvogel. Verhuizing zou slecht uitpakken voor de twee vogels, die al meer dan vijftien jaar in het park verblijven. Ze zijn gewend aan hun vaste verzorgers en zullen slecht wennen aan een ander verblijf.

DE MINISTER VOOR NATUUR EN STIKSTOF

De minister voor Natuur en Stikstof heeft na de inspectie door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit in 2021 contact opgenomen met de Tsjechische CITES Management Autoriteit en de Plzeň Zoo. Op basis van het inspectie-rapport van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en het onderzoek in Tsjechië kan niet worden hardgemaakt dat de rosse neushoornvogels legaal in het dierenpark zitten. De minister heeft tevergeefs om informatie gevraagd over de man die de twee vogels aan het dierenpark heeft geschonken. Dat de twee vogels gesloten pootringen dragen, betekent niet dat ze legaal zijn gefokt. De conclusie is dat ze dus illegaal zijn overgenomen door en in bezit zijn van het dierenpark in Rhenen. Dat het dierenpark zich inzet voor de instandhouding van bedreigde diersoorten is prijzens-waardig, maar het is geen bijzondere omstandigheid op grond waarvan de minister kan afzien van handhavend optreden. De minister kon niet anders dan het dierenpark in 2022 op grond van de Wet natuurbescherming een last onder bestuursdwang opleggen om een einde te maken aan het verblijf van de rosse neushoornvogels in Rhenen.

DE RECHTBANK MIDDEN-NEDERLAND

Omdat Ouwehands Dierenpark de legale herkomst van de twee rosse neushoornvogels niet kan aantonen, mag de minister voor Natuur en Stikstof ze in beslag nemen. Het feit dat de vogels gesloten pootringen hebben zegt niets. Ook een 'illegale' vogel kan een gesloten pootring hebben. Gesloten pootringen in combinatie met bewijsstukken van de fokker hadden kunnen aantonen dat de vogels in gevangenschap zijn gefokt, maar Ouwehands heeft die bewijsstukken niet. Dat de twee neushoornvogels al jarenlang in het dierenpark verblijven en gewend zijn aan hun vaste verzorgers, is geen reden om ze in Rhenen te laten. De minister moet zich houden aan de internationale regels voor handel in bedreigde planten- en dierensoorten. Als iemand illegaal een dier heeft gekregen, dan bepaalt de wet dat dit dier wordt weggehaald en niet mag terugkeren. Na inbeslagname kan de minister de neushoornvogels aan een nieuwe eigenaar geven. De rechtbank gaat ervan uit dat de minister het welzijn van de rosse neushoornvogels kan waarborgen als ze naar een andere locatie gaan.

Ouwehands Dierenpark verzocht de voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State na de uitspraak van de rechtbank om het besluit te schorsen totdat de Afdeling uitspraak zou hebben gedaan in de bodemprocedure. De voorzieningenrechter schorste daarop het besluit van de rechtbank.

5

MAATSCHAPPELIJKE RECHTSPRAAK

5.1 Innovatie en maatschappelijk effectieve rechtspraak

De veranderende behoeften van de samenleving vragen om rechtspraak die zichzelf blijft verbeteren en aanpassen. Voor mensen met een juridisch probleem is de oplossing niet altijd (alleen) het doorhakken van de juridische knoop. Soms is het nodig en passend om achterliggende problemen aan te pakken. Met innovatieve projecten wil de Rechtspraak zo goed mogelijk aansluiten bij de behoeften van rechtzoekenden. In het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak hebben we extra aandacht voor laagdrempelige, toegankelijke en snelle rechtspraak en het probleem achter het juridische geschil. Wat waren de ontwikkelingen op gebied van innovatieve projecten in 2024?

5.1.1 Wijkrechtspraak

Een bekende werkwijze is wijkrechtspraak. Bij wijkrechtspraak staat het effectief bijdragen aan het oplossen van uiteenlopende en meervoudige problemen van mensen centraal. En dat gebeurt op de plek waar mensen leven: in hun wijk. De Rechtspraak werkt hierbij samen met OM, gemeenten en hulpverlenende instanties. Naast de bestaande wijkrechtspraaklocaties in Eindhoven, Rotterdam, Amsterdam (Venserpolder), Tilburg, Heerlen en Den Haag, zijn in Arnhem, Amsterdam Nieuw-West en Zaandam daarvoor voorbereidingen getroffen. In Enschede is een voorzichtige start gemaakt met het verkennen van mogelijkheden voor wijkrechtspraak. Het is de bedoeling dat op deze locaties in 2025 de eerste zittingen zullen plaatsvinden. Binnen wijkrechtspraak worden niet alleen (jeugd) strafzaken behandeld, maar ook schuldenzaken, schoolverzuim, bestuursrechtzaken, insolventiezaken en familiezaken.

5.1.2 Schuldenfunctionaris

Ook met betrekking tot de schuldenfunctionaris zijn de nodige stappen gezet. Wanneer in de rechtszaal blijkt dat mensen problematische schulden hebben en er nog geen schuldhulpverleningstraject loopt, wordt de schuldenfunctionaris ingezet. Door mensen in contact te brengen met gemeentelijke schuldhulpverlening, probeert de Rechtspraak mensen hulp te laten zoeken om van hun schulden af te komen en te voorkomen dat ze nieuwe schulden maken. Alle rechtbanken hebben in 2024 een schuldenfunctionaris aangesteld. In sommige rechtbanken is deze medewerker zelfs voor elk rechtsgebied beschikbaar. Bij de meeste rechtbanken zijn alle gemeenten in het arrondissement aangehaakt. Het aantal verwijzingen verschilt dus ook per rechtbank: van enkele tientallen tot zo'n 200 bij de grote rechtbanken. Het Studiecentrum Rechtspleging (SSR), het opleidingsinstituut van de Rechtspraak, biedt sinds 2024 een opleiding aan voor aankomende schuldenfunctionarissen.

5.1.3 Regelrechter

2024 was een belangrijk jaar voor de regelrechter. Zo worden alle laagdrempelige civielrechtelijke geschillen die behandeld worden via artikel 96 Rechtsvordering (Rv) voortaan de regelrechter genoemd. Kenmerken zijn de eenvoudige wijze waarop partijen een zaak kunnen aanbrengen, het snel plannen van een mondelinge behandeling, het dejuridiseren van het geschil en het streven om op de mondelinge behandeling tot een minnelijke regeling te komen. Dit gebeurt bij zaken die de regelrechter in Rotterdam en Den Haag op verzoek van beide partijen behandelt op gebied van wonen (huur en burengeschillen), werken (arbeidsconflicten) en winkelen (consumenten zaken).

In het kader van het experiment regelrechter op basis van de Experimentenwet is het in sommige zaken mogelijk dat de eiser zonder instemming van de wederpartij voor zo'n laagdrempelige procedure kiest. Dit is mogelijk sinds 1 maart 2025 bij de rechtbanken Den Haag, Overijssel, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant. In 2024 is deze procedure voorbereid: van communicatie tot procesreglement.

Verder vallen ook laagdrempelige procedures voor betalingsachterstanden bij zorgverzekeraars, woningbouwcoöperaties en/of energiemaatschappijen onder de regelrechter. Dit is mogelijk bij de rechtbanken Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en ook bij wijkrechtspraak Amsterdam, Tilburg, Rotterdam, Arnhem en Den Haag.

5.1.4 Procedure gezamenlijke toegang ouders

De procedure gezamenlijke toegang ouders van de rechtbanken Oost-Brabant en Den Haag, die wil voorkomen dat (complexe) echtscheidingen verder escaleren, is in 2024 geëvalueerd. Daaruit bleek dat de procedure maatschappelijke voordelen kan meebrengen doordat ouders meer tot overeenstemming komen en de procedure sneller is. Het aantal zaken was beperkt, zodat het moeilijk is om harde conclusies te trekken. De twee rechtbanken gaan door met het aanbieden van deze werkwijze en het wordt deels voortgezet via de aanpak 'Richting Anders Procederen' bij de rechtbank Amsterdam en de wijkrechtspraak in Tilburg van de rechtbank Zeeland-West-Brabant. Gekeken wordt hoe de werkwijze verder ontwikkeld kan worden.

5.1.5 Pilot VoorRecht

Voor rechtzoekenden in de regio Noord-Holland die problemen hebben met of binnen een vereniging van eigenaren over hun woning, biedt de pilot voorRecht hulp. Sinds eind 2023 kunnen rechtzoekenden daar online zoeken naar hoe de rechter omgaat met vergelijkbare gevallen en het platform geeft tips over hoe je met de andere partij(en) weer in contact kan komen. Lukt dat niet, dan wordt persoonlijke begeleiding aangeboden, bijvoorbeeld in de vorm van mediation. Als het nodig is, kan de zaak aan een rechter worden voorgelegd. In 2024 zijn positieve ervaringen opgedaan met de eerste zaken. Besloten is om de pilot uit te breiden naar de rechtbanken Amsterdam en Oost-Brabant en in de regio Noord-Holland.

De pilot voorRecht won in 2024 de Gouden Zandloper in de categorie *Access to Justice* (toegang tot het recht). De Gouden Zandloper is dé vakprijs in de juridische sector en wordt jaarlijks uitgereikt door uitgever Sdu. Het is voor het eerst dat een initiatief van de Rechtspraak zo'n prestigieuze prijs wint.

5.1.6 Project Cascade

In het project Cascade van de Centrale Raad voor Beroep (CRvB) zijn in 2024 de lessen van de projecten Jaguar, Panda (beide van de rechtbank Gelderland) en GOO (CRvB) bij elkaar gekomen door vroeg regie te voeren en de rechtzoekende naar de voor die situatie juiste afdoeningswijze te geleiden. De verwachting is dat een deel van de zaken daardoor sneller afgedaan kan worden en dat voor de zaken die dat nodig hebben, extra tijd uitgetrokken kan worden. De eerste ervaringen zijn positief en de evaluatie wordt in 2025 verwacht.

5.1.7 Pilots strafrecht

Nieuw in 2024 waren twee projecten in het strafrecht. De pilot 'Horen van getuigen door senior gerechtsjuristen' van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem), ging in 2024 van start. In deze pilot worden senior gerechtsjuristen ingezet voor het horen van getuigen in relatief eenvoudige strafzaken waardoor achterstand worden weggewerkt, de doorlooptijden worden verbeterd en de raadsheren efficiënter kunnen worden ingezet. De pilot wordt uitgebreid met de locatie Leeuwarden en in 2025 wordt het evaluatierapport verwacht.

Een scenario voor de middellange termijn is dat strafzaken complexer en bewerkelijk worden met meer werklast, terwijl de personele bezetting gelijk blijft. Daarop moeten we als Rechtspraak anticiperen: niet harder werken, wel effectiever. Mede met het oog daarop zijn bij gerechten nuttige innovatieve werkwijzen ontwikkeld die zorgen voor het afdoen van meer strafzaken, zonder dat dit leidt tot extra werkdruk. Deze werkwijzen zijn in 2024 gebundeld in een 'menukaart' van beste werkwijzen, zodat gerechten makkelijker kunnen starten met een voor hun nieuwe werkwijze. Alle gerechten hebben een keuze gemaakt van een beste werkwijze uit de menukaart en zijn hiermee in 2025 aan de slag gegaan. Hierdoor kunnen gerechten van elkaar leren en worden bewezen werkwijzen verder gebracht dan het gerecht waar ze zijn bedacht. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van de visitatiecommissie 2002-2023.

Alle grote innovatieve projecten zijn ook te vinden op Rechtspraak.nl

RECHTSZAAK:
MILJOENEN VOOR VOETBALLER?

Voetballer Stefan de Vrij vindt dat de voetbalmakelaars van Sports Entertainment Group (SEG) onder één hoedje speelden met een Italiaanse voetbalclub, terwijl hij mocht vertrouwen op hun loyaliteit. De rechtbank Amsterdam gaf hem gelijk. Wat vindt het gerechtshof?

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:GHAMS:2024:860

SPORTS ENTERTAINMENT GROUP (SEG)

De Amsterdamse Sports Entertainment Group (SEG) bemiddelde in 2018 bij de overstap van voetballer Stefan de Vrij van Lazio Roma naar Internazionale in Milaan. De rechtbank Amsterdam bepaalde in 2022 dat SEG De Vrij daarbij onvoldoende had geïnformeerd over haar eigen financiële belang bij die transfer, waardoor De Vrij een miljoenenschade leed. SEG moest De Vrij 4,75 miljoen euro betalen. SEG wil dat het gerechtshof dit vonnis vernietigt en de vordering van De Vrij afwijst. Volgens SEG was er geen bemiddelingsovereenkomst met De Vrij, hooguit een adviesrelatie. Dat SEG sinds de arbeidsovereenkomst tussen De Vrij en Lazio in 2014 uitsluitend als intermediair voor de clubs handelde, zou alleen maar financiële voordelen voor De Vrij hebben gehad. Hij wist ook dat SEG aan de transactie met Internazionale zou gaan verdienen. Hoeveel deed er niet toe, omdat de betaling aan SEG door Internazionale geen enkele invloed had op de hoogte van het salaris van de voetballer.
(De Vrij tekende een vijfjarig contract van 37,5 miljoen euro, exclusief bonussen.)

STEFAN DE VRIJ

De Vrij dacht dat SEG alleen zijn belang diende. Later bleek hem dat SEG ook flink had verdiend aan zijn transfer naar Internazionale. Daarover was SEG tegenover De Vrij niet transparant geweest. SEG doet het achteraf voorkomen alsof zij alleen voor de club optrad en niet voor De Vrij, maar dat was niet zo. De Vrij had weliswaar geen schriftelijke bemiddelingsovereenkomst met SEG, maar al sinds zijn arbeidsovereenkomsten met Feyenoord werd hij alleen bijgestaan door SEG. Mails uit 2018 tonen aan dat SEG ook betrokken was bij de onderhandelingen over een eventuele verlenging van zijn contract bij Lazio Roma. De Vrij is ook nooit met een andere makelaar in zee gegaan. Hierdoor was er een feitelijke bemiddelingsovereenkomst met SEG. De voetbalmakelaar had De Vrij moeten vertellen dat en wat voor een commissie en transfervergoeding zij zou ontvangen als De Vrij en Internazionale een deal zouden sluiten. SEG heeft over de vergoeding voor zichzelf tegenover De Vrij haar mond gehouden. SEG heeft met Internazionale onderhandeld over het arbeidscontract, maar ook niet toegelicht waar die onderhandelingen over gingen.

HET GERECHTSHOF AMSTERDAM

Er was een lange en kennelijk ononderbroken samenwerkingsrelatie tussen SEG als spelersmakelaar en De Vrij als voetballer. SEG wekte in de communicatie met De Vrij ook de indruk dat zij in de onderhandelingen opkwam voor de belangen van de voetballer. Zelfs als geen sprake was van een formeel doorlopende vertegenwoordigings- of bemiddelingsrelatie, dan nog mocht De Vrij erop vertrouwen dat SEG hém vertegenwoordigde in de onderhandelingen met Internazionale in Milaan. Het had, gelet op hun verleden samen, op de weg van SEG gelegen om De Vrij uitdrukkelijk te informeren over een wijziging of beëindiging van die jarenlange samenwerking. Dat is niet – althans niet duidelijk – gebeurd. SEG was daarom verplicht om De Vrij te informeren over haar eigen financiële belang (een provisie van 9,5 miljoen euro) in de contractbesprekingen met Internazionale. SEG heeft dat niet gedaan en daarmee haar mededelingsplicht geschonden. Hierdoor heeft Stefan de Vrij een minder profijtelijk contract met de voetbalclub afgesloten dan anders het geval had kunnen zijn. Het gerechtshof begroot het bedrag dat SEG aan De Vrij moet betalen op 5.223.636,36 euro.

5.2 Samenwerken in netwerken

De Rechtspraak werkt actief samen met verschillende partijen en belanghebbenden, denk aan partijen in de strafrechtketen of overleg met de advocatuur. Deze samenwerking vindt plaats op landelijk en op arrondissementsniveau, en is belangrijk en noodzakelijk om het rechtssysteem zo goed mogelijk te laten functioneren. Het rechtssysteem is een stelsel met onderling van elkaar afhankelijke actoren dat gebaat is bij een goed uitgekiende samenwerking. De onderwerpen en thema's die tijdens deze overleggen worden besproken, lopen uiteen van praktische zaken tot kwesties over het bieden van rechtsbescherming. Ze gaan nooit over de inhoud van individuele zaken of beslissingen die rechters zouden moeten nemen. Binnen de samenwerking staan de rechterlijke onpartijdigheid en onafhankelijk altijd voorop.

5.2.1 Rechtsgebied overstijgend samenwerken in netwerken

Op landelijk niveau vinden netwerkbijeenkomsten met de kwaliteitscoördinatoren plaats. Daarnaast zijn er diverse netwerkoverleggen op landelijk niveau, onder andere met het OM, maar ook met de executieketen.

Het landelijk project(team) effectenleasezaken

Op 1 november 2020 startte het landelijk project effectenleasezaken.[31] Het doel van dit project was om een gecoördineerde en meer digitale afdoening van effectenleasezaken te bereiken en tot een meer uniforme en praktische rechtstoepassing in effectenleasezaken te komen. Daarbij stond het belang van de (vele) afnemers voorop tot het verkrijgen van zekerheid en een definitieve geschilbeslechting op korte termijn. Teneinde een praktische rechtstoepassing te bewerkstelligen en de rechtseenheid te bevorderen, zijn op regelmatige basis overleggen georganiseerd. Vrijwel alle rechtbanken hebben deelgenomen aan het project.

Het project heeft ertoe geleid dat in vier jaar tijd in totaal 4.215 effectenleasezaken door de rechtbanken zijn afgedaan. De instroom van zaken daalde in 2024 zo sterk dat de gecoördineerde landelijke aanpak niet langer noodzakelijk leek en de Rechtspraak de werkzaamheden in het project staakte. Dit heeft ertoe geleid dat de rechtbanken sinds 1 januari 2025 weer zelf de effectenleasezaken afhandelen. De kennis en ervaring die in het landelijk project is opgedaan, blijft bewaard en is overgedragen aan de rechtbanken. Als de instroom van nieuwe zaken weer toeneemt, kan een landelijke aanpak van deze zaken opnieuw worden overwogen. Dit laat overigens onverlet dat de gerechtshoven nog vele effectenleasezaken in hoger beroep in behandeling hebben.

---

31 Effectenleasezaken zijn in de kern geschillen tussen aanbieders en afnemers die zien op het volgende:
- Een afnemer 'bestelt' door invulling van een aanvraagformulier een financieel product in de verwachting dat dit profijt zal opleveren.
- De aanbieder koopt ten behoeve van de afnemer effecten waarbij het aankoopbedrag aan de afnemer wordt geleend.
- De afnemer betaalt over het geleende bedrag rente (en soms aflossing), soms via een vooraf betaald bedrag ineens, soms in termijnen (de 'inleg').
- Na afloop van de contracttermijn worden de effecten verkocht.
- De opbrengst wordt in mindering gebracht op het geleende bedrag.
- Er is winst wanneer de opbrengst van de effecten hoger is dan het totaal van de resterende lening en de betaalde termijnen.
- Als gevolg van de na het jaar 2000 dalende koersen bleken de opbrengsten te laag en was de afnemer niet alleen de inleg kwijt, maar werd hij ook geconfronteerd met een restschuld.

Van belang is te vermelden dat de Rechtspraak in civiele zaken volledig afhankelijk is van partijen of zaken aanhangig worden gemaakt en of daarin verder wordt geprocedeerd. De Rechtspraak heeft de indruk dat de aankomende jaren nog geen einde zal komen aan de instroom van effectenleasezaken, tenzij partijen in gezamenlijkheid tot een passende oplossing weten te komen.

Whoa pool

Vanaf 1 januari 2021 is de Faillissementswet uitgebreid met de Wet homologatie onderhands akkoord (Whoa). Doel van die wet is het voorkomen dat ondernemingen failliet worden verklaard terwijl zij nog wel (deels) levensvatbaar zijn. De onderneming, haar schuldeisers en aandeelhouders kunnen in dat verband bij een dreigend faillissement een onderhands akkoord sluiten, zonder de betrokkenheid van de Rechtspraak. Mochten partijen daar niet uitkomen, dan wordt de Rechtspraak erbij betrokken. Dergelijke zaken worden behandeld door de landelijke Whoa-pool. De Whoa-pool is een initiatief van de faillissementsrechters, maar heeft inmiddels een eigen status als rechterlijke expertgroep.

Samenstelling

Vanuit iedere rechtbank zijn twee of meer rechters en juridisch medewerkers bij de Whoa-pool aangesloten. De Whoa-pool is tevens expertgroep voor het uitwisselen van kennis en er worden maandelijks overleggen georganiseerd. De meeste rechters van de Whoa-pool zijn ook lid van de Nederlandse vereniging voor herstructurering (NVvH).

Procedure

Wanneer een Whoa-zaak wordt ingediend bij een rechtbank, treedt de Whoa-rechter van die rechtbank (in beginsel) op als voorzitter, in een meervoudige kamer met twee ander rechters uit de Whoa-pool.

De Rechtspraak is van plan een vergelijkbare pool in te stellen voor de nog te verwachten zaken in verband met de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Dit zal in 2025 zijn beslag krijgen.

Unieke samenwerking

In de meervoudige kamer die de Whoa-zaak behandelt, werken aldus rechters uit verschillende rechtbanken samen. Deze landelijke samenwerking is uniek en zorgt ervoor dat een uniforme aanpak wordt ontwikkeld voor de toepassing van deze relatief nieuwe insolventiewetgeving. Deze samenwerking is van belang omdat tegen beslissingen in Whoa-zaken volgens de wet in beginsel geen hoger beroep of cassatie kan worden ingesteld. Door de samenwerking van de rechtbanken in de Whoa-pool wordt de rechtseenheid zoveel mogelijk bevorderd.

De Whoa is een (gedeeltelijke) implementatie van een Europese richtlijn. Nederland is een van de eerste landen die uitvoering aan deze nieuwe wetgeving heeft gegeven. Om die reden is er vanuit het buitenland veel interesse voor de uitspraken van de Whoa-pool.

5.2.2 Samenwerken in het civiel recht

Een LOV[32] onderhoudt contacten met externe partijen, zoals ketenpartners, onder meer voor de inbreng van de blik van buiten. Hierbij worden problemen uitgewisseld, ontwikkelingen gedeeld en knelpunten gesignaleerd. Op civiel terrein worden periodiek signaleringsoverleggen gevoerd met belanghebbenden, zoals de:

- KBvG (Koninklijke Beroepsvereniging van Gerechtsdeurwaarders);
- NOvA (Nederlandse Orde van advocaten);
- NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet);
- Aegis (Brancheverenigingen voor mentoren, curatoren, bewindvoerders en inkomensbeheerders);
- Bureau Wsnp (Wet schuldsanering natuurlijke personen);

32 Voor het rechtsgebied civiel (handel en kanton) zijn er drie LOV's: het LOVCK (civiel/kanton), het LOVT (toezicht) en het LOVC-Hoven. Onder een LOV vallen verschillende LOV-groepen, zoals expertgroepen of redactieraden. Deze groepen organiseren onder andere rechtseenheidsvormende discussies en werkprocesveranderingen, ontwikkelen professionele standaarden, inventariseren opleidingswensen en delen kennis vanuit de visie van de professional.

- INSOLAD (Vereniging voor Insolventierecht Advocaten);
- JIRA (Vereniging voor jonge advocaten die zich specialiseren in het insolventierecht);
- NVvH (Nederlandse vereniging voor herstructurering).
- Mentorschap Nederland.

Op lokaal arrondissementsniveau worden onder meer netwerkbijeenkomsten gehouden met de balies, deurwaarders, CBM- en Wsnp-bewindvoerders en fraudecuratoren.

5.2.3 Samenwerken in het familie- en jeugdrecht

Op landelijk niveau vindt overleg plaats met onder meer de Raad voor de Kinderbescherming, de gecertificeerde instellingen en de advocatuur. Het gaat daarbij nooit over individuele zaken. Deze overleggen vinden vanuit de gerechten ook op lokaal niveau plaats. Daarnaast wordt op lokaal niveau overleg gevoerd met gemeenten.

5.2.4 Samenwerken in het algemeen bestuursrecht

Binnen het domein van het algemene bestuursrecht wordt op arrondissementsniveau met uitvoeringsorganisaties die met regelmaat als procespartij optreden, zoals het UWV en de Belastingdienst, gesproken over mogelijke knelpunten in het logistieke proces.

5.2.5 Samenwerken in het vreemdelingenrecht

De Rechtspraak maakt al sinds lange tijd deel uit van de Migratieketen. Deze keten wordt in hoge mate, waar het asiel betreft, bepaald door de actuele ontwikkelingen in de wereld maar ook door Europese afspraken en regelgeving. De Rechtspraak denkt mee hoe door goede afstemming in ketenverband met opvolgende ketenpartners zo efficiënt mogelijk vreemdelingenzaken kunnen worden afgedaan. Zo is er structureel overleg over de in- en uitstroomprognoses van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en de Rechtspraak. Doel daarvan is zo snel mogelijk inzicht te krijgen in het aantal zaken dat bij de ene organisatie in- en uitstroomt en de gevolgen die dat heeft voor de instroom van zaken bij de andere organisatie.

5.2.6 Samenwerken in het strafrecht

In het strafrecht wordt op lokaal niveau intensief contact onderhouden met het OM om afspraken te maken over het aanbrengen van zaken. Ook met de advocatuur is op lokaal niveau contact en zijn er zogenoemde spiegelbijeenkomsten.

5.2.7 Internationale samenwerking

Belang sterke rechtsstaat
De Nederlandse Rechtspraak zet zich internationaal in voor rechtsstatelijke ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van rechtspraak. We werken met projecten en door deelname in internationale netwerken aan het behoud en versterking van de democratische rechtsstaat en rechtsbescherming van burgers in de Europese Unie en omringende landen.

Europese netwerken
Op Europees niveau is de Rechtspraak vertegenwoordigd in verschillende instituties, organisaties en netwerken. Het is belangrijk om op dit niveau aanwezig te zijn: wat binnen deze organisaties wordt besproken heeft vaak directe invloed op de Nederlandse rechtspraak.

Zo was Nederland tot juli 2024 onderdeel van het bestuur van het Europees Netwerk voor Raden voor de Rechtspraak (ENCJ) en heeft het deelgenomen aan verschillende bijeenkomsten van zowel het ENCJ als het CCJE (Consultative Council of European Judges) en CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice). Ook is de Rechtspraak betrokken bij het European Judicial Network (EJN).

Binnen het ENCJ neemt Nederland deel aan het project Digital Justice Forum en het project Independence, Accountability and Quality. Van beide werkgroepen was de Nederlandse Rechtspraak tevens projectcoördinator. Binnen deze projecten is

gewerkt aan het delen van beste werkwijzen met betrekking tot toegang tot het recht voor kwetsbare groepen en toepasbaarheid van AI in de rechtspraak. Sinds 2024 neemt de Rechtspraak ook deel aan de thematische werkgroep Judiciary and Media.

CEPEJ zet zich in voor het verbeteren van de efficiëntie van de rechtspraak in Raad van Europa-landen door het opstellen van richtlijnen en creëren van instrumenten. Deze worden voortgebracht door de verschillende werkgroepen van CEPEJ. Nederland is actief in de werkgroep Cyberjustice and Artificial Intelligence, het European Cyberjustice Network van CEPEJ en de plenaire vergaderingen van CEPEJ. De rechtbank Limburg vertegenwoordigt Nederland in het pilot courts-netwerk, waar de ontwikkelde instrumenten getoetst worden.

Het CCJE bestaat uitsluitend uit rechters en adviseert de Raad van Europa over onderwerpen die de onafhankelijkheid van de Rechtspraak aangaan. Zo ging de meest recente opinie, zoals de adviezen worden genoemd, over de kansen en risico's van kunstmatige intelligentie. In de opinie staan handvatten voor rechters voor het rechtsstatelijk gebruik van deze nieuwe technologie.

Het EJN faciliteert en ondersteunt betrekkingen tussen nationale justitiële autoriteiten via contactpunten in elke lidstaat en vergemakkelijkt op die manier de behandeling van grensoverschrijdende burgerlijke en handelszaken.

Ook levert de Nederlandse Rechtspraak veel informatie voor internationaal vergelijkende vragenlijsten en onderzoeken zoals het Rule of Law-rapport, het European Justice Scoreboard en het Evaluatierapport van CEPEJ. Dit zet de positie van de Nederlandse Rechtspraak goed in perspectief binnen Europa.

Internationale uitwisselingen en projecten
In 2024 hebben via de Raad 45 internationale uitwisselingen plaatsgevonden in het kader van multi- of bilaterale projecten, studiebezoeken, internationale vergaderingen of deelname aan internationale congressen. Deze Europese bijeenkomsten en uitwisselingen tonen het belang en de wil van samenwerking aan, ondanks de bestaande verschillen tussen landen.

Ook heeft de Rechtspraak bijdragen geleverd aan verschillende projecten gericht op kandidaat-lidstaten zoals in Bosnië en Herzegovina, Noord-Macedonië en Oekraïne. Daarnaast zijn we actief in verschillende projecten in Suriname, zoals de theoretische en praktijkgerichte begeleiding van rechters in opleiding en schrijfjuristen en het professionaliseren van archiefbeheer en communicatie. In dit kader hebben veelvuldige uitwisselingen in beide landen plaatsgevonden.

5.3 Vernieuwing Wetboek van Strafvordering

De Rechtspraak is ketenverband ook in 2024 betrokken geweest bij de advisering over en de totstandkoming van de voorliggende wetgeving met betrekking tot de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Het nieuwe wetboek zou op 1 april 2029 ingevoerd moeten worden. Om die opgave goed te kunnen vervullen en de gerechten te ondersteunen bij de invoering, heeft de Rechtspraak een programma opgezet waarin verschillende bestuurlijke en vakinhoudelijke geledingen van de Rechtspraak nauw samenwerken.

Het programma valt onder de verantwoordelijkheid van een breed samengestelde stuurgroep. In 2024 heeft het programma – net als in voorgaande jaren – periodiek aan de stuurgroep verantwoording afgelegd en overlegd over advisering over wetgeving, informatievoorziening (IV), opleidingen, primaire (werk)processen, consequenties voor huisvesting en humanresourcesmanagement (hrm), besteding van toegekend budget en externe samenwerking. Daarnaast heeft de Rechtspraak in 2024 de herijking van de structurele kosten voor de Rechtspraak als gevolg van de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering afgerond en een aangepast programmaplan en bijbehorende meerjarenbegroting opgeleverd.

2024 stond onder andere in het teken van de evaluatie van pilots in het kader van de Innovatiewet Strafvordering. Hierbij ging het bij de Rechtspraak om pilots waarin de effecten werden onderzocht van voorgestelde regelingen rond prejudiciële vragen aan de Hoge Raad, gegevens na inbeslagneming, mediation en audiovisuele verslaglegging (AVR). Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) heeft de pilots geëvalueerd en in september 2024 zijn de

evaluatierapporten opgeleverd. Eind 2024 zijn de pilots gestopt en in het verlengingsvoorstel Innovatiewet Strafvordering is voorgesteld de bevoegdheden uit de Innovatiewet voort te zetten, met uitzondering van de audiovisuele verslaglegging (AVR) ter zitting.

De Rechtspraak heeft ook in 2024 ten behoeve van de beantwoording van Kamervragen door de bewindspersonen van JenV inhoudelijk bijgedragen. Daarnaast heeft het programma zich voorbereid op de parlementaire behandeling van de eerste (boek 1 t/m 6) en tweede (boek 7 en 8) vaststellingswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Deze zijn in april 2025 behandeld en aangenomen door de Tweede Kamer. In 2024 heeft de Rechtspraak daarnaast geadviseerd over de Eerste Aanvullingswet. De belangrijkste punten die de Rechtspraak heeft bepleit in het advies is dat het te vroeg is om procesafspraken nu al in de wet vast te leggen en dat de rechter zich in het kader van de rechtsbescherming nog moet kunnen buigen over de schuldvraag als iemand bezwaar aantekent tegen de omzetting van een strafbeschikking.

Verder stond 2024 in het teken van de verschillende deelprojecten voor de invoering van het nieuwe wetboek. Net als in voorgaande jaren heeft de Rechtspraak actief samengewerkt in de strafrechtketen op het gebied van de met het nieuwe wetboek samenhangende vereiste digitalisering. Omdat goedwerkende IV een belangrijke randvoorwaarde is voor de invoering van het wetboek, heeft het programma intensief samengewerkt met IVO Rechtspraak (de ICT-dienstverlener van de Rechtspraak), de stuurgroep BAS (Basisapplicatie Straf) en het OM. Het deelproject IV heeft (wets)analyses opgeleverd die in kaart brengen welke IV-aanpassingen nodig zijn, wat dat kost en hoeveel tijd nodig is.

In aanvulling daarop is begonnen met een onderzoek naar de implicaties van het nieuwe wetboek op de werkprocessen en het opstellen van de daarvoor noodzakelijke bedrijfsregels. Daarnaast wordt bezien wat in ketenverband aangepast moet worden.

Wat betreft de opleidingen heeft SSR een concept opleidingsplan opgesteld. Hierin is beschreven welke cursussen en andere opleidingsinspanningen in de aanloop naar april 2029 moeten worden georganiseerd voor alle geledingen van de Rechtspraak en welke capaciteit daarvoor nodig is.

Bij dit alles is het van groot belang dat verbinding wordt gehouden met de wensen van de werkvloer. De medewerkers van de Rechtspraak moeten immers met het nieuwe wetboek werken. Daarom zijn in 2024 de contacten en taken geïntensiveerd van de in 2023 aangewezen ‘koplopers’ die in hun gerechten aanspreekpunt zijn voor het nieuwe wetboek.

Tot slot heeft de Rechtspraak ook in 2024 veelvuldig de wenselijkheid van een tijdelijke beleidsluwte benadrukt bij het ministerie van JenV en bij leden van de Tweede Kamer.

5.4 Mediation

Mediation is al jaren bezig aan een opwaartse trend. Nergens was deze trend zo zichtbaar als in het bestuursrecht. Zo verdubbelde het aantal verwijzingen naar mediation in dit rechtsgebied, van 49 in 2023 naar 101 in 2024. In 79 procent van de gestarte mediations werd volledige of gedeeltelijke overeenstemming bereikt. Het grootste aantal mediations (1.072) werd in 2024 in het familie- en jeugdrecht gestart. Daar was het percentage mediations met (volledige of gedeeltelijke) overeenstemming 53 procent. In het strafrecht werd in 2024 het vaakst naar mediation verwezen (1.725). Daar werden 856 mediations gestart, waarbij 82 procent van de mediations tot (volledige of gedeeltelijke) overeenstemming heeft geleid. Mediation leidt al met al tot in meer dan de helft van de zaken tot overeenstemming tussen partijen.

Mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken worden hierna apart behandeld vanwege de verschillen tussen beide varianten.

5.4.1 Mediation naast rechtspraak

Bij mediation naast rechtspraak (mediation in alle rechtsgebieden behalve mediation in strafzaken) staat een zo volledig mogelijke conflictoplossing centraal. Er is niet alleen aandacht voor het bereiken van overeenstemming op de juridische geschilpunten, maar ook voor ieders achterliggende emoties en belangen. Mediation naast rechtspraak wordt begeleid door één mediator (met hulp van het mediationbureau gekozen door partijen). Dit moet een mediator zijn die voldoet aan de inschrijvingsvoorwaarden van de Raad voor Rechtsbijstand. Dit waarborgt de kwaliteit van de verwijsvoorziening. De partijen betalen de kosten van de mediator, voor zover die niet gedekt worden door de startbijdrage en/of een toevoeging.

Mediation naast rechtspraak blijft zichzelf bewijzen als een effectieve methode van geschilbeslechting binnen de rechtspraak. Door conflicten tijdig te verwijzen naar mediation kan escalatie voorkomen worden. Vanwege haar kenmerken kan mediation voor partijen mogelijk een geschiktere optie zijn dan een gerechtelijke procedure. Zo blijven partijen bij een mediationtraject duurzaam met elkaar in gesprek. Daarnaast dragen partijen zelf bij aan een passende oplossing voor het conflict. Hiermee behouden partijen de autonomie over de oplossing van het conflict. Ook kunnen partijen in een vaststellingsovereenkomst afspraken maken die doorgaans buiten het beslissingsbereik van de rechter liggen.

Mediation naast rechtspraak is, naast een succesvolle vorm van conflictbeslechting, ook een manier om de werklast in de Rechtspraak te verminderen. Mediation kan dreigende rechtszaken voorkomen en daarnaast lopende rechtszaken versnellen. Hiermee kan mediation ook een bijdrage leveren aan het verminderen van de werkdruk in de gerechten.

Tevens lijkt mediation passend in de transitie naar maatschappelijk effectievere rechtspraak. Het is bovendien waardevol partijen de mogelijkheid te kunnen bieden om alvast iets te ondernemen (wachttijd = hersteltijd) en de mogelijkheid van mediation te onderzoeken zolang ze op vervolgstappen van de Rechtspraak wachten (bijvoorbeeld tot er een zitting gepland wordt).

5.4.2 Mediation in strafzaken

Mediation in strafzaken is een vorm van begeleid contact tussen slachtoffers en verdachten en richt zich op herstel. Dat kan gaan om emotioneel herstel, maar ook om materieel of financieel herstel. Ook kunnen afspraken over de toekomst worden gemaakt. Mediation kan antwoorden geven en rust brengen voor verdachte en slachtoffer. Mediation is mogelijk in elk soort strafzaak, ongeacht de ernst van het feit. Het is wel vereist dat de verdachte verantwoordelijkheid neemt voor zijn aandeel in de zaak.

Mediation kan met zowel minderjarige als volwassen verdachten en slachtoffers plaatsvinden, met of zonder ondersteuning van een vertrouwenspersoon. Een mediation in strafzaken wordt begeleid door twee gespecialiseerde mediators (geselecteerd door het mediationbureau). Mediation in strafzaken is vrijwillig voor verdachte(n) en slachtoffer(s) en is kosteloos voor beide partijen.

Mediation in strafzaken kan, naast herstel voor de direct betrokkenen, een positieve invloed hebben op het verdere vervolg van de procedure. Als partijen hebben gesproken over de gevolgen van de gebeurtenissen, er mogelijk excuses zijn gemaakt en afspraken zijn gemaakt voor de toekomst en/of over de schade, dan maakt dit een duidelijk verschil voor de rechter en officier van justitie die de zaak op zitting behandelen.

In 2024 is de pilot mediation in strafzaken in het kader van de Innovatiewet-strafvordering afgerond en geëvalueerd door het WODC. In de pilot werd de eindezaakverklaring geïntroduceerd. De pilot vond plaats bij de rechtbanken Zeeland-West-Brabant, Gelderland en Overijssel en bij een beperkt aantal delicten. De eindezaaksverklaring geeft de rechter de mogelijkheid om meer maatwerk te leveren en een zaak op grond van een positieve uitkomst van de mediation te beëindigen. In vijftien zaken is een eindezaaksverklaring uitgesproken. De pilot is succesvol verlopen en er wordt onderzocht of de pilot kan worden uitgebreid naar meerdere rechtbanken en delicten.[33]

33 Voor meer informatie over de pilot: Evaluatie pilots Innovatiewet Strafvordering-Prejudiciële vragen en Mediation in Strafzaken, WODC 2024.

RECHTSZAAK:
TERUG NAAR HUIS?

Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering wil de ondertoezichtstelling en machtiging tot uithuisplaatsing van drie minderjarige kinderen met een jaar verlengen. De ouders zijn hun vertrouwen in het Leger des Heils kwijt. Wat vindt de rechtbank?

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:RBZWB:2024:357

LEGER DES HEILS JEUGD-BESCHERMING EN RECLASSERING

Sinds de plaatsing van de twee oudste kinderen in een pleeggezin zijn ze gegroeid in hun ontwikkeling. Ook het jongste kind ontwikkelt zich goed. Verlenging van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing is nodig omdat de kinderen zich goed ontwikkelen in de pleeggezinnen en de ouders tegelijkertijd aangeven dat zij niet de zorg kunnen dragen over al hun kinderen. Het Leger des Heils erkent dat er door personeelsgebrek ongeveer anderhalf jaar lang geen vaste jeugdzorgwerker voor de kinderen is geweest. Het Leger des Heils voerde wel de regie op de hulpverlening, maar voerde geen persoonlijke gesprekken met de ouders en de pleegouders. Het Leger des Heils heeft Basic Trust ingezet voor begeleiding, en wil de ingezette hulp door Basic Trust volgen en de positieve ontwikkeling van de kinderen verder stimuleren. De Raad voor de Kinderbescherming vraagt wel om een maatregel die het gezag beëindigt. Daar kan het Leger des Heils mee leven. Het zou de kinderen duidelijkheid en rust kunnen geven.

DE OUDERS

Omdat de samenwerking met de gemeente moeizaam verliep en ook de communicatie met de pleegouders stroef was, wilden de ouders ruim drie jaar geleden juist ondertoezichtstelling om ervoor te zorgen dat regie gevoerd kon worden. Helaas zien ze dat er anderhalf jaar geen regie is gevoerd en de ondertoezichtstelling enkel negatieve gevolgen heeft gehad. De ouders hebben geen houvast en zijn hun vertrouwen in het Leger des Heils kwijt. Ze hebben het gevoel dat onvoldoende is gewerkt naar een toekomstige thuisplaatsing van de kinderen. Ze hebben hun individuele bezoeken aan de kinderen stopgezet, maar dit heeft niet tot verbetering geleid. De kinderen raken juist verder van hen verwijderd. De uithuisplaatsing heeft in hun ogen geen enkele toegevoegde waarde, maar ze begrijpen dat de kinderen niet direct terug naar huis kunnen, ook al zouden ze dat het liefst willen.

DE RECHTBANK ZEELAND-WEST-BRABANT

De rechtbank verlengt de ondertoezichtstelling en de machtiging tot uithuisplaatsing van de drie kinderen met vier maanden. Over de resterende acht maanden wil de rechtbank met iedereen om de tafel gaan zitten. Het moet de rechtbank van het hart dat het Leger des Heils alleen de hoogstnoodzakelijke regie heeft gevoerd. Er was anderhalf lang geen vaste jeugdzorgwerker. De uitvoering van de ondertoezichtstelling lag bij een ‘doorstroomteam’ van het Leger des Heils. Ook is niets gedaan met eerdere beschikkingen van de kinderrechter. Verder is niet gekeken naar wat mogelijk en noodzakelijk is voor een thuisplaatsing van de kinderen. Er zijn personeelstekorten en problemen in de jeugdzorg, maar het is onacceptabel dat nauwelijks uitvoering is gegeven aan de doelen en wettelijke uitgangspunten van een ondertoezichtstelling. De rechtbank begrijpt daarom de onvrede en frustraties van de ouders. Gelukkig is recentelijk een vaste jeugdzorgwerker aan het werk gegaan en mag worden verwacht dat deze daadwerkelijk de regie gaat voeren.

6

ONZE MENSEN EN OMGEVING

6.1 Onze mensen

Werken bij de Rechtspraak betekent werken in een professionele organisatie die gericht is op rechtvaardige, toegankelijke, tijdige en transparante rechtspraak en die inspeelt op maatschappelijke ontwikkelingen. Zowel onze rechterlijke ambtenaren (rechters en raadsheren) als onze gerechtsambtenaren (leidinggevenden, gerechtsjuristen, administratie en bedrijfsvoering) leveren hieraan een belangrijke bijdrage. Zij zijn het kapitaal van de organisatie en daarom investeert de Rechtspraak in haar medewerkers. Voor de Rechtspraak is het belangrijk om de juiste medewerker op het juiste moment de juiste functie te laten vervullen.

6.1.1 Aantrekken en behouden van medewerkers

Arbeidsmarktbeleid en -communicatie
Het aantrekken van betrokken en bekwame medewerkers heeft ook in 2024 de nodige aandacht gehad. Naast de in 2023 gelanceerde algemene campagne 'de Rechtspraak werkt voor iedereen, door jou', is een nieuwe doelgroepcampagne gelanceerd, speciaal gericht op de functie van rechter en/of raadsheer.

Het behouden en waar mogelijk uitbreiden van het aantal rechters en raadsheren is een belangrijk speerpunt voor de Rechtspraak. Doel is om de rechtercapaciteit op peil te houden en de verwachte uitstroom van rechters en raadsheren tijdig op te vangen. Begin 2021 heeft de Rechtspraak besloten om vanaf dat jaar tot 2030 jaarlijks circa 130 nieuwe rechters en raadsheren te werven ter vervanging van de uittredende rechters en ter vergroting van de rechtscapaciteit. Tussen 1 januari 2021 en 31 december 2024 zijn in totaal 510 rechters en raadsheren in opleiding, ook aangeduid als r(h)io's, ingestroomd. In 2024 is het gelukt om 126 rechters en raadsheren in de opleiding te laten instromen.

Het traineeprogramma voor jonge juristen is in 2024 wederom met succes ingezet, waarvoor 30 kandidaten zijn geworven. Omdat er weer een flink aantal kandidaten interesse toonde voor het traineeprogramma en er maar 30 plaatsen te vergeven waren, is met de andere jonge juristen op een alternatieve manier contact gehouden. Bijvoorbeeld met het evenement 'Rechtspraak Connect' en de talentpool. Via de talentpool zijn inmiddels ook een aantal juristen aan de slag gegaan bij een van de gerechten.

In 2024 zijn verschillende communicatiemiddelen ingezet om nieuwe medewerkers te bereiken, zoals de website werkenbijderechtspraak.nl en sociale media. De Rechtspraak laat een authentiek en divers beeld zien van collega's die echt bij de Rechtspraak werken. Uiteraard was de Rechtspraak ook aanwezig op verschillende wervingsevenementen zoals de Nationale Carrièrebeurs. Het aantal sollicitaties was in 2024 flink hoger dan het jaar daarvoor, terwijl het aantal vacatures niet significant groter was.

Werkdruk en werkplezier
De Rechtspraak werkt als organisatie aan de thema's werkdruk en werkplezier. Bevlogen medewerkers zijn van vitaal belang voor elke organisatie, zo ook voor de Rechtspraak. In april 2024 verscheen het rapport *Verkenning Werkdruk Rechtspraak en Openbaar Ministerie*. Om opvolging aan dit rapport te geven, is het implementatieplan 'Werkdruk verdient blijvende aandacht' opgesteld. Het plan bundelt de verschillende lopende en nieuwe initiatieven om de werkdruk binnen de Rechtspraak aan te pakken. Met het opvolgen van een groot aantal aanbevelingen is men meteen aan het werk gegaan, of was men zelfs al aan de slag. Het voeren van mental check-up-gesprekken is eveneens landelijk aangemoedigd en lokaal gestimuleerd. Dit heeft geleid tot een hoger aantal aanmeldingen in 2024 ten opzichte van 2023.

Parrallel met het bovenstaande is het project 'Verlagen werkdruk' gestart. Met dit project willen we leidinggevenden en medewerkers de middelen geven om beter met werkdruk om te gaan. Zo is een handreiking ontwikkeld die leidinggevenden informeert over de mogelijke oorzaken en signalen van werkdruk en de wettelijke verplichtingen die vanuit de Arbowet rondom het onderwerp spelen. Ook is gestart met het ontwikkelen van een training 'herkennen van perfectionisme voor leidinggevenden'. Leidinggevenden krijgen inzicht hoe de signalen van perfectionisme op te vangen en bespreekbaar te maken. We zijn van plan om in het tweede kwartaal van 2025 deze trainingen aan te bieden. Om leidinggevenden in staat te stellen werkdruk proactief te voorkomen of reactief te verlagen,

zijn ten slotte twee interventietools ontwikkeld die ze kunnen gebruiken om het gesprek aan te gaan met medewerkers. De interventietools worden in 2025 opgeleverd.

Loopbaanontwikkeling
De Rechtspraak wil haar medewerkers alle kansen geven om hun talenten ten volle te benutten. Ze krijgen ruimte voor vakinhoudelijke verdieping of verbreding, maar ook voor persoonlijke groei. Naast aantrekkelijk werkgeverschap wil de Rechtspraak over goed opgeleide en gemotiveerde medewerkers kunnen beschikken die de kwaliteit kunnen blijven leveren waarop de samenleving rekent. In februari 2024 is een landelijk loopbaanpad vastgesteld voor gerechtsjuristen die rechter willen worden. In 2024 zijn 35 (oud)gerechtsjuristen door de landelijke selectie gekomen voor een opleidingsplaats als rechter.

Eind 2024 is het project loopbaanontwikkeling voor medewerkers administratie afgerond. Doel van het project was om informatie over loopbaanontwikkeling en -paden is te actualiseren en beste werkwijzen en adviezen over het onderwerp beschikbaar te stellen binnen de Rechtspraak.

6.1.2 Diversiteit en inclusie

De Rechtspraak wil een diverse en inclusieve organisatie zijn waarin medewerkers zich thuis voelen, zichzelf kunnen zijn en gelijke kansen krijgen. Een organisatie waarin rechtzoekenden en potentiële werknemers zich herkennen.

Een landelijke projectgroep heeft ingezet op het versterken en verdiepen van de samenwerking tussen de gerechten en diensten op het gebied van diversiteit, inclusie, gelijkwaardigheid en arbeidsparticipatie. Ook zijn diverse activiteiten georganiseerd gericht op bewustwording, kennis en het delen van ervaringen en de beste werkwijzen. Voorbeelden hiervan zijn het organiseren van bijeenkomsten, het vieren van Diversity Day en een interne nieuwsbrief.

In 2024 is daarnaast gestart met de pilot ‘feestdagen ruilen’ om medewerkers de ruimte te geven de voor hen belangrijke feestdagen te vieren. De pilot wordt in 2025 geëvalueerd. In 2024 is daarnaast een begin gemaakt met de tweede ronde van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (NIM) onder de gerechten en diensten. In 2021-2022 is de NIM voor het eerst uitgevoerd. Deze ronde biedt inzicht in de voortgang en effectiviteit van beleid.

In 2024 is gestart met het inbedden van diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid in de organisatie en werkprocessen. De arbeidsmarktcommunicatie is onder de loep genomen. Er is gewerkt met een objectief werving-en-selectieproces. Diversiteitscijfers zijn in kaart gebracht, waaronder gegevens over de samenstelling van het huidige personeelsbestand en van het arbeidsmarktpotentieel. Ook is een begin gemaakt met een begrippenkader Diversiteit en Inclusie (D&I) en een leidraad voor gewenst gedrag.

6.1.3 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De Rechtspraak hecht grote waarde aan maatschappelijk verantwoord werkgeverschap en probeert in het kader van de Participatiewet waar mogelijk mensen aan te stellen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In onderstaande tabel wordt weergegeven hoeveel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de Rechtspraak werkten. De Rechtspraak heeft in 2024 195 banen gerealiseerd voor mensen met een arbeidsbeperking (tegenover 160 banen in 2023). Dit is 44 procent van de opdracht (in 2023 37 procent). Omdat het quotum nog niet volledig wordt behaald, blijft het vergroten van het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt van belang.

RECHTSZAAK: **MOET COA ZICH AAN DE AFSPRAAK HOUDEN?**

De gemeente Westerwolde wil dat het COA zich houdt aan de afspraak om maximaal 2 duizend asielzoekers in Ter Apel op te vangen. De voorzieningenrechter gaf de gemeente daarin gelijk. Westerwolde daagt het COA weer voor de rechter, want er zitten volgens haar nog steeds te veel asielzoekers in de opvang.

Lees ook de volledige uitspraak: ECLI:NL:RBNNE:2024:4250

GEMEENTE WESTERWOLDE

Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) is het eerdere vonnis van januari 2024 van de voorzieningenrechter over het maximum aantal asielzoekers op de opvanglocatie Ter Apel, op enkele dagen na, niet nagekomen. De dwangsom die de voorzieningenrechter in Groningen het COA oplegde is inmiddels uitgewerkt omdat die het maximumbedrag (1,5 miljoen euro) heeft bereikt. Ook na het volledig verbeurd raken van de dwangsom ligt de bezetting van de opvanglocatie in Ter Apel structureel enkele honderden mensen boven het toegestane maximum van 2 duizend asielzoekers. Het gaat daarbij niet uitsluitend om het aantal asielzoekers dat ‘s nachts in Ter Apel overnacht. In de bestuursovereenkomst die met het COA werd gesloten, wordt immers niet gesproken over ‘slapen’ maar over ‘opvangen.’ Het COA heeft een moeilijke opgave, maar geen onmogelijke opgave. Het COA opereert bijvoorbeeld niet adequaat als andere gemeenten willen meewerken bij het inrichten van opvangcentra of noodopvangvoorzieningen. De rechtbank zou het COA opnieuw een dwangsom moeten opleggen, maar wel een hogere.

CENTRAAL ORGAAN OPVANG ASIELZOEKERS (COA)

De gemeente rekent ten onrechte asielzoekers die alleen overdag gedurende een deel van de dag in het opvangcentrum aanwezig zijn mee in de maximaal toegestane bezetting van 2 duizend mensen. De asielzoekers die in de avond met een bus naar een noodopvanglocatie in bijvoorbeeld Beilen worden vervoerd, tellen niet mee voor de bezetting in Ter Apel. Het ging de gemeente en het COA altijd om het aantal bezette bedden. Maar belangrijker is dat het COA niet meer kan doen dan het nu al doet om het aantal asielzoekers te beperken tot maximaal 2 duizend. Het COA wordt gehinderd door tal van externe factoren, zoals de landelijke woningnood waardoor statushouders niet voldoende doorstromen uit de opvang. De voorzieningenrechter heeft in het vorige kort geding ten onrechte overwogen en meegewogen dat het Rijk de crisis in de opvang zelf heeft gecreëerd en in stand gehouden en dat die crisis nu aan het COA moet worden toegeschreven.

DE RECHTBANK NOORD-NEDERLAND

Door uit te gaan van het aantal bezette bedden in de nacht, geeft het COA een te beperkte uitleg aan het begrip opvang. Volgens de voorzieningenrechter staat vast dat, met inachtneming van de juiste uitleg van opvang, herhaaldelijk veel meer dan 2 duizend asielzoekers in het opvangcentrum zijn. Het opvangcentrum in Ter Apel wordt onevenredig belast vergeleken met andere opvangcentra in het land. Dat in Ter Apel het enige aanmeldcentrum is gevestigd, rechtvaardigt die onevenredige belasting niet. Dat nakoming van de bestuursovereenkomst onmogelijk is blijkt niet. Het COA heeft onvoldoende duidelijk gemaakt welke concrete stappen zijn ondernomen naar het Rijk om tot uitbreiding van het aantal aanmeldcentra te komen en welke voorstellen zijn gedaan om Ter Apel te ontlasten. Omdat het COA de afspraken over de maximale bezetting in Ter Apel nog steeds niet nakomt, legt de voorzieningenrechter een hogere dwangsom op: 50 duizend euro per dag met een maximum van 5 miljoen euro.

Het COA ging in beroep bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, dat op 8 april 2025 uitspraak deed. Ook in deze procedure ging het vooral over de vraag of nakoming van de bestuursovereenkomst wel of niet mogelijk was. De gemeente Westerwolde kreeg ook in hoger beroep gelijk.

Tabel 1 Participatiewet 2020-2024

Aantal arbeidsbeperkten met een aanstelling of anderszins	Quotum 2020	Bezetting 2020	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2021	Bezetting 2021	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2022	Bezetting 2022	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2023	Bezetting 2023	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2024	Bezetting 2024	Behaald % t.o.v. quotum
fte's (1fte = 25,5 uur)	332	141	42%	380	145	38%	412	169	41%	430	160	37%	443	195	44%

1 FTE voor een arbeidsbeperkte medewerker wordt 1 FTA genoemd en is 25,5 uur. Het gaat om de personen die geregistreerd zijn in het doelgroepenregister van het UWV.

In 2024 is sterk ingezet op arbeidsparticipatie. Er is tijdens de diversiteitsweek en in introberichten aandacht besteed aan bewustwording over dit onderwerp. Er zijn afspraken gemaakt over hoe goede ervaringen binnen de Rechtspraak kunnen worden gedeeld. De voortgang hiervan wordt bewaakt. De Rechtspraak heeft het samenwerkingsverband met de Stichting Studeren & Werken op Maat (SWOM) en met het bedrijf Onbeperkt aan de slag voortgezet. Er is aandacht voor de uitvoering van het VN-verdrag Handicap.

6.2 Duurzaamheid

De Rechtspraak heeft in 2021 een visie en strategie duurzame rechtspraak vastgesteld, met als uitgangspunt de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Binnen de brede waaier aan doelstellingen in dit programma kiest de Rechtspraak ervoor haar visie en strategie middels enkele pijlers vorm te geven. Hierbij wordt gewerkt aan de doelen klimaatneutraal, circulair en versterking van de biodiversiteit. De Rechtspraak sluit aan bij het duurzaamheidsbeleid van de rijksoverheid. Gezien de grote gevolgen van klimaatverandering en de urgentie om tot CO_2-reductie te komen, is een klimaatneutrale organisatie het speerpunt. In het Actieplan Klimaatneutrale Rechtspraak 2030 staan 33 maatregelen verdeeld over negen thema's om te komen tot een klimaatneutrale organisatie. Het gaat om energie, papier, ICT, vervoer, afval, catering, inkoop, biodiversiteit en water. Het uitgangspunt bij het nemen van maatregelen is minder en groener.

In 2024 is met name ingezet op de thema's energie, inkoop en afval. De Rechtspraak richt zich in samenwerking met onder andere het Rijksvastgoedbedrijf op maatregelen om met isolatie en zuinige installaties een reductie van haar aardgasverbruik en elektriciteit te bewerkstelligen. De in 2023 gestarte actie 'de knop om' is ook in 2024 doorgezet door inzet van technische maatregelen die voor verdere reductie van verbruik zorgen. In de gebouwen van de Rechtspraak is drie keer laagtemperatuur ingesteld, acht keer het gebouwbeheerssystemen duurzamer ingesteld, er zijn twee keer thermostaatknoppen toegevoegd aan installaties en er is drie keer leidingisolatie aangebracht. Ook is duurzame energie een aandachtspunt. Zo is door de Rechtspraak in afstemming met het Rijksvastgoedbedrijf een plan vastgesteld om op 22 locaties van de Rechtspraak zonnepanelen op de daken te plaatsen. Naast technische maatregelen was ook dit jaar aandacht voor energiebesparing door gedragsverandering.

De Rechtspraak heeft een nieuwe inkoopvisie vastgesteld, waarbij maatschappelijk verantwoord inkopen een van de zes uitgangspunten is waar de komende jaren met prioriteit aan wordt gewerkt. Bij aanbestedingen en inkoop blijft duurzaamheid dus een belangrijk onderdeel van de gunningscriteria. De Rechtspraak maakt hiervoor onder meer gebruik van het maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) criteriahulpmiddel van de rijksoverheid. In 2024 is het besluit genomen een aantal artikelen niet meer in te kopen, waardoor ook het afval uiteindelijk vermindert. Zo is bij de inkoop van kantoorartikelen de catalogus van 7 duizend artikelen teruggebracht naar 300 – waar mogelijk milieuvriendelijke – artikelen. Voor wat betreft afval is veel aandacht besteed aan communicatie over dit onderwerp. Ook zijn voorbereidingen voor afvalscans op locatie getroffen. De afvalscans worden in 2025 uitgevoerd.

In 2024 zijn onder meer de onderstaande concrete acties, verdeeld over de drie pijlers, uitgevoerd.

Tabel 2 Resultaten acties duurzaamheid

Concrete actie 2024	Dit leverde een positieve bijdrage aan		
	Klimaat	Circulair	Biodiversiteit
Energie: Inkoop van honderd procent duurzame elektriciteit (wind- of zonne-energie) van Nederlandse bodem (middels garanties van oorsprong).			
Energie: Als verlichting vervangen is, is dit in alle gevallen door ledverlichting vervangen.			
Mobiliteit: Het totale aandeel elektrische dienstauto's binnen de Rechtspraak is 39 procent.			
Mobiliteit: Er zijn laadpunten geplaatst. In totaal zijn er nu 140 laadpunten (excl. de laadpunten bij de PPS-constructies).			
Inkoop Voor het inkopen van technische materialen en kantoorartikelen zijn duurzame contracten afgesloten.			

Tabel 3 Duurzaamheid: verbruik elektriciteit, gas, en warmte

	2024	
Elektriciteitsverbruik	25.661.933	KWH
Gasverbruik	1.627.130	M3
Warmtenet	29.701	GJ
CO_2-uitstoot energieverbruik	4.347 ton CO_2-eq	

Bron: Rijksvastgoedbedrijf

Het exacte effect van de gerealiseerde activiteiten is door het ontbreken van een uniforme verantwoordingsmethodiek nog niet uit te drukken in vermindering van bijvoorbeeld CO_2. In 2024 zijn wel veel voorbereidingen gedaan voor certificering voor de CO_2-prestatieladder. Zo is een dashboard gebouwd waarin het energieverbruik zichtbaar is gemaakt.

In 2025 krijgen we, onder andere door deelname aan de CO_2-prestatieladder en uitbreiding van het dashboard met meer thema's dan alleen energie, meer concreet inzicht of het speerpunt klimaatneutraal door het nemen van deze maatregelen gehaald kan worden door de Rechtspraak. Hierbij is dan ook vast te stellen in hoeverre bovenstaande (en eerder genomen) maatregelen hieraan bijdragen.

6.3 Veiligheid

6.3.1 Sociaal veilig werkklimaat

Een sociaal veilig werkklimaat is een onderwerp dat landelijk en binnen de gerechten blijvend aandacht krijgt, onder andere door het bespreekbaar maken van ongewenst gedrag in teams. In 2024 heeft de Rechtspraak een nieuwe gedragscode gekregen. De Gedragscode Rechtspraak besteedt nadrukkelijk aandacht aan omgangsvormen op het werk en de mogelijkheden voor medewerkers om ongewenst gedrag bespreekbaar te maken. Er is ervaring opgedaan met een nieuwe training voor medewerkers. Deze is gericht op bewustwording en handelingsperspectief. Ook werden voorbereidingen getroffen om in 2025 een uniforme klachtenregeling ongewenst gedrag te gaan ontwikkelen.

In 2024 heeft de Raad besloten om te gaan bouwen aan een stelsel van integriteit en sociale veiligheid. Belangrijke doelen hierbij zijn een meer uniform en Rechtspraakbreed aanbod van instrumenten en diensten en het goed inrichten van de integriteitsfunctie binnen de Rechtspraak. Er is ruimte voor lokale accenten. Ook werkt de Rechtspraak aan een Rechtspraakbreed en eenduidig meldsysteem waarbij verschillende procedures, protocollen en loketten goed op elkaar zijn afgestemd. Een van de loketten in is de nieuwe pool van

personeelsraadgevers (conform afspraken uit cao-Rijk). Medewerkers kunnen sinds mei 2024 bij de personeelsraadgever terecht bij (dreigende) arbeidsconflicten met hun leidinggevende of collega(s). In mei 2025 loopt de pilot een jaar en vindt er een evaluatie plaats.

6.3.1 Integrale beveiliging

In 2024 is de landelijke e-learning van de bewustwordingscampagne Veilige Rechtspraak: met elkaar, voor elkaar geïntroduceerd. Hiermee heeft het beveiligingsbewustzijn ten opzichte van geïdentificeerde dreigingen een nieuwe impuls gekregen. Daarbij is in het bijzonder aandacht gegeven aan het handelingsperspectief van medewerkers om met (acute) bedreigingen om te gaan.

De FEG II (Functionele Eisen Gerechtsgebouwen II) is in nauwe onderlinge samenwerking met alle belanghebbenden landelijk vastgesteld. Dit document biedt eisen en richtlijnen voor de te bouwen hoogbeveiligde risicolocaties en de zogenoemde vernieuwbouw van sommige gerechtslocaties.

Het project Toewijzen Hoogbeveiligde zittingszalen is medio 2024 afgerond met procesafspraken en toewijzing van taken. Het vervolgproject in de vorm van het Landelijk Expertisecentrum Bijzondere Zittingszalen (LEBZ) is vanwege de aanwezige capaciteit en kennis ondergebracht bij de rechtbank Amsterdam.

Ten aanzien van de in 2025 in gebruik te nemen zittingszaal in Vught zijn in 2024 de belangrijkste voorbereidingen afgerond, zowel bestuurlijk als operationeel. In dit kader valt onder meer te noemen het inrichten van de videoruimte waardoor de zogenoemde functionaliteit telehoren mogelijk wordt. Als voorbereiding op de bouw van de Hoogbeveiligde Zittingslocaties (HBZ) in Vlissingen en Lelystad is een werkgroep gestart waarin beveiligingscoördinatoren van huidige en nieuw te bouwen hoogrisicolocaties de benodigde kennis, ervaring en informatie uitwisselen over o.a. HBZ-locaties en het toepassen van de nieuwe FEG II. Daarnaast is door een afzonderlijke werkgroep het adviesrapport parketpolitietaken bij de nieuw te ontwikkelen HBZ-locaties verder geconcretiseerd.

Voor wat betreft de samenwerking met ketenpartners zet de Rechtspraak aanhoudend in op het zoveel mogelijk formaliseren van processen en afspraken en het uitwisselen van kennis met ketenpartners. Gesignaleerde risico's en gevolgen van stelselwijzigingen van bewaken en beveiligen zijn op de voet gevolgd en zowel intern als extern besproken.

In samenwerking met het platform Landelijk overleg beveiliging rechterlijke organisatie is de nieuwe risicoanalysemethodiek voor fysieke en personele beveiliging volledig doorontwikkeld en uitgewerkt. Eind 2024 waren de beveiligingsfunctionarissen opgeleid om deze methodiek te hanteren. Deze zal komende jaren verder worden verfijnd.

In het verlengde daarvan zijn het afgelopen jaar stappen gezet in het vertalen van algemene dreigingsscenario's en relevante actuele gebeurtenissen naar verdiepende analyses voor de Rechtspraak. De gezamenlijke inzet in het proactief identificeren van risico's en dreigingen heeft niet alleen bijgedragen aan het vergroten van de veiligheid, maar is ook positief geweest voor de gemeenschappelijke communicatie en samenwerking met betrekking tot risicobeheersing binnen de Rechtspraak.

De in 2023 geïnitieerde splitsing tussen risicovolle functies en kwetsbare functies is verder uitgewerkt. Deze zal komend jaar worden geformaliseerd in beleid met bijbehorende beheersmaatregelen. De pilot 'pre-employment screening' is als uitvloeisel daarvan afgerond en geëvalueerd en leidt het komend jaar tot intensivering op dit thema.

7

DE RECHTSPRAAK IN CIJFERS

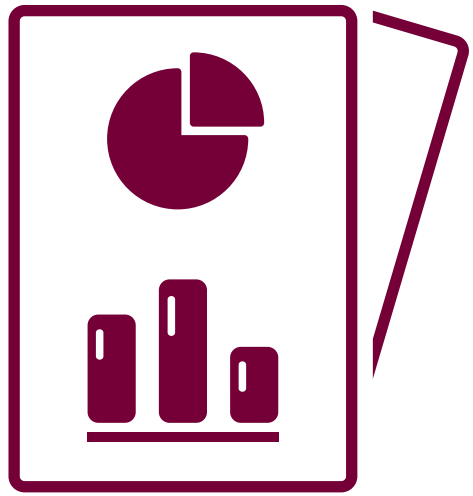

Hieronder volgt een cijfermatig overzicht van de Rechtspraak in 2024. Paragraaf 7.1 gaat over het rechtspreken. Hier vindt u onder andere cijfers over de inkomende en afgehandelde zaken, kwaliteitsindicatoren en werkvoorraden. Paragraaf 7.2 gaat over werken bij de Rechtspraak. Hier vindt u cijfers over de samenstelling van ons personeelsbestand. Paragraaf 7.3 gaat over onze bedrijfsvoering met onder andere informatie over de financiën, risico's en datalekken.

7.1 Het rechtspreken

7.1.1 Inkomende en afgehandelde zaken

7.1.1.1 Inkomende zaken

Algemeen beeld van ontwikkeling van inkomende zaken

In totaal kwamen in 2024 ongeveer 1,47 miljoen zaken binnen bij de gerechten[34]. Dit was een groei ten opzichte van 2023 van ongeveer vijf procent. In Figuur 2 is te zien hoe de verdeling is van de ingekomen zaken over de rechtsgebieden voor de rechtbanken en voor de gerechtshoven en de Centrale Raad van Beroep (CRvB). Bij de rechtbanken kwamen in totaal 1,42 miljoen zaken binnen; dit betrof voor meer dan de helft (65 procent; 926.000 zaken) kantonzaken. Bij de gerechtshoven en de CRvB kwamen in totaal 47 duizend zaken binnen. Hiervan was de grootste groep (54 procent) een strafzaak.

In Figuur 3 en Tabel 4 is te zien dat in 2024 de relatief sterkste toename zich voordeed bij vreemdelingenzaken bij de rechtbanken en belastingzaken bij de rechtbanken en de gerechtshoven. De sterkste relatieve afname was te zien bij zaken bij de CRvB en civiele familiezaken bij de rechtbanken en gerechtshoven.

De ontwikkelingen van inkomende zaken per rechtsgebied die het meest in het oog springen worden in deze paragraaf verder beschreven.

Figuur 2 Ingekomen zaken in 2024 naar rechtsgebied bij de rechtbanken en gerechtshoven en CRvB

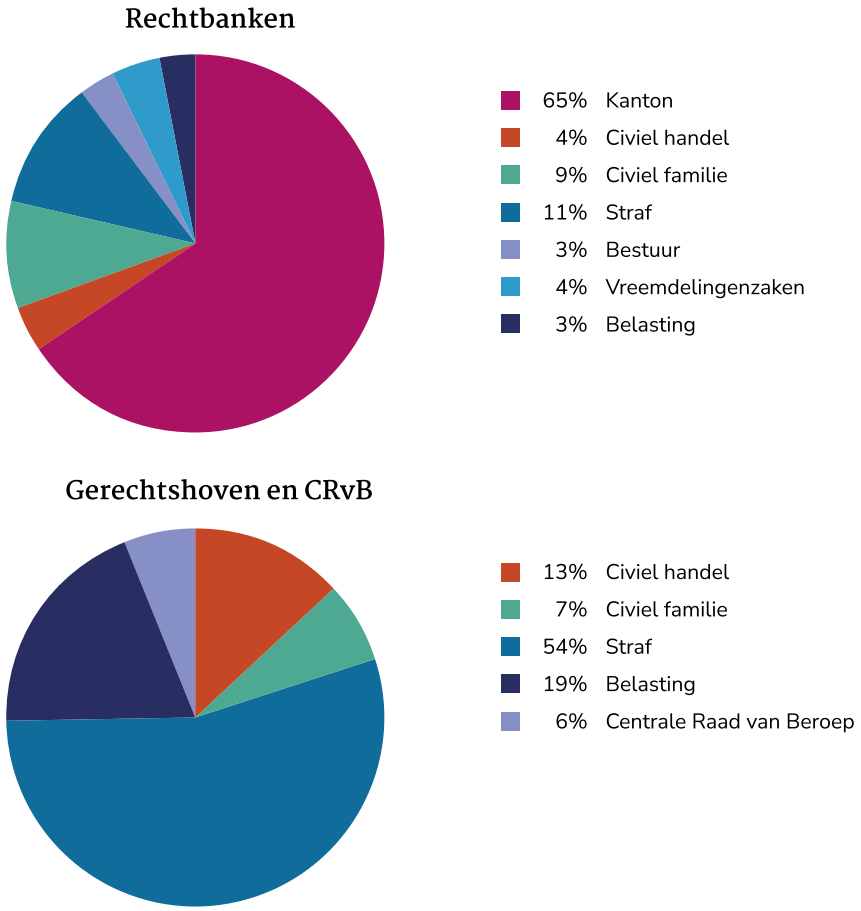

34 Een klein deel van het aantal ingekomen en afgedane zaken valt buiten de gepresenteerde overzichten omdat aangesloten is op de zaken die tellen als output voor de bekostiging (de zogeheten Lamicie zaakcategorieën). Het betreft zaken bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), de bijzondere kamers, megazaken in het strafrecht en het werk van de rechter-commissaris strafzaken. Ook akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.

Figuur 3 Procentuele ontwikkeling van ingekomen zaken 2024 t.o.v. 2023

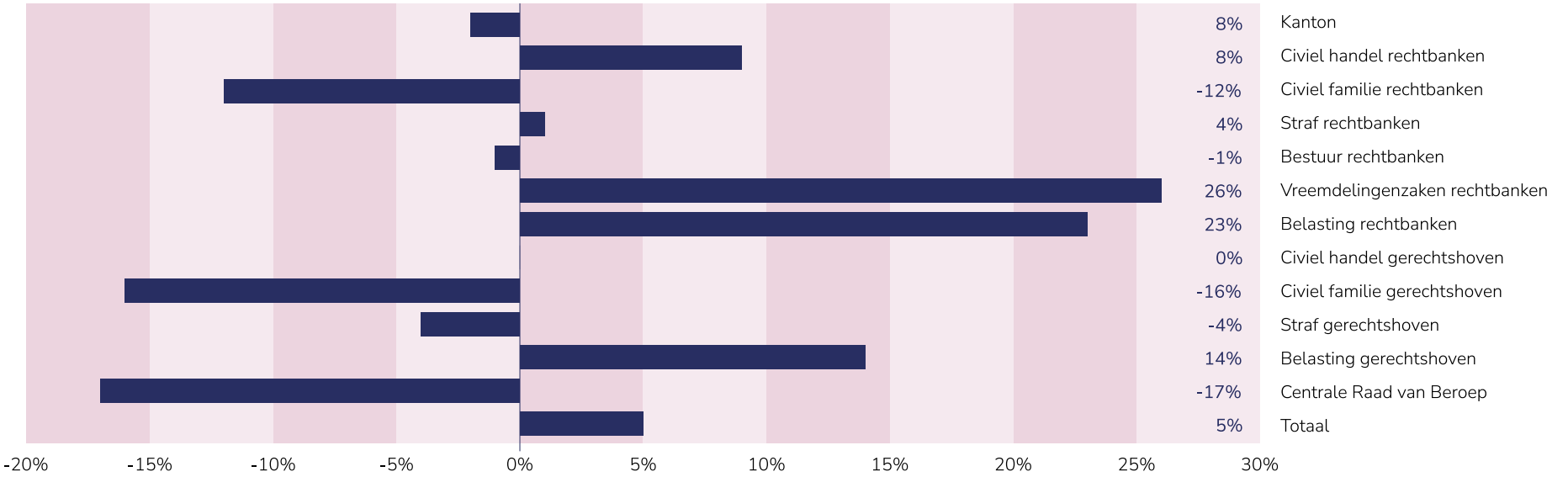

Tabel 4 Aantal ingekomen zaken in 2020-2024 (afgerond op tientallen)

		2020	2021	2022	2023	2024	groei 2024
Rechtbanken	Kanton	846.670	850.020	879.560	859.370	926.320	8%
	Civiel handel	61.540	53.450	50.230	54.740	59.290	8%
	Civiel familie	181.120	177.220	173.190	149.690	131.570	-12%
	Straf	159.480	168.900	153.470	160.140	161.300	1%
	Bestuur	35.230	32.560	32.400	39.900	39.660	-1%
	Vreemdelingenzaken	32.270	25.350	29.870	44.400	55.960	26%
	Belasting	30.980	27.560	27.780	37.300	45.950	23%
Gerechtshoven	Civiel handel	6.330	6.210	6.070	5.860	5.880	0%
	Civiel familie	4.860	5.700	4.560	4.160	3.490	-16%
	Straf	26.970	26.510	26.370	26.560	25.620	-4%
	Belasting	3.610	6.620	9.160	7.980	9.100	14%
Bijzonder college	Centrale Raad van Beroep	4.560	4.640	4.110	3.540	2.940	-17%
Totaal		**1.393.620**	**1.384.740**	**1.396.770**	**1.393.640**	**1.467.080**	**5%**

7.1.1.2 Rechtbanken

Kantonzaken

Bij kantonzaken was in 2024 een forse stijging van het aantal Mulderzaken[35], deze stegen met 97 procent tot een kleine 86 duizend zaken. De activiteit van no cure, no pay-bedrijven op dit gebied speelt een belangrijke rol in deze stijging. Ook het aantal nieuw aangebrachte strafzaken bij kanton steeg, namelijk met negen procent tot ongeveer 58 duizend zaken. Het aantal civiele kanton handelszaken steeg met zes procent tot 252 duizend zaken. Het aantal familiezaken (wat vrijwel volledig bewindshandelingen betreft) bleef in 2024 met 531 duizend zaken ongeveer gelijk aan het aantal in 2023.

Handelszaken

Het aantal ingekomen verzoekschriften nam in 2024 het sterkst toe bij de handelszaken, namelijk met dertien procent, terwijl het aantal ingekomen dagvaardingen licht toenam met twee procent en het aantal ingekomen kortgedingen en verzoekschriften aan de voorzieningenrechter ongeveer gelijk bleef als het aantal in 2023.

Insolventies

Onder de handelszaken vallen ook de insolventies. Het aantal verzoekschriften faillissementen, Whoa (Wet homologatie onderhands akkoord) en surseance van betaling steeg in 2024 fors met 21 procent tot ongeveer 9.100. In het verlengde daarvan steeg ook het aantal uitgesproken faillissementen en surseance van betaling en daarmee het toezicht van de rechter op de afwikkeling daarvan – een toename van 29 procent tot circa 5.400. Ook het aantal lopende faillissementen nam toe tot circa 9.900 (tabel 5). Waarschijnlijk speelt het wegvallen van de steunmaatregelen aan ondernemers tijdens de coronacrisis, die hebben bijgedragen aan een laag aantal faillissementen tijdens de crisis, een rol in de toename van het aantal faillissementen.

Het aantal verzoekschriften schuldsanering natuurlijke personen steeg in 2024 met veertien procent naar circa 4.600 en in het verlengde daarvan het aantal uitgesproken schuldsaneringsregelingen met 30 procent naar circa 2.500. Het aantal lopende schuldsaneringstrajecten daalde in 2024 licht met drie procent, tot circa 6.000.

Tabel 5 Lopende zaken insolventies 2020-2024

Lopende zaken	eind 2020	eind 2021	eind 2022	eind 2023	eind 2024
Faillissement & surseance van betaling	11.600	9.000	7.900	8.500	9.900
Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp)	14.200	10.700	7.500	6.100	6.000
Totaal	**25.800**	**19.700**	**15.400**	**14.600**	**15.900**

Familiezaken

De afname van het aantal nieuw aangebrachte familierechtelijke procedures in 2024 vergeleken met 2023 kwam voor een groot deel door een verdere daling van het aantal aantekeningen gezamenlijk gezag, met 16 duizend zaken (64 procent), nadat deze zaken ook in 2023 al sterk waren gedaald. Dit komt door een wetswijziging met ingang van 1 januari 2023, ongehuwde partners krijgen sinds deze datum bij erkenning van hun kind automatisch gezamenlijk gezag met de moeder. Ook het aantal zaken rond gezag nam af, naar circa 13.100 zaken (twaalf procent) en rond levensonderhoud, naar circa 4.800 zaken (acht procent). Er was verder een lichte afname van voorlopige voorzieningen (vijf procent), van het aantal zaken rond omgangsregeling (vijf procent) en van ondertoezichtstelling (vier procent). Verder was er een lichte toename van het aantal nieuw aangebrachte zaken rond scheiding en ontbinding partnerschap (twee procent) en zaken in het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en Wet zorg en dwang (twee procent).

35 Mulderzaken gaan over lichte verkeersovertredingen en onverzekerd rijden. Procedures over verkeersboetes vallen niet allemaal onder Mulderzaken. Wanneer ze gefiscaliseerd zijn, zijn het belastingzaken.

Strafzaken
Het totale aantal ingekomen strafzaken bleef in 2024 ongeveer gelijk aan het aantal in 2023. Onder strafzaken vallen niet alleen de behandeling op zitting van de hoofdzaak, maar ook allerlei 'nevenproducten', zoals ontnemingsvorderingen en rekesten. Het aantal nieuw aangebrachte hoofdzaken (de ter zitting gebrachte zaken) steeg licht met twee procent tot ruim 86 duizend zaken. Het aantal raadkamerzaken gevangenhouding steeg met zes procent en het aantal bijzondere EK/MK zaken[3] [36]steeg met vier procent. Het aantal ontnemingsvorderingen daalde met elf procent en het aantal raadkamerzaken met betrekking tot gevangenhouding daalde met drie procent.

Bestuursrechtelijke zaken
Het totaal aantal reguliere bestuursrechtelijke zaken binnengekomen bij de rechtbanken bleef in 2024 ongeveer gelijk aan het aantal in 2023. Wel was er een forse daling (53 procent) van het aantal zaken omtrent bijstand en studiefinanciering . Dit kwam voornamelijk door minder zaken omtrent de Participatiewet, deze daalde met circa 2.200 zaken naar 1.900 zaken, een daling van 54 procent. Ook het aantal zaken omtrent de Wet Kinderopvang daalde fors, namelijk met 35 procent naar circa 3.300 zaken. Dit kwam mede door minder zaken die zijn aangespannen door rechtzoekenden omdat een bestuursorgaan niet tijdig heeft besloten, het zogenoemde 'niet tijdig beslissen'. Het aantal zaken omtrent de Omgevingswet daalde met 31 procent naar ongeveer 2.700 zaken.

Het aantal zaken betreffende Wet hersteloperatie toeslagen steeg juist fors naar 6.900 zaken, ongeveer een verdrievoudiging vergeleken met 2023. Ook het aantal zaken omtrent arbeidsongeschiktheid steeg fors met 21 procent naar circa 5.800 zaken. Beide stijgingen werden voornamelijk veroorzaakt door meer zaken 'niet tijdig beslissen'.

Vreemdelingenzaken
De instroom van vreemdelingenzaken hangt sterk af van het aantal afdoeningen en de afdoeningswijze van asielprocedures door de IND. In 2024 nam het aantal zaken toe, deze toename is mede te verklaren door de toename van het aantal zaken 'niet tijdig beslissen'.

Bijna alle soorten zaken namen in aantal toe: het aantal nieuw ingekomen reguliere zaken steeg met 44 procent tot circa 22.500 zaken, het aantal verlengde asielprocedures met 35 procent tot circa 14.100 zaken, het aantal nieuw ingekomen korte asielprocedures met 24 procent tot circa 5.300 zaken en het aantal bewaringszaken steeg met achttien procent tot circa 7.500 zaken.

Alleen het aantal zogenoemde Dublinzaken (zaken van asielaanvragers die via andere Europese landen binnenkomen), daalde met veertien procent tot ongeveer 6.600 zaken.

Belastingzaken
Het aantal nieuw ingekomen belastingzaken nam in 2024 sterk toe. Dit kwam door een sterke stijging van het aantal nieuw aangebrachte belastingzaken lagere overheden, die met 83 procent stegen tot een kleine 36 duizend zaken. Zowel het aantal WOZ-zaken steeg (104 procent), als het aantal overige belastingzaken lagere overheden (30 procent). De forse stijging bij WOZ-zaken komt zowel door een stijging van zaken door no cure, no pay-bureaus, maar ook door een stijging van zaken van particulieren die zelf procederen.

Het aantal rijksbelastingzaken daalde met 42 procent tot ruim 10 duizend zaken. Deze daling is voornamelijk te wijten aan een daling van het aantal bpm (belasting van personenauto's en motorrijwielen)-zaken van ruim 9.000 zaken. Het aantal overige rijksbelastingzaken steeg met 25 procent naar circa 7.700 zaken.

36 Bijzondere EK en MK-zaken zijn zaken waarin een beslissing van de rechter wordt gevraagd over onder andere verlenging of beëindiging van tbs, plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ) of andere opgelegde maatregelen of vorderingen van het OM.

7.1.1.3 Gerechtshoven

Handelszaken
Het aantal nieuw ingekomen civiele handelszaken bleef in 2024 ongeveer gelijk aan het aantal zaken in 2023. Het aantal verzoekschriften daalde wel met vier procent tot ongeveer 1.100 verzoekschriften.

Familiezaken
Het aantal ingekomen civiele familiezaken daalde in 2024 vergeleken met 2023. Veel verschillende soorten zaken daalden in aantal, zoals zaken met betrekking tot curatele, levensonderhoud, gezag en omgang, ondertoezichtstelling en scheidingen.

Strafzaken
Het aantal ingekomen strafzaken daalde in 2024. Hieronder vallen niet alleen de behandeling op zitting van de hoofdzaak maar ook allerlei 'nevenproducten', zoals ontnemingsvorderingen en rekesten. Het aantal nieuw aangebrachte hoofdzaken (de ter zitting gebrachte zaken) nam met negentien procent af tot ongeveer 14 duizend zaken.

Belastingzaken
Het aantal rijksbelastingzaken nam in 2023 fors toe met 44 procent. Dit kwam voornamelijk door een verdubbeling van het aantal bpm-zaken naar circa 3.400 zaken. Hier droeg het binnenkomen van een aantal grote clusters zaken sterk aan bij. Het aantal belastingzaken lagere overheden nam wel af, namelijk met twintig procent tot circa 3.000 zaken – zowel de WOZ-zaken als de overige zaken namen af.

7.1.1.4 Bijzondere colleges

Centrale Raad van Beroep
De Centrale Raad van Beroep (CRvB) oordeelt in hoger beroep over geschillen op het terrein van de sociale verzekeringen, de sociale voorzieningen en ambtenarenzaken. Daarnaast is de CRvB rechter in eerste en enige aanleg in geschillen over de uitvoering van wetten voor oorlogs- en vervolgingsgetroffenen, enkele bijzondere pensioenen en voor beroepen van rechterlijke ambtenaren. In 2024 nam het aantal nieuw ingekomen zaken verder af tot circa 2.900. Dit kwam door een afname van de uitstroom van bestuurszaken in eerste aanleg waarvan hoger beroep bij CRvB mogelijk is.

College van Beroep voor het bedrijfsleven
De zaken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) zijn niet opgenomen in de tabellen en figuren omdat deze zaken buiten de reguliere bekostiging van de Rechtspraak vallen. Hier is sprake van een zogeheten lumpsum financiering. Het CBb oordeelt over geschillen op het terrein van het sociaaleconomisch bestuursrecht. Daarnaast is het CBb hoger beroepsinstantie voor uitspraken op het gebied van een aantal specifieke wetten, zoals de Mededingingswet en de Telecommunicatiewet. In 2024 nam het aantal inkomende zaken bij het CBb sterk af met 44 procent tot circa 1.200. Dit komt doordat er minder zaken Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL)[437] binnenkwamen vergeleken met 2023.

7.1.1.5 Afgehandelde zaken

Het budget van de Rechtspraak is voor een belangrijk deel gebaseerd op het aantal afgehandelde zaken (de productie) in dat jaar, wat ook wordt aangeduid als het outputdeel van de financiering. Toezicht op de afwikkeling van uitgesproken insolventies wordt vanwege de lange doorlooptijden echter al op het moment van instroom van deze zaken gefinancierd. Er zit daarom een klein verschil tussen productie en het aantal afgehandelde zaken.

Figuur 4 toont de verdeling van de outputgefinancierde productie in de verschillende rechtsgebieden. Naast de absolute aantallen zaken in de blauwe balken, is ook de verdeling van de werklast over de verschillende rechtsgebieden (in de oranje balken) weergegeven. Werklast is een gewogen maat, die rekening houdt met verschil in bewerkelijkheid (benodigde tijd) van verschillende zaken.

37 De regeling Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL) gaf vanaf juni 2020 financiële ondersteuning aan ondernemers met omzetverlies door de coronamaatregelen.

Figuur 4 Aandeel productie en werklast per rechtsgebied 2024

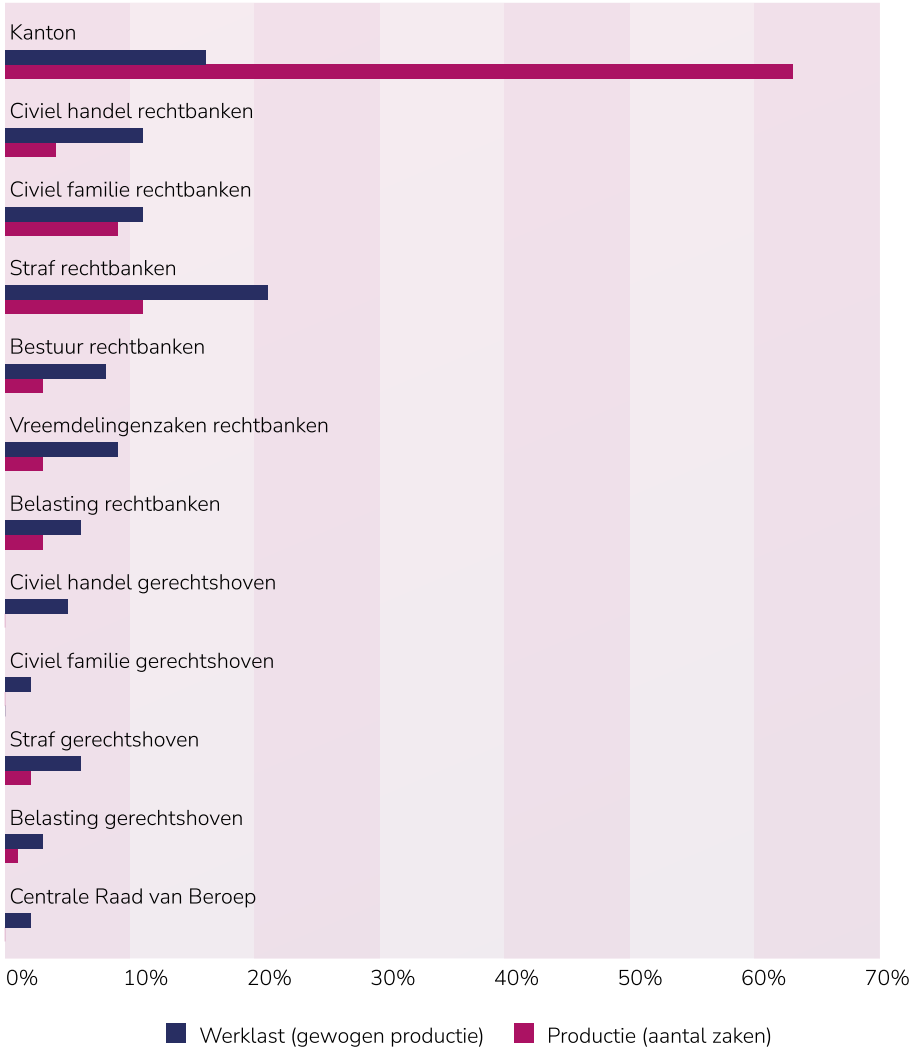

Het aantal kantonzaken is het grootst, namelijk 63 procent van het totaal aantal zaken. Het feit dat voor kantonzaken het aandeel in werklast in minuten zoveel kleiner is (zestien procent), geeft aan dat het relatief lichte zaken zijn. Is de blauwe balk in de figuur echter relatief veel langer dan de roze balk, dan betekent dit dat relatief zware zaken zijn behandeld. Zaken bij de gerechtshoven en de CRvB zijn bijvoorbeeld relatief zware zaken in termen van werklast. Slechts drie procent van het totaal aantal zaken is in 2023 door de gerechtshoven en de CRvB behandeld, maar dit was wel achttien procent van de werklast.

In tabel 6 is het totaal aantal afgehandelde zaken weergegeven. Het aantal afgehandelde zaken nam in 2024 licht toe met drie procent vergeleken met 2023.

De sterkste groei van het aantal afgehandelde zaken was te zien bij belastingzaken en vreemdelingenzaken bij de rechtbanken (respectievelijk 39 en 24 procent) en belastingzaken bij de gerechtshoven (twintig procent). De sterkste daling van het aantal afgehandelde zaken vergeleken met een jaar eerder was te zien bij zaken bij de CRvB (vijftien procent) en civiele familiezaken bij de rechtbanken (twaalf procent) en bij de gerechtshoven (tien procent).

Tabel 6 Aantal afgehandelde zaken 2020-2024 (afgerond op tientallen)

		2020	2021	2022	2023	2024	groei 2024
Rechtbanken	Kanton	835.080	877.250	851.170	875.250	909.820	4%
	Civiel handel	66.850	60.870	55.220	54.520	57.510	5%
	Civiel familie	180.200	181.100	174.710	147.860	129.770	-12%
	Straf	158.820	167.010	153.060	161.460	162.570	1%
	Bestuur	30.690	32.900	33.920	37.630	39.670	5%
	Vreemdelingenzaken	31.310	27.810	27.770	39.660	49.360	24%
	Belasting	21.740	31.400	28.740	29.510	41.140	39%
Gerechtshoven	Civiel handel	6.570	6.610	6.450	5.910	6.050	2%
	Civiel familie	4.970	5.270	5.070	4.470	4.010	-10%
	Straf	25.480	28.800	26.370	26.290	26.210	0%
	Belasting	4.180	4.830	6.230	8.070	9.660	20%
Bijzonder college	Centrale Raad van Beroep	5.510	5.600	5.070	4.380	3.730	-15%
Totaal		**1.371.400**	**1.429.450**	**1.373.780**	**1.395.010**	**1.439.500**	**3%**

7.1.1.6 Productie ten opzichte van de afspraken met de staatssecretaris

Vóór de start van het kalenderjaar wordt ingeschat hoeveel zaken de Rechtspraak gaat afhandelen en dit wordt vastgelegd als productie-afspraken met de staatssecretaris van JenV. Deze afspraken bepalen de omvang van het initiële budget van de Rechtspraak voor dat jaar. Die afspraken zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op ramingen van het aantal zaken dat zal worden aangebracht. Deze ramingen worden samen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) op basis van prognosemodellen berekend. Na afloop van het boekjaar, dat gelijk is aan het kalenderjaar, vindt verrekening met het ministerie van JenV plaats van de werkelijke productie ten opzichte van de afspraken. Als de Rechtspraak meer zaken heeft behandeld dan afgesproken, dan krijgt ze een aanvullende financiering. Worden minder zaken behandeld dan afgesproken, dan moet in principe worden terugbetaald. In Tabel 7 is weergegeven hoe de productie in aantal zaken in 2024 zich verhoudt tot de afspraken die hierover zijn gemaakt.

In 2024 lag de productie ongeveer vijf procent lager dan de afspraken. De productie bleef relatief het verst achter bij strafzaken bij de gerechtshoven (zeventien procent) en familiezaken bij de rechtbanken (veertien procent). Voor deze groepen zaken bleef ook de instroom achter bij de verwachtingen.

Bij belastingzaken, zowel bij de rechtbanken (31 procent) als bij de gerechtshoven (zeventien procent) lag de productie het sterkst boven de afspraken. Ook de instroom van de zaken lag hoger dan de afspraken.

Tabel 7 Productie in aantal zaken in 2024 ten opzichte van de afspraken met de staatssecretaris (afgerond op tientallen)

		Begroting afspraken in aantallen	Productie in aantallen	Productie t.o.v. afspraken
Rechtbanken	Kanton	962.662	909.822	95%
	Civiel handel*	54.884	58.781	107%
	Civiel familie	151.241	129.774	86%
	Straf	167.327	162.568	97%
	Bestuur	40.096	39.666	99%
	Vreemdelingenzaken	49.850	49.361	99%
	Belasting	31.508	41.139	131%
Gerechtshoven	Civiel handel	5.961	6.050	101%
	Civiel familie	4.153	4.008	97%
	Straf	31.593	26.205	83%
	Belasting	8.246	9.659	117%
Bijzonder college	Centrale Raad van Beroep	3.951	3.733	94%
Totaal		**1.511.473**	**1.440.766**	**95%**

**De aantallen toezicht afwikkeling insolventies, onderdeel van civiel handel, hebben betrekking op de verwachte en gerealiseerde instroom.*

7.1.2 Productiviteit en kosten

Tabel 8 toont de ontwikkeling van de gemiddelde personele bezetting en het aantal afgehandelde zaken. In de bezettingscijfers, zoals gepresenteerd in paragraaf 7.2, is zichtbaar dat de personeelsomvang eind 2024 hoger was dan eind 2023. De capaciteitsuitbreiding van de afgelopen jaren is nodig voor het verlagen van de werkdruk, het kunnen werken volgens de professionele standaarden en om rekening te houden met het natuurlijke verloop (de vervangingsvraag). De gemiddelde bezetting is in 2024 ten opzichte van 2023 met 3,4 procent toegenomen. Het gewogen zaakvolume[38] (werklast) nam toe met 2,7 procent, waardoor de arbeidsproductiviteitsindicator als resultante in 2023 is gedaald met 0,7 procent.

Tabel 8 Index personele bezetting, gewogen zaakvolume en arbeidsproductiviteit 2020-2024 (2020 = 100)

	2020	2021	2022	2023	2024	groei 2024 (%)
Gemiddelde bezetting rechters en raadsheren	100	102	104	105	106	1,1%
Gemiddelde bezetting ondersteuning	100	104	105	108	113	4,2%
Gemiddelde bezetting totaal	**100**	**103**	**105**	**108**	**111**	**3,4%**
Gewogen zaakvolume	**100**	**103**	**106**	**109**	**112**	**2,7%**
Zaakvolume per arbeidsjaar: arbeidsproductiviteit	**100**	**100**	**101**	**101**	**100**	**-0,7%**

Tabel 9 toont de ontwikkeling van de kostenontwikkeling, gecorrigeerd voor inflatie van lonen en prijzen bij de overheid. De personele kosten zijn gestegen met 4,6 procent, terwijl de materiële kosten zijn gedaald met 1,7 procent. Dit tezamen resulteert in een stijging van 3,3 procent. In de jaarrekening bij dit jaarverslag (hoofdstuk 8) worden de ontwikkelingen in de kosten nader toegelicht.

De toename van kosten gecombineerd met de toegenomen zaakvolume (werklast) zorgt ervoor dat de kostenproductiviteit in 2024 is gedaald met 0,6 procent.

Tabel 9 Index reële kosten en zaakvolume per ingezette euro 2020-2024 (2020 = 100)

	2020	2021	2022	2023	2024	groei 2024 (%)
Personele kosten	100	106	106	108	113	4,6%
Overige (materiële) kosten	100	104	93	105	103	-1,7%
Totale kosten	**100**	**105**	**103**	**108**	**111**	**3,3%**
Gewogen zaakvolume	**100**	**103**	**106**	**109**	**112**	**2,7%**
Zaakvolume per ingezette euro: kostenproductiviteit	**100**	**98**	**103**	**101**	**100**	**-0,6%**

38 Het gewogen zaakvolume wordt bepaald door het aantal afgehandelde zaken te vermenigvuldigen met het standaard aantal minuten dat elke drie jaar wordt bepaald voor verschillende zaakcategorieën. Veranderingen in zaakzwaarte/aantal minuten worden niet meegewogen.

7.1.3 Werkvoorraden

Alle gerechten hebben een zogenoemde werkvoorraad. Dit zijn zaken die zijn binnengekomen maar nog niet zijn afgedaan.

Eind van 2024 was de voorraad onderhanden zaken ongeveer 27 duizend zaken (bijna acht procent) hoger dan een jaar eerder. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de voorraden bij de rechtbanken. De instroom was in 2024 hoger dan verwacht volgens het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ). Met name de strafzaken bij de kantonrechter hebben bijgedragen aan deze stijging. Bij de gerechtshoven en de CRvB nam de voorraad licht af.

Tabel 10 Werkvoorraadontwikkeling 2024 (in duizenden)

	Werkvoorraad eind 2023	Instroom zaken 2024	Uitstroom zaken 2024	Werkvoorraad eind 2024
Rechtbanken	**300**	**1.421**	**1.390**	**330**
Civiel recht	164	974	983	155
Bestuursrecht	77	142	130	88
Strafrecht	59	305	277	87
Gerechtshoven	39	44	46	37
Civiel recht	9	9	10	8
Bestuursrecht	9	9	10	9
Strafrecht	21	26	26	20
Centrale Raad van Beroep	**5**	**3**	**4**	**4**
Bestuursrecht	5	3	4	4
Totaal	**344**	**1.467**	**1.440**	**371**

NB: Aantallen zijn afgerond op duizendtallen. Door de afrondingen kan de optelling afwijken van de som van de (afgeronde) delen. De optelling is in dat geval niet kloppend gemaakt om zo dicht mogelijk bij de niet-afgeronde aantallen te blijven.

7.1.4 Kwaliteitsindicatoren

Doorlooptijden

De doorlooptijd is gedefinieerd als de totale tijd in dagen die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij een gerechtelijke instantie. De Rechtspraak heeft per zaakstroom (maximum) normen ontwikkeld voor doorlooptijden, dit worden de standaarden genoemd. Voor nagenoeg alle zaken is zo'n standaard opgesteld. Het behalen van de doorlooptijden doet de Rechtspraak niet alleen, hierin wordt samengewerkt met andere procespartijen.

Tabel 11 geeft het percentage zaken weer dat in de jaren 2022, 2023 en 2024 is uitgestroomd binnen de genormeerde doorlooptijd. De tabel rapporteert over de totale doorlooptijd en de doorlooptijden per rechtsgebied, met nadere specificatie voor een tweetal zaakstroomgroepen onder bestuur.

Tabel 11 Percentage zaken dat is uitgestroomd binnen de genormeerde doorlooptijd 2022-2024

	% standaard gehaald in 2022	% standaard gehaald in 2023	% standaard gehaald in 2024
Totaal - alle zaken	**53%**	**51%**	**55%**
waarvan bij rechtbanken	**54%**	**52%**	**56%**
waarvan bij gerechtshoven	**27%**	**27%**	**32%**

Per rechtsgebied		% standaard gehaald in 2022	% standaard gehaald in 2023	% standaard gehaald in 2024
Bestuur	Rechtbanken	23%	30%	33%
	waarvan belastingzaken	*14%*	*15%*	*15%*
	waarvan vreemdelingenzaken	*47%*	*54%*	*56%*
	Gerechtshoven (belastingzaken)	24%	15%	41%
	CBb	12%	9%	5%
	CRvB	9%	4%	5%
Familie- en jeugdrecht	Rechtbanken	67%	66%	67%
	Gerechtshoven	37%	46%	46%
Handel, inclusief kanton	Rechtbanken	76%	76%	75%
	Gerechtshoven	27%	27%	31%
Strafrecht	Rechtbanken	34%	37%	33%
	Gerechtshoven	25%	26%	25%
Toezicht (CBM[39] en insolventies)	Rechtbanken	52%	47%	57%

39 CBM: curatele, bewindvoering en mentorschap

Over het geheel genomen, stroomde vijf procent van de zaken in 2024 uit binnen de genormeerde doorlooptijd. De mate waarin de genormeerde doorlooptijd wordt behaald, verschilt sterk per soort gerecht en per rechtsgebied. Er zijn diverse factoren (zowel inhoudelijk als organisatorisch) die op de doorlooptijden van invloed zijn. Te denken valt aan verschillende uitgangsposities qua werkvoorraad, nieuwe wetgeving of jurisprudentie, keuzes in de prioritering van zaakstromen, beste werkwijzen bij verschillende zaakstromen, de bezetting/capaciteit en zaakzwaarte. Binnen het programma Tijdige rechtspraak werken de gerechten samen om meer zaken binnen de doorlooptijdstandaarden af te handelen. Over dit programma is meer te lezen in hoofdstuk 4 van dit jaarverslag.

Wanneer inspanning wordt geleverd om een relatief oude voorraad weg te werken, heeft dit op korte termijn een negatief effect op het percentage zaken dat binnen de norm is afgehandeld. Voor de lange termijn heeft dit echter als positief resultaat dat de openstaande werkvoorraad is verjongd. Binnen het bestuursrecht is bijvoorbeeld in 2023 bij de gerechtshoven een groot aantal oude rijksbelastingzaken afgedaan. Dit leidde tot relatief weinig zaken die in 2023 binnen de genormeerde doorlooptijd zijn uitgestroomd, maar laat een verbetering zien in 2024. Het wegwerken van oude voorraad kan ook bij andere rechtsgebieden het percentage zaken dat binnen de doorlooptijd uitstroomt beïnvloeden. Zo werkten de rechtbanken binnen het rechtsgebied strafrecht in 2024 aan het wegwerken van relatief oude politierechterzaken.

De aanwezigheid van voldoende rechterlijke capaciteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het behalen van de doorlooptijdstandaarden. Hiermee kan immers worden voorkomen dat zaken langer dan gewenst in de werkvoorraad blijven zitten. Er was in 2024, evenals in de voorgaande jaren, sprake van een tekort aan rechterlijke capaciteit. Ook in de komende jaren zal dit tekort naar verwachting betekenen dat niet alle zaken binnen de genormeerde doorlooptijd uitstromen.

Uit de tabel is op te maken dat bij de bijzondere colleges relatief de minste zaken uitstromen binnen de genormeerde doorlooptijd. Specifiek voor het CBb hangt dit samen met de grote aantallen ingestroomde TVL-zaken[40] van de afgelopen jaren, die voorrang krijgen op de reguliere zaken. De laatste TVL-zaken stromen naar verwachting medio 2025 uit, waarna er weer kan worden ingezet op het wegwerken van de reguliere (steeds ouder wordende) zaken. De CRvB geeft aan dat het relatief lage percentage zaken dat uitstroomt binnen de genormeerde doorlooptijd samenhangt met de toegenomen complexiteit van de zaken en de maatschappelijke vraag naar nadruk op de menselijke maat.

Meervoudige afdoening

In hoger beroep worden verreweg de meeste zaken meervoudig (door drie raadsheren) afgedaan. In eerste aanleg bij de rechtbanken is dat anders. Daar bepaalt de rechter of de zaak enkelvoudig (door één rechter) of meervoudig wordt afgedaan. Zaken die voor een meervoudige afhandeling in aanmerking komen zijn complex, gaan over principiële rechtsvragen of brengen grote maatschappelijke onrust met zich mee.

Tabel 12 Percentage zaken afgedaan door de meervoudige kamer (MK)

		2020	2021	2022	2023	2024
Rechtbanken	Civiel handel	7%	7%	6%	7%	7%
	Civiel familie	1%	1%	1%	1%	1%
	Bestuur	11%	10%	10%	10%	11%
	Vreemdelingenzaken	1%	2%	2%	1%	2%
	Rijksbelasting	23%	36%	50%	25%	19%
	Straf	17%	17%	17%	17%	16%
Hoven	Belasting	92%	84%	88%	92%	81%
	Straf	86%	74%	81%	78%	76%

40 De regeling Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL) gaf vanaf juni 2020 financiële ondersteuning aan ondernemers met omzetverlies door de coronamaatregelen.

Voor de meeste rechtsgebieden is het percentage zaken dat wordt afgedaan door een meervoudige kamer (MK) door de tijd redelijk stabiel. Schommelingen kunnen veroorzaakt worden omdat de mix van zaken per jaar wat varieert. Bij rijksbelastingzaken rechtbanken is een grotere variatie door de tijd te zien. Dit hangt samen met bepaalde clusters van rijksbelastingzaken die in een bepaalde periode bij een specifieke rechtbank worden afgedaan. Zo had de stijging in 2021 en 2022 onder andere te maken met een groot cluster aan bpm-zaken en dividendzaken die meervoudig zijn afgedaan.

Bij de gerechtshoven is het MK-aandeel bij belastingzaken in 2024 relatief wat lager dan in het voorgaande jaar. Dit hangt samen met de aanpak van specifieke typen zaken bij bepaalde hoven.

Aantal gepubliceerde uitspraken

In 2024 publiceerde de Rechtspraak in totaal 63.700 uitspraken op Rechtspraak.nl. De stijgende lijn van het aantal gepubliceerde uitspraken op Rechtspraak.nl zet verder door, zoals blijkt uit onderstaande publicatiecijfers.

Tabel 13 Aantal gepubliceerde uitspraken

	2020	2021	2022	2023	2024
Rechtbanken	24.600	30.200	36.200	45.600	50.650
Gerechtshoven	9.000	10.400	10.100	9.400	9.650
Bijzondere colleges	4.500	4.500	3.500	3.250	3.400
Totaal	**38.000**	**45.100**	**49.800**	**58.250**	**63.700**

Bij de rechtbanken nam het aantal gepubliceerde uitspraken in 2024 toe met ruim 5 duizend. Die stijging geldt met name voor uitspraken in civiele zaken, maar er zijn ook meer uitspraken in bestuurs- en strafzaken gepubliceerd. Door de gerechtshoven zijn 250 uitspraken meer gepubliceerd dan in 2023; deze toename betreft vooral bestuurszaken. Ook bij de bijzondere colleges nam het aantal gepubliceerde uitspraken licht toe.

Niet alle zaken die worden afgehandeld leveren een te publiceren uitspraak op. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Bepaalde zaken worden administratief afgehandeld zonder dat een uitspraak volgt. Dat gebeurt bijvoorbeeld als de zaak wordt ingetrokken. Bij belastingzaken komt het voor dat sprake is van bulkuitspraken: er wordt één uitspraak gedaan in soms tientallen zaken. Bij strafrecht kunnen twee zaken gevoegd worden en met één uitspraak afgedaan. Beide tellen afzonderlijk mee als afgehandelde zaak.

Percentages hoger beroep

De rechter staat boven de partijen in een rechtszaak en laat zich niet beïnvloeden door druk van buitenaf. Daar mogen partijen op vertrouwen. Dat neemt niet weg dat partijen in een rechtszaak tegen een uitspraak in beroep kunnen gaan om de zaak opnieuw te laten beoordelen. Het kan gaan om een herbeoordeling en aanvulling van feiten, van rechtsvragen en van motiveringen. Het hoger beroep heeft, in het verlengde van deze controlefunctie en herkansingsfunctie, ook een belangrijke functie bij de rechtsontwikkeling en het bewaken en bevorderen van de rechtseenheid.

Vernietiging van een vonnis in hoger beroep betekent niet automatisch dat door de rechter in eerste aanleg een onjuist oordeel is gegeven. Het oordeel van de hoger beroepsrechter kan bijvoorbeeld inhouden dat deze tot een andere beantwoording van een rechtsvraag is gekomen, waarover voordien nog geen duidelijkheid in de jurisprudentie bestond. Dit laatste is inherent aan de rechtsontwikkeling en rechtseenheidsfunctie van het hoger beroep (en cassatie). Verder kan aanvulling van feiten (in vergelijking met behandeling in eerste aanleg) een rol hebben gespeeld bij afwijking van de rechterlijke beslissing in hoger beroep ten opzichte van het vonnis in eerste aanleg.

Het overgrote deel van de uitspraken in hoger beroep houdt stand en wordt door het hogere rechtscollege bevestigd. Daartoe kunnen ook de uitspraken worden gerekend die weliswaar op formele gronden worden vernietigd, maar waarbij het oordeel van de rechter in eerste aanleg materieel wel overeind is gebleven.

Bij de presentatie van de cijfers is gewerkt met gemiddelden van drie jaar om een voldoende aantal hoger beroepszaken per rechtsgebied over te houden en om zoveel mogelijk toevallige uitkomsten of fluctuaties te vermijden. Een andere reden om gemiddelden van meerdere jaren te nemen, is dat daarmee het tijdverschil tussen een afgedane zaak en de instroom in hoger beroep minder verstorend werkt. De doorlooptijd van zaken kan immers langer zijn dan een jaar. De meest rudimentaire vorm van een hoger beroepspercentage zou zijn door simpelweg de totale instroom bij de hoven te delen door de totale uitstroom bij de gerechten in eerste aanleg. Dat zou echter een ondeugdelijke indicator opleveren, omdat niet alle uitspraken in eerste aanleg appellabel zijn. De uitspraken waarvoor geen hoger beroep open stond zijn daarom niet meegenomen in de berekening.

Tabel 14 Ontwikkeling hoger beroepspercentages

	2020 t/m 2022	2021 t/m 2023	2022 t/m 2024
Civiel recht[41]	11%	11%	10%
Bestuursrecht[42]	44%	44%	43%
Strafrecht	12%	11%	11%

De hoger beroepspercentages zijn stabiel. Een verklaring voor de hoge mate waarin men in het bestuursrecht in hoger beroep gaat, kan zijn dat er vrijwel altijd een bezwaarfase aan het proces is voorafgegaan. Dus er blijven vooral zaken over waar bestuur en burger in een eerder stadium niet nader tot elkaar konden komen. In gevallen dat de uitspraak in eerste aanleg ongunstig uitviel voor de burger, speelt daarnaast dat de burger die in hoger beroep gaat over het algemeen geen risico loopt op een voor hem ongunstiger uitspraak dan in eerste aanleg.

41 In de berekeningen van het hoger beroepspercentage civiel recht zijn de verstekvonnissen buiten beschouwing gelaten, omdat men daartegen vrijwel nooit in hoger beroep gaat. Ook los van de verstekvonnissen gaat men tegen de door de kantonrechter behandelde handelszaken relatief weinig in hoger beroep.

42 Het aantal Arob-zaken (Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen) waarbij de Raad van State het appelcollege is, zijn niet meegenomen in deze berekening. De instroomgegevens bij de Raad van State die nodig zijn voor de teller, zijn op dit moment niet bekend. Om deze reden zijn de corresponderende zaken ook uit de noemer gehaald. Vreemdelingenzaken vormen geen onderdeel van dit appelpercentage.

Wrakingsverzoeken en gehonoreerde wrakingen

In Nederland heeft iedere burger recht op een onpartijdige rechter. Wie betrokken is in een rechtszaak en goede redenen heeft om te denken dat de rechter een zaak niet onpartijdig kan beoordelen, kan vragen deze rechter te laten vervangen door een andere. We noemen dat een verzoek tot wraking.

De afgelopen jaren varieert het aantal wrakingsverzoeken tussen de 675 en 766 verzoeken per jaar (zie figuur 5). In 2024 werden er 704 wrakingsverzoeken ingediend, waarvan 584 bij de rechtbanken, 99 bij de gerechtshoven, 19 bij de CRvB en 2 bij het CBb. Voor een uitsplitsing naar rechtsgebied en afdoeningswijze voor verzoeken uit 2024 zie tabel 15.

Figuur 5 Aantal wrakingsverzoeken en aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken

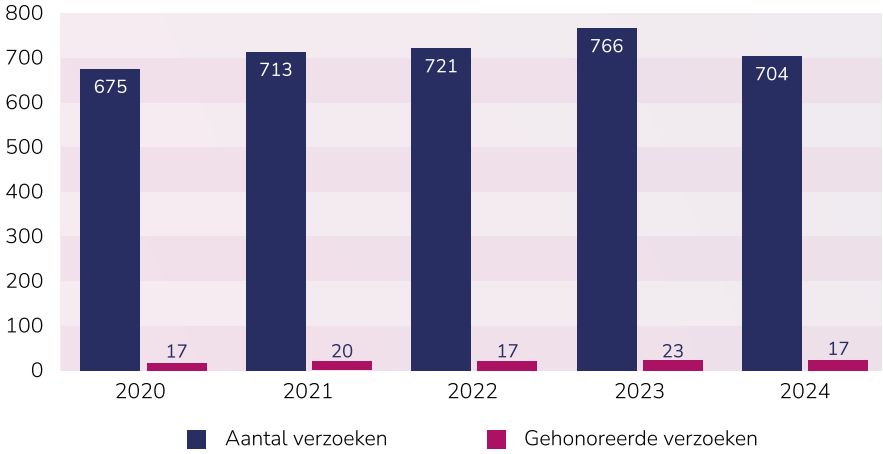

De wrakingskamer beoordeelt of een rechter terecht wordt gewraakt. Deze kamer honoreert een wraking als de rechter partijdig is of als er sprake is van schijn van partijdigheid. Dat zegt overigens niets over het functioneren van de

deze rechter in andere zaken. Hij kan dus gewoon andere zaken blijven behandelen.

Slechts een gering deel van de wrakingsverzoeken wordt gehonoreerd, gemiddeld over de laatste vijf jaar tussen de twee en drie procent per jaar. In 2024 werden zeventien wrakingsverzoeken toegewezen, zoals in figuur 5 en tabel 15 is te zien.

Tabel 15 Aantal wrakingsverzoeken 2024 met afdoeningswijze per rechtsgebied

	Strafrecht	Bestuursrecht	Civiel recht	Wrakings-kamer[43]	Totaal
Toegewezen	6	3	8	0	17
Afgewezen	96	126	175	6	403
Niet ontvankelijk	28	58	98	14	198
Buiten behandeling	3	16	6	8	33
Berusting	4	1	7	0	12
Intrekking	10	9	21	1	41
Totaal ingediend	**147**	**213**	**315**	**29**	**704**

Klachten

Klachten zijn een kans om te leren en te verbeteren

Klachtbehandeling is een belangrijk onderdeel van kwaliteitszorg van de Rechtspraak. Het is een instrument voor de Rechtspraak om feedback van de buitenwereld te krijgen. Voor de gerechten heeft het klachtrecht een leereffect: door klachten serieus te nemen, zorgvuldig te behandelen en verbeteringen door te voeren, kan voorkomen worden dat de oorzaak van de klacht blijft voortbestaan en dezelfde klachten terugkeren. De oorzaak van een klacht kan incidenteel zijn. De klacht wordt met de betreffende medewerker besproken en er word gekeken hoe deze fout in de toekomst kan worden voorkomen. Klachten die vaker voorkomen, worden binnen de teams besproken, zodat herhaling voorkomen kan worden. Incidentele klachten kunnen ook wijzen op een structureel probleem, zoals onderbezetting of op werkprocessen die niet (meer) kloppen. Ook deze klachten worden breder opgepakt. Alle rechtbanken, gerechtshoven, het CBb en de CRvB (in totaal zeventien gerechten) hebben een eigen klachtenregeling. De klachtenregelingen zijn gebaseerd op het gezamenlijk vastgestelde landelijke model van de Rechtspraak, maar kunnen per gerecht op details afwijken. Op basis van de regeling kan iedereen die vindt dat een gerecht of medewerker hem of haar niet correct heeft behandeld, een klacht indienen.

Over de uitspraak van een rechter kan niet worden geklaagd. Daar kan namelijk alleen een hogere rechter over oordelen. De klachtenprocedure zou anders een verkapt rechtsmiddel zijn en daar is deze niet voor bedoeld. Ook over rechterlijke beslissingen van procedurele aard die de rechter tijdens of buiten een zitting neemt, kan niet worden geklaagd.

Ingediende klachten 2024

Ten opzichte van 2023 is het aantal ingediende klachten met zo'n drie procent gestegen (van 2.749 naar 2.835). Het aantal klachten dat in 2024 is ingediend, komt hiermee in de buurt van het aantal klachten dat in 2021 werd ingediend. Burgers staan nog steeds kritisch ten opzichte van de overheid. De ervaring van de klachtbehandelaars is dat burgers minder tolerant zijn en geneigd zijn sneller een klacht in te dienen. Ook worden door dezelfde klagers over hetzelfde incident soms meerdere klachten ingediend. Klagers die meerdere klachten indienen zijn er altijd geweest. De indruk is dat het contact met de gerechten door deze groep klagers is toegenomen. Evenals voorgaande jaren worden de meeste klachten ingediend in de categorieën 'rechterlijke beslissing' en 'overige'. De cijfers gaan over het totaal van de rechtbanken, gerechtshoven, CRvB en CBb.

43 In 2024 worden wrakingsverzoeken ingediend tegen de wrakingskamer voor het eerst apart uitgesplitst in deze tabel. In voorgaande jaren was dit geen separate categorie en vielen deze verzoeken binnen de cijfers van de rechtsgebieden strafrecht, bestuursrecht en civiel recht.

Tabel 16 Ingediende klachten per onderwerp 2020-2024

Onderwerp	2020	2021	2022	2023	2024
Bejegening	256	290	200	235	226
Rechterlijke beslissing	747	816	765	732	720
Tijdsduur procedures	305	321	324	346	411
Administratieve fout	418	568	343	506	495
Andere instantie	-	-	-	165	232
Bereikbaarheid	-	-	-	71	73
Overig	793	854	1.111	694	678
Totaal	**2.519**	**2.849**	**2.743**	**2.749**	**2.835**

Het aantal klachten over de tijdsduur van procedures is flink toegenomen, namelijk een stijging van bijna negentien procent. Daarnaast valt op dat het aantal klachten dat niet bestemd is voor de Rechtspraak, maar daar wel zijn ingediend, is toegenomen met veertig procent.

Verbetermaatregelen zijn onder meer dat de pagina op Rechtspraak.nl met betrekking tot informatie over (het indienen van) een klacht is aangepast.
Deze is overzichtelijker en in meer begrijpelijkere taal geschreven.

Daarnaast is lange tijd gewerkt aan een verbeterde en uniforme klachtenregeling die voor alle gerechten zou gelden. Deze is op 14 oktober 2024 door alle gerechtsbesturen vastgesteld. Deze uniforme klachtenregeling is op 1 februari 2025 in werking getreden en gepubliceerd in de Staatscourant.

Naar aanleiding van de vernieuwde klachtenregeling is ook de brochure ´U heeft een klacht´ herzien en herschreven in begrijpelijkere taal. De nieuwe brochures zijn vanaf 1 februari 2025 bij de gerechten verspreid.

Toelichting op de klachten per categorie/onderwerp:

- Bejegening: dit zijn klachten die betrekking hebben op de wijze waarop (een medewerker van) het gerecht klager heeft behandeld;
- Rechterlijke (procedurele) beslissing: dit zijn klachten die gaan over de inhoud en motivering van de rechterlijke beslissing. Hiertoe behoren ook de beslissingen die genomen zijn in het kader van de procedure of een beslissing over de orde op de zitting;
- Tijdsduur procedure: deze klachten zijn van organisatorische aard. De meeste gaan over het uitblijven van een zittingsdatum of de lange doorlooptijd van een procedure. Dit laatste komt niet altijd door het gerecht. Wettelijke termijnen en de proceshouding van partijen spelen hierbij ook een rol;
- Administratieve fout: dit betreffen klachten die gaan over de administratieve verwerking van zaken, zoals een door de rechtbank verstuurde brief waarin onjuiste gegevens zijn vermeld;
- Andere organisatie: hieronder vallen klachten waar een andere (externe) organisatie bevoegd is deze te behandelen. Deze klachten worden doorgestuurd naar de bevoegde organisatie of de klager wordt naar deze organisatie verwezen;
- Bereikbaarheid: deze klachten gaan over de telefonische bereikbaarheid van het gerecht, het uitblijven van een reactie of de toegankelijkheid van een gerechtsgebouw;
- Overige: een klacht valt in deze categorie wanneer deze niet op enige wijze in een van de andere categorieën geregistreerd kan worden.

Niet inhoudelijk behandelde klachten

De term 'niet inhoudelijk behandeld' wordt strikt juridisch gehanteerd. Er is namelijk een spanningsveld tussen het onderwerp 'rechterlijke beslissingen' en de afdoening 'niet-ontvankelijk'. Dit suggereert dat het om een standaard afdoening gaat. In de praktijk is het echter zo dat klagers wel gebeld worden en dat de klacht ook wordt doorgestuurd naar de betreffende rechter en griffier.

Verder zijn het klachten die zijn opgelost door bemiddeling van de klachten-functionaris. Als de klager hiermee tevreden is, wordt de klacht vaak niet meer formeel aan het gerechtsbestuur voorgelegd. Onderstaande tabellen geven inzicht in de wijze van afdoening van de klachten en laten de ontwikkeling in (on)gegronde klachten in 2024 zien.

Tabel 17 Inhoudelijk en niet inhoudelijk behandelde klachten

Wijze van afdoening	Aantal	% van (niet) inhoudelijk behandelde klachten	% van totaal
Niet inhoudelijk behandeld	**1.533**	**100%**	**54%**
Niet bevoegd ex art. 2 klachtenregeling	312	20%	11%
Niet ontvankelijk ex art. 2 klachtenregeling	671	44%	24%
Buiten behandeling gelaten (ex art. 7 klachtenregeling)	219	14%	8%
Schikking of intrekking (informele afdoening)	331	22%	12%
Inhoudelijk behandeld totaal	**1.302**	**100%**	**46%**
Ongegrond	616	47%	22%
Gegrond	482	37%	17%
Geen oordeel	145	11%	5%
Niet ontvankelijk	59	5%	2%
Totaal	**2.835**		**100%**

Tabel 18 Gegronde en ongegronde klachten

	Ongegrond (% van het inhoudelijk totaal)	Gegrond (% van het inhoudelijk totaal)
2024	47%	37%
2023	42%	37%
2022	46%	38%
2021	48%	36%
2020	47%	36%
2019	41%	33%

Mediations

Het aantal verwijzingen naar mediation is in 2024 toegenomen naar 3.443. Dit is een stijging van bijna vijf procent ten opzichte van 2023. De meeste verwijzingen zijn te vinden in het strafrecht (1.725) en het familie en jeugdrecht (1.303). De grootste procentuele stijging was echter in het bestuursrecht. Het aantal verwijzingen ging van 49 naar 101.

Het percentage mediations dat met volledige of gedeeltelijke overeenstemming werd afgesloten is stabiel gebleven op 65 procent. Voor alle rechtsgebieden samen lag het percentage volledige overeenstemming (al dan niet met afspraken over schadevergoeding) op 57,1 procent en het percentage gedeeltelijke overeenstemming op 7,5 procent.

Het percentage overeenstemmingen ligt al een aantal jaar op een gemiddelde van rond de 65 procent. Mediation bewijst zich dan ook als een zeer stabiele methode van conflictoplossing.

Figuur 6 Mediations 2020-2024

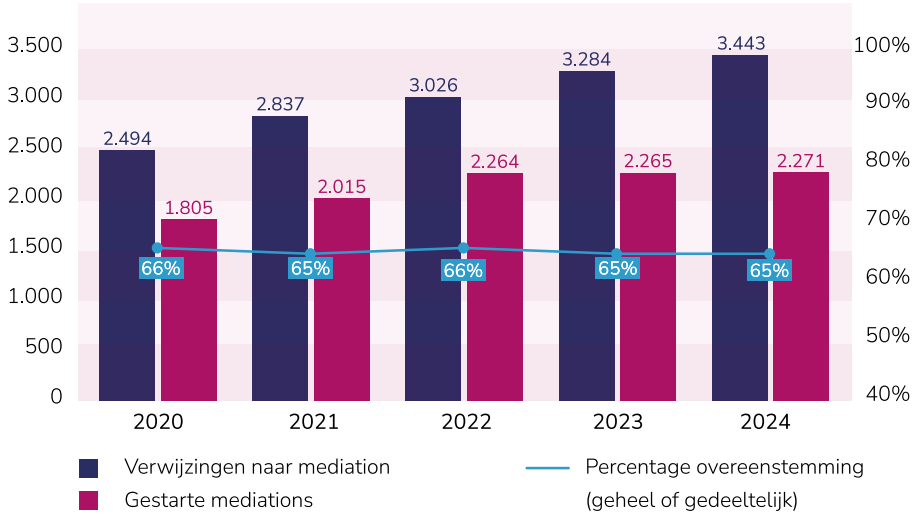

Tabel 19 Mediations per rechtsgebied 2024

Totaal gerechten	Aantal verwijzingen	Gestarte mediations	Afgeronde mediations	Percentage volledige overeenstemming	Percentage overeenst. met schadevergoeding (strafzaken)	Percentage gedeeltelijke overeenstemming	Percentage zonder overeenstemming
Bestuur	101	83	72	78%	0%	1%	21%
Civiel - familie en jeugd	1.303	1.072	1.012	39%	0%	14%	47%
Civiel - handel	202	174	151	39%	0%	3%	58%
Kanton	112	86	85	45%	0%	7%	48%
Straf	1.725	856	842	61%	20%	1%	18%
Totaal	**3.443**	**2.271**	**2.162**	**49%**	**8%**	**7%**	**35%**

7.2 Werken bij de Rechtspraak

7.2.1 Samenstelling personeelsbestand

In de onderstaande tabellen is de samenstelling van het personeelsbestand weergegeven. Daaruit blijkt dat de koers die is ingezet om het personeelsbestand van de Rechtspraak te versterken vruchten heeft afgeworpen. In de afgelopen vijf jaar is het aantal rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren toegenomen, met respectievelijk 133 fte's en 757 fte's. Het aantal medewerkers dat werkt bij landelijke diensten is de afgelopen vijf jaar met bijna 426 fte's gegroeid.

Deze uitbreiding van de capaciteit is nodig om te werken conform de professionele standaarden, om de werkdruk te verlagen en om de vervangingsvraag te beantwoorden die ontstaat vanwege natuurlijk verloop.

Inzetbaarheid van medewerkers is een van de belangrijke oorzaken voor de groeiende behoefte aan personeel naast vergrijzing, de toename van de complexiteit van zaken en veranderende wetgeving. Met de introductie van nieuwe verlofregelingen, overgangsregelingen en verruiming van bestaande regelingen – bijvoorbeeld op gebied van verlof(sparen) – neemt de inzetbaarheid van medewerkers gestaag af en de personeelsbehoefte toe.

De verwachting is dat het personeelsbestand van de Rechtspraak de komende jaren qua omvang en samenstelling verder zal veranderen door de leeftijdsgebonden uitstroom, de noodzaak tot het verkorten van doorlooptijden, het wegwerken van achterstanden, de ontwikkelingen in zaakinstroom, de verdere invoering van professionele standaarden, de digitalisering en vermindering van de werkdruk.

In 2024 zijn 45 gepensioneerde 70-plussers heringetreden als rechter-plaatsvervanger met een aanwijzing (circa achttien fte's). Zij staan geregistreerd in personeelssysteem P-direkt, in tegenstelling tot honorair rechter-plaatsvervangers, die op oproepbasis worden ingezet. In 2024 werkten 136 honorair rechter-plaatsvervangers en raadsheer-plaatsvervangers (circa elf fte's[44]) die ouder zijn dan 70 jaar bij de Rechtspraak.

44 Het effect van de inzet van honorair rechter-plaatsvervangers en raadsheer-plaatsvervangers lijkt op basis van historische gegevens beperkt (bron P&V). Er zijn ongeveer twaalf honorair rechter-plaatsvervangers en raadsheer-plaatsvervangers nodig om een fte te vullen. Gemiddeld werkt een honorair rechter-plaatsvervanger een zitting per maand. Het (relatieve) aantal zittingen dat de honorair rechter-plaatsvervangers en raadsheer-plaatsvervangers afdoen is de afgelopen jaren gedaald.

Tabel 20 Aantal medewerkers en fte's Rechtspraak 2020-2024[45]

	2020 aantal	2020 fte	2021 aantal	2021 fte	2022 aantal	2022 fte	2023 aantal	2023 fte	2024 aantal	2024 fte
Rechterlijke ambtenaren	2.570	2.380	2.617	2.424	2.646	2.451	2.669	2.485	2.714	2.513
% totaal	22%	23%	22%	22%	22%	22%	21%	22%	20%	21%
Gerechtsambtenaren direct	6.268	5.485	6.496	5.711	6.525	5.745	6.802	5.961	7.129	6.242
% totaal	54%	52%	54%	53%	53%	52%	54%	52%	54%	52%
Gerechtsambtenaren indirect	1.899	1.743	1.835	1.684	1.899	1.732	1.967	1.801	2.015	1.842
% totaal	16%	17%	15%	16%	16%	16%	15%	16%	15%	15%
Landelijke diensten	926	868	1.099	1.037	1.170	1.107	1.270	1.202	1.366	1.294
% totaal	8%	8%	9%	10%	10%	10%	10%	11%	10%	11%
Landelijk totaal	**11.663**	**10.476**	**12.047**	**10.856**	**12.240**	**11.035**	**12.708**	**11.449**	**13.224**	**11.891**

De landelijke diensten zijn: de Raad voor de rechtspraak en medewerkers Bureau Raad (Rvdr), het Studiecentrum Rechtspleging (SSR), Informatievoorzieningsorganisatie (IVO) Rechtspraak en het Landelijk Dienstencentrum Rechtspraak (LDCR)

In de onderstaande tabel worden de in- en uitstroomontwikkelingen weergegeven:

Tabel 21 In- en uitstroom RA en GA in aantallen 2020-2024*

	2020 Instroom	2020 Uitstroom	2021 Instroom	2021 Uitstroom	2022 Instroom	2022 Uitstroom	2023 Instroom	2023 Uitstroom	2024 Instroom	2024 Uitstroom
Rechterlijke ambtenaren	154	92	159	117	152	112	155	141	184	130
Gerechtsambtenaren	1.533	895	1.371	1.020	1.436	1.252	1.763	1.263	1.813	1.253

* *Inclusief landelijke diensten Rvdr, SSR, IVO en LDCR*

45 De gerechtsambtenaren direct zijn werkzaam in functies die het primaire proces van de rechtspraak ondersteunen. Gerechtsambtenaren indirect zijn werkzaam functies die een bijdrage leveren aan de bedrijfsvoering, zoals facilitair, beveiliging en staf.

7.2.2 Van Werk Naar Werk

Als gevolg van lokale reorganisaties zoals bijvoorbeeld herinrichting van een stafdienst of de bedrijfsvoering, zijn er in 2024 geen nieuwe Van Werk naar Werk (VWNW)-kandidaten ingestroomd. De Rechtspraak heeft de bestaande kandidaten zo zorgvuldig mogelijk conform het VWNW-beleid naar nieuw werk binnen of buiten de Rechtspraak begeleid. Eind 2020 werd de landelijke reorganisatie digitalisering beëindigd en zijn de 58 overgebleven kandidaten uit dit traject teruggeplaatst, vertrokken of hebben een andere functie gekregen.

Tabel 22 Van Werk Naar Werk-kandidaten 2020-2024

Voortgang VWNW kandidaten	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal op 1 januari	72	9	5	5	5
Instroom	4	3	9	6	0
Uitstroom	67	7	9	6	3
VWNW-kandidaten einde jaar	**9**	**5**	**5**	**5**	**2**

7.3.4 Rechters en raadsheren in opleiding (r(h)io's

Zoals eerder vermeld, zet de Rechtspraak in op het versterken van de capaciteit. Een nieuwe rechter is echter niet direct volledig inzetbaar. Hij of zij zal eerst de opleiding tot rechter of raadsheer moeten doorlopen. Onderstaande tabel geeft weer hoeveel rechters en raadsheren momenteel worden opgeleid.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen r(h)io's met beperkte werkervaring voordat zij in dienst komen (tussen minimaal twee en maximaal zes jaar werkervaring) en r(h)io's met zes of meer jaar werkervaring. De eerste categorie volgt een opleiding van vier jaar, de laatste categorie volgt een op maat gemaakte opleiding afhankelijk van de voorervaring, variërend van minder dan een jaar tot en met drie jaar.

Tabel 23 Rechters en raadsheren in opleiding in dienst eind jaar 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
R(h)io's met een opleiding t/m 3 jaar	146	181	202	198	209
R(h)io's met een opleiding van 4 jaar	69	65	63	58	50
Aantal r(h)io's in dienst einde jaar	**215**	**246**	**265**	**256**	**259**

7.2.3 Diversiteit

In onderstaande figuren volgen een aantal overzichten van de leeftijdsopbouw en man-vrouwverhouding. De volgende zaken vallen op over de leeftijdsopbouw, man-vrouwverhouding en invulling van de Participatiewet.

Leeftijdsopbouw en man-vrouwverhouding:

- Net als in voorgaande jaren, zijn er meer vrouwelijke (61 procent) dan mannelijke rechters (39 procent). Dit geldt voor alle functies en vrijwel alle leeftijdscategorieën. Enkel in de leeftijdscategorie vanaf 65 jaar en ouder zijn mannen in de meerderheid;
- Gerechtsambtenaren zijn over het algemeen jonger dan rechterlijke ambtenaren. Ook onder gerechtsambtenaren zijn vrouwen ruimschoots oververtegenwoordigd (71 procent).

Figuur 7 Leeftijdsopbouw rechterlijke ambtenaren 2024

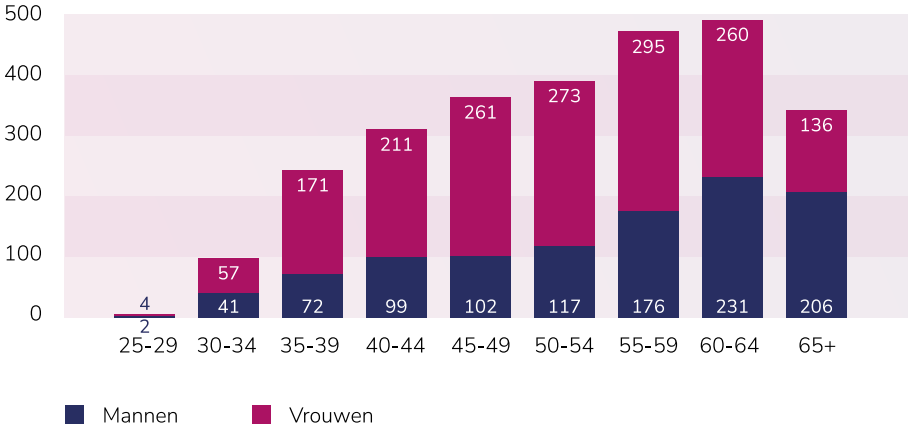

Figuur 8 Leeftijdsopbouw gerechtsambtenaren 2024

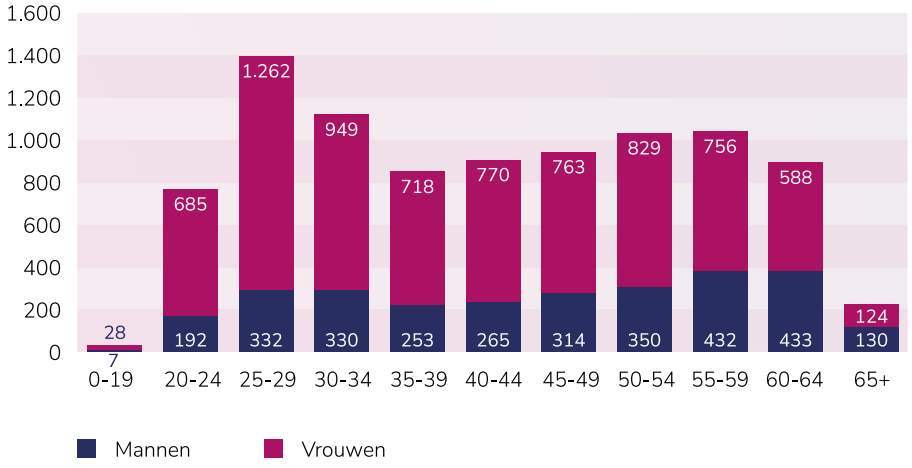

Tabel 24 Man-vrouwverhouding in functies als rechterlijk ambtenaar 2020-2024

Functies	2020 man	2020 vrouw	2020 totaal	2021 man	2021 vrouw	2021 totaal	2022 man	2022 vrouw	2022 totaal	2023 man	2023 vrouw	2023 totaal	2024 man	2024 vrouw	2024 totaal
Bestuurder	19	17	**36**	18	17	**35**	18	23	**41**	18	22	**40**	19	22	**41**
Team- of afdelingsvoorzitter	63	81	**144**	53	89	**142**	53	81	**134**	47	88	**135**	43	83	**126**
Raadsheer / senior raadsheer	267	284	**551**	256	292	**548**	262	305	**567**	279	310	**589**	277	321	**598**
Rechter / senior rechter (a)	583	998	**1.581**	601	989	**1.590**	581	994	**1.575**	580	1.012	**1.592**	603	1.029	**1.632**
Overige rechterlijke ambtenaren*	81	177	**258**	106	196	**302**	115	214	**329**	104	209	**313**	104	213	**317**
Totaal	**1.013**	**1.557**	**2.570**	**1.034**	**1.583**	**2.617**	**1.029**	**1.617**	**2.646**	**1.028**	**1.641**	**2.669**	**1.046**	**1.668**	**2.714**

** Overige rechterlijke ambtenaren zijn: gerechtsauditeuren tevens plaatsvervanger en rechters/raadsheren in opleiding*

7.2.5 Ziekteverzuim

In 2024 was het ziekteverzuim bij de Rechtspraak met 6,3 procent even hoog als in 2023. Het hoge ziekteverzuim heeft de aandacht binnen de Rechtspraak, maar de maatregelen hebben nog niet geleid tot een reductie. Er is via diverse projecten gestuurd op een betere werkverdeling, goede werkprocessen, versterken van leiderschap en een gezonde werkomgeving. Daarbij is ook aandacht voor de versterking van de feedbackcultuur van belang en professionele standaarden voor gerechtsjuristen.

Tabel 25 Arbeidsverzuim 2020-2024

Functies	2020 man	2020 vrouw	2020 totaal	2021 man	2021 vrouw	2021 totaal	2022 man	2022 vrouw	2022 totaal	2023 man	2023 vrouw	2023 totaal	2024 man	2024 vrouw	2024 totaal
Gerechten*	4,5%	6,0%	**5,5%**	4,4%	5,8%	**5,3%**	5,0%	6,9%	**6,3%**	5,0%	7,1%	**6,4%**	4,6%	7,2%	**6,4%**
Landelijke diensten**	3,0%	4,5%	**3,6%**	3,5%	5,4%	**4,3%**	3,5%	7,3%	**5,2%**	3,7%	7,2%	**5,3%**	4,2%	7,5%	**5,7%**
Landelijk	**4,2%**	**5,9%**	**5,3%**	**4,2%**	**5,7%**	**5,2%**	**4,8%**	**7,0%**	**6,2%**	**4,8%**	**7,1%**	**6,3%**	**4,5%**	**7,2%**	**6,3%**

* *Bij de gerechten gaat het om de rechterlijke ambtenaren (RA) en de gerechtsambtenaren (GA).*
** *Bij de landelijke diensten gaat het om het personeel bij de Rvdr, SSR, IVO en LDCR.*

7.2.6 Integriteit

Integriteit is een van de kernwaarden van de Rechtspraak. De Rechtspraak neemt dit serieus en heeft in 2024 onderstaande disciplinaire maatregelen moeten nemen.

De grondslag voor de maatregelen die zijn genomen ligt voor rechterlijk ambtenaren in wet- en regelgeving en voor gerechtsambtenaren in wet- en regelgeving en tevens in de cao-Rijk.

Tabel 26 Disciplinaire maatregelen 2020-2024

Disciplinaire maatregelen	2020	2021	2022	2023	2024
Disciplinaire maatregel rechters en raadsheren waarvan:	**2**	**0**	**0**	**3**	**1**
Schriftelijke berisping i.v.m. de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	0	0	0	3	0
Ontslag op eigen verzoek, al dan niet op aandringen van het bestuur, i.v.m. een gecombineerde integriteitskwestie in de werk- en privésfeer	2	0	0	0	1
Disciplinaire maatregel rechters- en raadsheren plaatsvervangers waarvan:	**1**	**1**	**0**	**0**	**0**
Schriftelijke berisping i.v.m. de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	0	1	0	0	0
Ontslag op eigen verzoek, al dan niet op aandringen van het bestuur, i.v.m. een werkgerelateerde integriteitskwestie	0	0	0	0	0
Ontslag na handelen of nalaten waardoor ernstig nadeel is toegebracht aan de goede gang van zaken bij de rechtspraak of het in haar te stellen vertrouwen	1	0	0	0	0
Disciplinaire maatregel rechters- en raadsheren in opleiding waarvan:	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Schriftelijke berisping i.v.m. de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	0	0	0	0	0
Disciplinaire maatregel gerechtsambtenaren waarvan:	**17**	**8**	**13**	**12**	**10**
Voorwaardelijke schriftelijke berisping	0	0	0	0	0
Schriftelijke berisping	8	4	8	6	1
Overplaatsing	1	0	1	0	2
Schorsing met inhouding van bezoldiging	0	0	0	0	0
Schorsing	0	0	0	0	0
Voorwaardelijk strafontslag	0	0	0	0	0
Beëindiging dienstverband	8	4	4	6	3
Financiële afdoening	0	0	0	0	1
Vermindering IKB-uren	0	0	0	1	3

7.2.7 Bezoldiging bestuurders

De Raad kiest voor transparantie ten aanzien van de bezoldiging van bestuurders door middel van het hieronder opgenomen overzicht. De bezoldiging is gebaseerd op de bezoldigingsbegrippen van de Wet normering topinkomens (WNT). Als bestuurders zijn gedefinieerd: de leden van de Raad, de leden van de gerechtsbesturen, de voorzitter van het College van Bestuur SSR, de directeuren van de landelijke diensten (IVO en het LDCR) en de directeur van het bureau van de Raad. Het beleid van de Raad is om geen bezoldigingen boven de algemene wettelijke WNT-norm toe te kennen (2024: 233.000 euro).

Tabel 27 Bezoldiging bestuurders

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding	Werkgevers-deel vanvoor-zieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienst-verband in het boekjaar	Datum einde dienst-verband in het boekjaar	Omvang dienst-verband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslag-vergoeding	Motivering overschrijding
Raad voor de rechtspraak	Voorzitter	dhr. mr. H.C. Naves	212.853	-	23.458	236.311	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	*1
Raad voor de rechtspraak	Lid	mw. mr. A.A.E. Dorsman	188.839	-	23.403	212.242	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Raad voor de rechtspraak	Lid	dhr. A. Kerkvliet RE RA	188.541	161	23.377	212.079	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Raad voor de rechtspraak	Lid	mw. drs. C. Euving MPA	197.328	-	23.419	220.747	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Raad voor de rechtspraak	Lid	dhr. mr. P.W.E.C. Pulles	188.976	-	23.334	212.309	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. drs. T.G.M. Simons	209.465	63	23.460	232.989	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. R.M.L. Koopmans	67.966	-	8.716	76.682	01-01-2024	16-05-2024	1,11	Ja	86.816	n.v.t	n.v.t
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. A.M.H. Hendriks MBA	122.425	88	19.240	141.753	01-01-2024	31-12-2024	0,89	Ja	207.111	n.v.t	n.v.t
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. M. Schoneveld	98.953	6	14.520	113.479	17-05-2024	31-12-2024	1	Ja	145.545	n.v.t	n.v.t
Centrale Raad van Beroep	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. T. Avedissian	199.139	-	23.440	222.579	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Centrale Raad van Beroep	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. drs. J.C. Boeree	164.848	-	23.310	188.158	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Centrale Raad van Beroep	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. drs. E. Storm	-	-	-	167.534	01-01-2024	31-12-2024	1	Nee	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Amsterdam	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. E. de Greeve	179.225	-	23.356	202.581	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Amsterdam	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. W.F. Groos	154.299	-	23.358	177.657	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Amsterdam	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. drs. I. van de Velde	122.286	-	19.317	141.603	01-01-2024	31-12-2024	0,89	Ja	207.111	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Amsterdam	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. R.A. Boon	43.029	5	6.751	49.785	16-09-2024	31-12-2024	1	Ja	67.666	n.v.t	n.v.t

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding	Werkgevers-deel vanvoor-zieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienst-verband in het boekjaar	Datum einde dienst-verband in het boekjaar	Omvang dienst-verband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslag-vergoeding	Motivering overschrijding
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. Z.J. Oosting	58.997	17	7.747	66.761	01-01-2024	01-05-2024	1	Ja	77.241	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. E. Bongers	180.965	843	23.310	205.117	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden / Raad voor de rechtspraak	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. mr. H. Rappa-Velt	174.194	2.603	23.322	200.118	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Den Haag	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. M.W. Koek	188.752	-	23.409	212.160	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Den Haag	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. dr. V. Mul	164.848	-	23.310	188.158	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof Den Haag	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. drs. G.H.A. Bouchlas MPA	123.576	375	21.732	145.683	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. G. Tangenberg	186.392	-	23.393	209.785	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. E.A.M. Scheij	149.181	-	23.310	172.491	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. mr. E.M.M. Cardinaal	140.321	364	22.146	162.831	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Amsterdam / Rechtbank Overijssel	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. H.J.H. van Meegen	179.094	-	23.368	202.462	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Amsterdam	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. drs. S.F. van Merwijk	164.848	-	23.321	188.169	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Amsterdam	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. drs. E.J.H.S. Flipse MPA	158.170	-	23.237	181.407	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Den Haag	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. R.G. de Lange-Tegelaar	179.225	-	23.369	202.594	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Den Haag	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. J. Visser	182.638	-	23.353	205.992	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding	Werkgevers-deel vanvoor-zieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienst-verband in het boekjaar	Datum einde dienst-verband in het boekjaar	Omvang dienst-verband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslag-vergoeding	Motivering overschrijding
Rechtbank Den Haag	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. mr. M.V. Baas- van Vloten	155.961	-	23.215	179.176	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Limburg	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. M.M. Bijker-Veen	173.172	-	23.344	196.516	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Limburg	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. F. Machiels	174.380	101	23.356	197.838	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Limburg	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. drs. R.J.A. Lichtenberg	137.728	-	21.732	159.460	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Gelderland	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. R.C.C. van Leest	189.469	206	23.407	213.081	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Gelderland	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. S.H. Bokx-Boom	156.870	-	23.277	180.147	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Gelderland	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. drs. E. Jonasse	153.031	-	23.017	176.049	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Midden-Nederland	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. P.E.M. Messer-Dinnissen	180.430	9	23.344	203.782	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Midden-Nederland	Rechterlijk bestuurslid	mw.mr. A.M. Verhoef	156.870	5	23.277	180.152	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Midden-Nederland	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. I.C. Tijsseling	137.728	-	21.732	159.460	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Holland	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. drs. J.W. Moors	173.172	-	23.344	196.516	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Holland	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. A.C. Schroten	156.870	-	23.331	180.201	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Holland	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. drs. T.P. Voskuil	149.967	-	23.197	173.164	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding	Werkgevers-deel vanvoor-zieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienst-verband in het boekjaar	Datum einde dienst-verband in het boekjaar	Omvang dienst-verband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslag-vergoeding	Motivering overschrijding
Rechtbank Noord-Nederland	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. A.R. van der Winkel MPM	206.889	1.981	23.435	232.305	01-05-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Nederland	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. A.F. Gerding	165.453	613	23.279	189.344	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Nederland	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. mr. M.P. de Wilde	160.198	9	23.017	183.225	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Nederland	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. A. Ploeger	174.301	-	23.338	197.639	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Noord-Nederland	Rechterlijk bestuurslid	dhr. mr. P. Molema	12.498	-	1.911	14.409	01-12-2024	31-12-2024	1,06	Ja	19.151	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Oost-Brabant	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. S. Sicking-Sluis	173.172	-	23.344	196.516	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Oost-Brabant	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. W.J. Vierveijzer	156.870	-	23.275	180.146	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Oost-Brabant	Niet-rechterlijk bestuurslid	dr. ir. R.E. Grift	137.728	-	21.732	159.460	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Overijssel	Rechterlijk bestuurslid (waarnemend voorzitter)	mw. mr. W.P.M. Elderman	148.347	-	21.374	169.721	01-01-2024	01-12-2024	1	Ja	213.849	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Overijssel	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. drs. M.F. van de Streek	79.806	-	9.900	89.706	01-01-2024	01-06-2024	1	Ja	105.678	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Overijssel	Niet-rechterlijk bestuurslid	mw. drs. I.J.G. Vogelzangs	40.242	520	5.816	46.578	01-10-2024	31-12-2024	1,11	Ja	58.568	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Rotterdam	Voorzitter gerechtsbestuur	mw. mr. J. Mendlik	180.070	-	23.404	203.474	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Rotterdam	Rechterlijk bestuurslid	mw. mr. J.J. Willemsen	177.369	-	23.342	200.711	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding	Werkgevers-deel vanvoor-zieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienst-verband in het boekjaar	Datum einde dienst-verband in het boekjaar	Omvang dienst-verband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslag-vergoeding	Motivering overschrijding
Rechtbank Rotterdam	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. drs. P. de Boer	161.652	-	23.136	184.788	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Voorzitter gerechtsbestuur	dhr. mr. J. B. van den Beld	179.996	57	23.367	203.420	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Rechterlijk bestuurslid	mw. T. van de Poll	165.585	-	23.308	188.893	01-01-2024	31-12-2024	1,06	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Niet-rechterlijk bestuurslid	dhr. drs. W. Wijbrands	137.728	146	21.732	159.606	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Studiecentrum Rechtspleging	Voorzitter College	mw. mr. drs. M.J. Blaisse	189.362	87	23.401	212.850	01-01-2024	31-12-2024	1,09	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
LDCR	Directeur	mw. mr. L. van der Sloot-van der Zwaard	156.914	4.110	23.120	184.145	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
Bureau Raad voor de rechtspraak	Directeur	dhr. drs. O.F.J. Welling	149.845	4.110	23.211	177.166	01-01-2024	31-12-2024	1	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t
IVO Rechtspraak	Directeur / CIO	dhr. J.W. Duijzer	177.880	-	23.309	201.189	01-01-2024	31-12-2024	1,11	Ja	233.000	n.v.t	n.v.t

**1 De toelichting op de overschrijding van het drempelbedrag is opgenomen in de jaarrekening, toelichting 13 'Personele kosten', pagina 109.*

7.3 Bedrijfsvoering

7.3.1 Ontwikkelingen in financieel perspectief

De afspraken uit het prijsakkoord 2023-2025 zijn verwerkt in de zaakprijzen per productgroep en de overige bijdragen aan de Rechtspraak. Deze afspraken, zoals overeengekomen tussen de Rechtspraak en de toenmalige minister voor Rechtsbescherming, zijn ter kennisname aangeboden aan het parlement en derhalve openbaar.[46] De bekostigingssystematiek, zoals ingevoerd in 2020 en waarbij de Rechtspraak voor een deel wordt bekostigd op basis van een variabele bijdrage en voor een deel via een vaste bijdrage, is hierin gehandhaafd. De Rechtspraak is daarom minder afhankelijk van fluctuaties in aantallen zaken dan voor 2020.

De baten in 2024 waren bijna 1,5 miljard euro. Dit is ongeveer 116 miljoen euro meer dan oorspronkelijk begroot. Hiervan is bijna 99 miljoen euro ter compensatie van de loon- en prijsontwikkeling die de Rechtspraak standaard in de loop van het jaar ontvangt van het ministerie van JenV. Voor het overige gaat het om een saldo van relatief kleinere bedragen, onder andere voor de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering en verschillende digitaliseringsprojecten. De totale lasten van de Rechtspraak waren ongeveer 88 miljoen euro hoger dan begroot. Dit komt grotendeels door de gestegen lonen en prijzen. Zoals hierboven beschreven is daar compensatie voor ontvangen.

De Rechtspraak heeft een positief resultaat geboekt van ongeveer 14,3 miljoen euro. Het positieve resultaat is het gevolg van een optelsom van incidentele 'meevallers'. Er is onder andere vertraging binnen IV-projecten, waardoor aanvankelijk geplande implementaties later worden gerealiseerd. Daarnaast bleken de tijdpaden van verschillende innovatieve projecten binnen het primair proces ambitieus. Het resultaat is inclusief een storting in de egalisatiereserve van ongeveer 9,8 miljoen euro als gevolg van gerealiseerde minderproductie. Dit bedrag is tot stand gekomen op basis van de totaal gerealiseerde productieaantallen, productieafspraken met het ministerie van JenV, van geldende productgroepprijzen inclusief de loon- prijsbijstelling 2024 en het overeengekomen afrekenpercentage van 70 procent.

De gerealiseerde minderproductie is een saldo van de verschillende productgroepen. Binnen de productgroepen belasting is zowel bij de rechtbanken als de gerechtshoven meerproductie gerealiseerd. Dit komt doordat er relatief veel WOZ- en bpm-zaken zijn afgedaan, met name in de vorm van clusterzaken. Binnen de productgroep familiezaken is juist minderproductie gerealiseerd, dit als gevolg van een lagere instroom aan zaken dan verwacht bij begroting. Tot slot is binnen de productgroepen strafrecht bij hoven en rechtbanken minderproductie gerealiseerd. Dit heeft te maken met een overeengekomen alternatieve werkwijze binnen dit rechtsgebied. Het gevolg hiervan is dat meer zaken door het OM zijn afgedaan.

Hierdoor stegen echter wel de gemiddelde zaakzwaarte en daarmee de gemiddelde werklast en kosten per zaak. Dit komt omdat door deze werkwijze alleen de relatief zwaardere zaken bij de Rechtspraak instroomden. De afspraak binnen de huidige prijsafspraken tussen het ministerie van JenV en de Rechtspraak is om deze te financieren door een hogere productieafspraak te maken voor de productgroep straf (zowel in eerste als tweede aanleg). Dit gebeurt in samenhang met een zogenoemde hardheidsclausule op basis van artikel 21 van het Besluit financiering rechtspraak 2005 (Bfr 2005). Aangezien de Rechtspraak over 2024 een positief financieringsresultaat heeft behaald, wordt over 2024 derhalve geen beroep gedaan op deze, bij de prijsafspraken overeengekomen, hardheidsclausule. Zie voor de realisatiecijfers per productgroep paragraaf 7.3.7, alsmede de toelichting op de egalisatierekening binnen het hoofdstuk jaarrekening (hoofdstuk 8).

De Rechtspraak had eind 2024 een eigen vermogen van 14,3 miljoen euro. De egalisatierekening stond op een stand van 27,7 miljoen euro.

46 Kamerstukken 36200-VI, nr. 5.

7.3.2 Verwachtingen

De lopende prijsperiode loopt in 2025 af. De prijzen en bijdragen gaan licht omhoog conform de prijsafspraken. In 2025 is ongeveer 22 miljoen euro meer beschikbaar dan in 2024. Dit is exclusief compensatie voor stijgende lonen en prijzen die bij de voorjaarsnota en de eerste suppletoire begroting 2025 bekend worden en aan de bijdrage voor de Rechtspraak worden toegevoegd.

Aangezien de bijdrage voor ongeveer 60 procent afhankelijk is van het aantal zaken, zijn de ramingen voor de aantallen (berekend met het Prognosemodel Justitiële Ketens en de Meerjaren Productie Prognose, respectievelijk PMJ en MPP) ook van groot belang voor de hoogte van de te besteden middelen. Voor 2025 kent het PMJ (alles behalve vreemdelingenkamers) geen grote verschillen in vergelijking met 2024. Ten aanzien van het MPP (vreemdelingenkamers) geldt dat er vanaf 2026 wat meer onzekerheden zijn. Dit komt allereerst omdat halverwege dat jaar het EU-Migratiepact van kracht wordt. Dit lijkt grote consequenties te hebben voor de aantallen en de werklast in de gehele Migratieketen, dus ook bij de Rechtspraak. Daarnaast spelen de (nationale) wetsvoorstellen op het gebied van migratie en asiel, zoals de invoering van het tweestatusstelsel en de Asielnoodmaatregelenwet. Verder wordt in de ramingen rekening gehouden met een sterke daling van het aantal vreemdelingenzaken vanaf 2027. Door de genoemde nieuwe wetgeving is deze raming onzekerder dan normaal. Ten aanzien van de vaste bijdrage (onafhankelijk van productie), is de inschatting dat het huidige peil voldoende is om de kosten te dekken. Dit neemt niet weg dat op bepaalde gebieden ambities blijven bestaan die niet als vanzelf op financiële dekking kunnen rekenen.

De huidige krapte bij het Rijksvastgoedbedrijf en in de bouwsector is nog niet verdwenen. Vanuit allerlei overheidsorganisaties, zoals het ministerie van Defensie en DJI, wordt een steeds groter beroep gedaan op de beschikbare capaciteit. Er wordt daarom minder voor de Rechtspraak opgeleverd dan gewenst. Daarmee schuiven kosten bij een gelijkblijvende langetermijnopgave niet alleen naar latere jaren, maar pakken deze ook hoger uit vanwege onder andere prijsstijgingen. De totale huisvestingskosten van de Rechtspraak stijgen naar de huidige inzichten fors richting de jaren 2030 en verder. Deze stijging wordt voor het grootste gedeelte veroorzaakt door het in die periode gereedkomen van een aantal grote nieuwbouw- en renovatieprojecten, en significante investeringen in instandhouding en renovatie van diverse gerechtsgebouwen die in de jaren 90 zijn gebouwd.

Verder ondervindt de Rechtspraak net als andere organisaties de consequenties van de huidige geopolitieke situatie op de economie en financiën. Zo is er nog steeds sprake van stijgende prijzen en daarmee samenhangende hoge inflatiecijfers. De bijdrage aan de Rechtspraak wordt automatisch via een rijksbreed geldende systematiek gecompenseerd voor loon- en prijsstijgingen. Waar dit onvoldoende het geval dreigt te zijn, wordt dit intern ingepast en gaat de Raad in gesprek met het ministerie van JenV. In relatie tot de totale bijdrage aan de Rechtspraak heeft dit daarom geen of slechts een geringe invloed op het financiële resultaat.

In 2026 start een nieuwe prijsperiode van drie jaar. Momenteel is de Rechtspraak in het kader van de zogeheten prijsbesprekingen in gesprek met de staatsecretaris Rechtsbescherming over prijzen en bijdragen voor 2026 tot en met 2028. Onderdeel van de besprekingen zijn ook de bij Nota van Wijziging op de ingediende JenV-begroting 2025[47] vrijgemaakte middelen voor de Rechtspraak, voornamelijk op het gebied van het familie- en jeugdrecht en institutionele vernieuwing. Blijkens deze nota gaat her om ongeveer 25 miljoen euro. Daarnaast zijn verscheidene voorstellen ingediend, waarover de Raad in gesprek is met het ministerie van JenV.

In april 2024 heeft de Tweede Kamer een motie van het lid van Nispen aangenomen, waarin de regering wordt verzocht om een wetsvoorstel voor te bereiden om te komen tot een aparte begroting voor de Rechtspraak, (geheel) los van die van het ministerie van JenV.[48] Uitwerking en eventuele consequenties daarvan zijn nu nog niet duidelijk.

47 Kamerstuk 36 600 VI, nr. 31, d.d. 14 november 2024.
48 Kamerstuk 26 243, nr. 13, d.d. 10 april 2024, aangenomen op 25 maart 2025.

De staatssecretaris Rechtsbescherming en de Raad zullen bij een dreigend tekort dat resulteert in een negatief eigen vermogen conform Bfr 2005 met elkaar overleggen hoe dit te mitigeren. Het eigen vermogen van de rechtspraak is nooit lager dan nul euro en een negatief eigen vermogen wordt conform regelgeving altijd aangezuiverd. Derhalve is de continuïteit van de Rechtspraak gewaarborgd.

7.3.3 Datalekken

In totaal zijn in 2024 243 datalekken gemeld bij externe toezichthoudende autoriteit. Het betreft zes meldingen bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP); veertien meldingen bij de AP en de procureur-generaal bij de Hoge Raad (PG-HR); en 223 meldingen bij de PG-HR.

De meeste datalekken zijn adresseringsfouten. Te denken valt aan omwisseling van stukken, verkeerde bijlagen in de envelop en verkeerde adressering.

7.3.4 Wet open overheid (Woo)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet open overheid (Woo) in 2022 vallen de Raad, inclusief de landelijke diensten, en het College van afgevaardigden onder het toepassingsbereik van deze wet. De wetgever heeft er echter voor gekozen het rechterlijk domein hiervan uit te zonderen. Desondanks ontvangen de Raad en de gerechten regelmatig informatieverzoeken over lopende en afgeronde gerechtelijke procedures. Dergelijke verzoeken worden niet in behandeling genomen, omdat hiervoor een wettelijke grondslag ontbreekt.

In 2024 heeft de Raad in totaal 38 Woo-besluiten genomen, waarvan vijf op verzoeken uit 2023. Daarnaast zijn begin 2025 nog eens vier besluiten genomen op verzoeken die in 2024 zijn ingediend, waardoor het totaal op 42 besluiten komt. Dit is een stijging van het aantal genomen besluiten ten opzichte van 2023 en 2022.

De gemiddelde beslistermijn voor de in 2024 ingediende verzoeken was 29 dagen (de vijf verzoeken uit 2023 zijn buiten beschouwing gelaten). Dit is een verbetering ten opzichte van het jaar daarvoor, toen de gemiddelde beslistermijn 36 dagen bedroeg. De wet hanteert een beslistermijn van 42 dagen. De Raad heeft 75,6 procent van de verzoeken binnen deze wettelijke termijn afgehandeld. Bovendien heeft de Raad 28 informatieverzoeken, bij wijze van dienstverlening en buiten de Woo om, beantwoord, bijvoorbeeld door gegevens uit de databases te verstrekken of een achtergrondgesprek te organiseren.

In 2024 ontving de Raad zeven bezwaarschriften, waarvan zes werden ingediend door één persoon. Bij de afhandeling van deze bezwaarschriften laat de Raad zich adviseren door een bezwaaradviescommissie. Alle bezwaarschriften zijn inmiddels afgerond. Daarnaast zijn er zes beroepen ingesteld door de persoon die zes van de ontvangen bezwaarschriften heeft ingediend. In het voorgaande jaar waren er geen beroepsprocedures.

7.3.5 Medezeggenschap

De centrale ondernemingsraad (cor) is op het terrein van de medezeggenschap de gesprekspartner van de Raad. In 2024 hebben de cor en de Raad tien keer met elkaar overlegd.

De Raad heeft tien instemmingsverzoeken en twee adviesaanvragen aan de cor voorgelegd. De instemmingsverzoeken gingen onder andere over de interne klokkenluidersregeling, de klachtenregeling en de pre-employment screening. De adviesaanvragen gingen over het Programma van eisen van het digitale platform online zitten en de investeringen die gepaard gaan met het programma Basisapplicaties Strafrechtspraak (BAS).

Naast instemmingsverzoeken en adviesaanvragen informeert de Raad de cor over verschillende onderwerpen en ontwikkelingen. Bijvoorbeeld het rapport *Verkenning Werkdruk Rechtspraak en Openbaar Ministerie* en de stappen die

binnen de Rechtspraak worden gezet om met de aanbevelingen uit dit rapport (verder) aan de slag te gaan. En bijvoorbeeld over de notities Van Permanente Educatie naar Professionele Ontwikkeling; Professionele reflectie en het Plan van Aanpak Diversiteit en Inclusie. Op al deze onderwerpen reflecteert de cor en levert hij waardevolle inbreng vanaf de werkvloer. Op die manier richt de samenwerking tussen de cor en de Raad zich op het zo optimaal functioneren van de Rechtspraak en haar medewerkers.

7.3.6 Risico's en beheersmaatregelen

Risicobereidheid
De samenleving verandert snel en stelt de Rechtspraak voortdurend voor nieuwe uitdagingen. In de missie en visie is verwoord waar de Rechtspraak op de langere termijn voor staat en aan werkt. De Rechtspraak zet zich volop in voor het verwezenlijken daarvan. Zij koppelt mogelijke risico's en beheersmaatregelen daarom rechtstreeks aan de visie: de Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig en transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

De risicobereidheid van de Rechtspraak kan als (risico)neutraal worden getypeerd. De Rechtspraak is bereid risico's te lopen als de kans op risico's beperkt is en/of de middelen om die risico's te beheersen niet beschikbaar zijn. Met ketenpartijen wordt afgestemd over risico's. Op de aspecten zoals genoemd in de missie en visie heeft de Rechtspraak een kwaliteitssysteem ontwikkeld om risico's te beperken.

Voor de Rechtspraak zijn onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en deskundigheid de belangrijkste kernwaarden. Deze kernwaarden komen naar voren in de missie en vertalen zich ook in de bedrijfsvoering.

Voorgedane risico's in 2024
Als we terugkijken op 2024, dan moeten we vaststellen dat een deel van de vooraf geïdentificeerde risico's zich helaas heeft voorgedaan. Daarnaast deden zich ook nieuwe risico's voor:

- In 2024 was de rechterlijke capaciteit niet voldoende om alle zaken binnen de beoogde doorlooptijden af te doen. Het werken met professionele standaarden zorgt in de praktijk voor druk op het werkproces. Werken conform die kwaliteitsstandaarden vraagt om meer tijd, en die is er vaak niet. In 2020 is de Rechtspraak begonnen met het werven van meer rechters in opleiding. Voor een aantal soorten functies, bijvoorbeeld binnen de bedrijfsvoering, blijft het moeilijk om aan voldoende geschikt personeel te komen;
- De netto-inzetbaarheid van onze rechters en gerechtsjuristen is afgenomen, onder meer door het (verruimde) aanbod aan verlofregelingen dat voortvloeit uit de cao-Rijk en de cao van de rechterlijke macht. Dit wordt onderstreept door een fors toegenomen financiële verplichting aan personeel uit hoofde van openstaande verlofsaldi in de jaarrekening van de Rechtspraak. De afname in personele capaciteit als gevolg van de regeling Individueel Keuze Budget (IKB) is niet volledig gefinancierd. De Rechtspraak heeft dit bij de staatssecretaris Rechtsbescherming onder de aandacht gebracht;
- Over 2024 was Rechtspraakbreed nog altijd sprake van een relatief hoog ziekteverzuim. Er is in bestuurlijke overleggen tussen de Raad en de gerechten aandacht voor het ziekteverzuim en is aandacht voor de mentale gezondheid van het personeel. Dit heeft helaas nog niet geresulteerd in een verlaging van het verzuim;
- De Raad constateert bij de wetgevingsadvisering een ontwikkeling richting (zeer) korte reactietermijnen op wets- en beleidsvoorstellen van de regering. Dit brengt onder meer risico's voor de uitvoerbaarheid met zich mee;
- De Belastingdienst heeft opnieuw een naheffing opgelegd in verband met de fiscale bovenmatigheid van bepaalde uit de cao rechterlijke macht voortvloeiende vergoedingen van rechterlijke ambtenaren;
- Diverse oorzaken, waaronder stikstofproblematiek, netcongestie en oplopende spanning tussen capaciteit en werkvoorraad bij het Rijksvastgoedbedrijf, hebben tot vertraging in de realisatie van nieuwbouw, renovatie en groot onderhoud bij onze gerechtsgebouwen geleid. Oplopende kosten van nieuwbouw van een aantal van onze gerechtsgebouwen zullen op termijn ook leiden tot hogere structurele huisvestingskosten voor de Rechtspraak.

Rechtvaardig	
Risico	**Beheersmaatregel**
Onvoldoende rechtsbescherming - Onvoldoende rechtsbescherming bieden door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een instrumentarium voor maatwerk of beperkte middelen.	- Bestuurlijke prioriteit leggen bij rechtvaar¬dige rechtspraak en van daaruit activiteiten ontplooien gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming, maatwerk en gelijke behandeling.
Onvoldoende rechtsbescherming - Als gevolg van de behandeling van zaken waarbij het overheidsoptreden door de samenleving kritisch wordt gevolgd, kan de onafhankelijkheid van de Rechtspraak onder druk komen te staan doordat de Rechtspraak vaker door de burger als onderdeel van het systeem van de uitvoerende macht wordt gezien.	- In- en extern de kernwaarden van de Rechtspraak uitdragen. - Gesignaleerde problemen in de uitvoering van wetgeving adresseren en bespreekbaar maken in gesprekken tussen staatsmachten. - Reflecteren, intervisie en het hanteren van professionele standaarden.
Besluiten Hoge Raad en Europese hoven - Besluiten van Hoge Raad of Europese hoven met effect op rechtspraak(processen).	- Kritisch ontwikkelingen volgen en indien nodig de hogere kosten als gevolg van deze besluiten claimen bij het ministerie van JenV.
Ambities Rechtspraak zoals vastgelegd in afspraken met het ministerie van JenV - Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak zoals beschreven in de begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden).	- Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden, tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.
Integriteit - Integriteitsschendingen.	- De nieuwe gedragscode integriteit intern bij medewerkers onder de aandacht brengen. - Uitvoeren integriteitsbeleid: benoemen vertrouwenspersonen, aandacht in opleidingen en rapporteren in jaarverslag over integriteitsschendingen. - Gerechtsbesturen houden het register nevenfuncties actueel.

Toegankelijk	
Risico	**Beheersmaatregel**
Beveiliging/dreiging - Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak. - Afhankelijkheid van derden bij beveiliging.	- Er zijn maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligingsniveau ten aanzien van personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. - Regelmatig uitvoeren van risico-en dreigingsanalyses. - Periodiek overleggen en afspraken maken met relevante partnerorganisaties.
Cybersecurity - Risico's in de cybersecurity, bijvoorbeeld op het gebied van IT general controls, Information Security Management en datalekken.	- De Rechtspraak past de Baseline Informatiebeveiliging Overheid toe. - Het Security Operations Center bij landelijke dienst IVO monitort continu op dreigingen. - Samenwerking met (keten)partners.
IT-storingen - Het risico op (langdurige, meer dan 4 uur) storingen in de ICT die de continuïteit van de bedrijfsvoering (incl. primaire proces) en informatievoorziening raken.	- Afspraken over basisdienstverlening (inclusief continuïteit, betrouwbaarheid, beschikbaarheid en beveiliging) met landelijke dienst IVO.

Tijdig	
Risico	**Beheersmaatregel**
Haperende digitalisering - Onvoldoende voortgang vernieuwing primaire processystemen en ondersteunende systemen.	- Agile werken. - Adequate sturing via de IV-governance van de Rechtspraak.
Ziekteverzuim - Toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en door hogere werkdruk bij de andere collega's tot langere doorlooptijden of toename achterstanden.	- De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet en blijvend aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. - Het periodieke medewerkerswaarderingsonderzoek laat op operationeel niveau zien welke *issues* waar het meest spelen. Op basis daarvan worden gerichte acties ondernomen. - Laagdrempelig aanbieden van een mentale gezondheidstest voor medewerkers.
Risico opbrengsten: minder instroom van zaken - Dalende uitstroom van zaken als gevolg van verminderde instroom van zaken. - Het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan dalende instroom.	- Gerechtsoverstijgende personeelsplanning. - Gebruiken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.

Risico	Beheersmaatregel
Overschrijding redelijke termijn - Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waardoor termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden.	- Het landelijke programma Tijdige rechtspraak heeft als doel om doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken. - Bewaken van de ontwikkeling van claims met betrekking tot overschrijding van de redelijke termijn.
Risico opbrengsten: dalende productiviteit - Dalende productiviteit om diverse redenen (toename verlof, meer nadruk op zorgvuldigheid door externe druk etc.).	- Bewaken productiviteit op alle managementniveaus. - Ontwikkelen van nieuwe werkwijzen, bijvoorbeeld roosteren en plannen. - Afspraken maken met het ministerie van JenV over tarieven. - Afspraken maken in de keten (bijvoorbeeld actieplan OM/ZM).
Onvoldoende capaciteit - De Rechtspraak is onvoldoende in staat om tijdig te beschikken over medewerkers met de juiste kwaliteiten voor de toekomstige Rechtspraakorganisatie. - Onvoldoende instroom in de opleiding tot rechter en raadsheer en daarmee een toenemend tekort.	- Uitvoeren van projecten zoals gerechtsoverstijgende personeelsplanning en versterken arbeidsmarktbeleid en arbeidsmarktcommunicatie. Hierdoor ontstaat inzicht in toekomstige bezettingscijfers en schaarse doelgroepen en kan hierop tijdig worden ingespeeld. - Versterken van de opleidingscapaciteit van de Rechtspraak. - Ontwikkelen van een gemeenschappelijk beeld van de administratie in de toekomst. - Aanvullende maatregelen, waaronder inzet van rechter-plaatsvervangers en overdracht van werkzaamheden aan gerechtsjuristen. - Vergroten van aantal rechters en raadsheren in opleiding waardoor kan worden ingespeeld op een mogelijk tekort aan rechters.

Transparant	
Risico	**Beheersmaatregel**
Fraude - Risico op frauduleuze handelingen.	- Adequate kaderstelling en het nemen van maatregelen op het terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en interne controle.
Privacy - Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG).	- Een plan van aanpak voor het versterken van het privacymanagement bij gerechten en landelijke diensten wordt uitgevoerd. - Verdere implementatie van een systeem (Solvinx) voor het maken en beheren van Data Protection Impact Assessments (DPIA's). - Opstellen van een planning voor het aanpassen van de primaire processystemen.
Risico opbrengsten: onjuiste registratie - Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaakgegevens bestaat het risico dat een te hoge of te lage financiering wordt verkregen.	- Uitvoeren van periodieke verbandscontroles op de zaakaantallen.
Materiële kosten - Juridische claims van burgers en bedrijven met financiële consequenties.	- Beoordelen van ingediende juridische claims door het team juridische zaken van de landelijke dienst Bureau Raad en door de landsadvocaat en het treffen van een voorziening.
Financiële onrechtmatigheid - Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels.	- Ontwikkelen en onderhouden van een IC-structuur en interne bedrijfsvoeringsregels, bijvoorbeeld met betrekking tot functiescheiding.
Afhankelijkheid compliance externe partijen - Dit geldt vooral voor P-Direkt (salaris en hr-administratie) en Leonardo (financiële administratie).	- Laten opstellen en bewaken van de totstandkoming van een beheersverslag door betreffende organisaties met bevindingen van de Auditdienst Rijk. - Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.

Maatschappelijk	
Risico	**Beheersmaatregel**
Verwachtingenmanagement - Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij.	- Periodiek uitvoeren van een reputatieonderzoek. - Bij individuele rechtszaken tijdig communiceren over diverse aspecten van de zaak in kwestie. - Uitvoeren van een klantwaarderingsonderzoek in 2025. - Uitspraken motiveren in klare taal.
Onvoldoende vernieuwing - Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om de vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen realiseren.	- In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. - De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan bewaken.
Nieuwe regelgeving - Invoering van nieuwe wet- en regelgeving met gevolgen voor rechtspraak(processen), zonder voldoende voorbereidingstijd of financiering.	- Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen. - Kritisch volgen en monitoren van werklasteffecten van grotere wetswijzigingen.
(On)aantrekkelijk werkgever - Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen.	- Verder uitvoeren arbeidsmarktbeleid en communicatie; ontwikkelen *employer branding* strategie. - Verdere implementatie loopbaanbeleid voor gerechtsjuristen. - Vergroten van de aandacht voor diversiteit en inclusie. - Continueren traineeprogramma.

7.3.7 Kostenspecificatie, productgroepprijs en minutentarieven

Naast de weergave van de financiële gegevens van de Rechtspraak in 2024 in de jaarrekening, valt ook een kostenspecificatie te geven, waarbij de kosten worden opgesplitst naar kosten ten behoeve van gerechten voor het primaire proces, de overhead en huisvestinggerelateerde kosten en de overige uitgaven. Daarnaast wordt gespecificeerd wat de vaste kosten zijn geweest voor IT, huisvesting en opleidingen e.d. De primaire proceskosten kunnen door vergelijking met aantallen afgehandelde zaken worden omgerekend naar zogeheten gerealiseerde product groepprijzen en minutentarieven. De minutentarieven worden opgesplitst in tarieven voor rechterlijke ambtenaren en juridische ondersteuners.

De meeste gerealiseerde productgroepprijzen lagen in 2024 boven de afgesproken prijzen. De in- en uitstroom was in de meeste rechtsgebieden lager dan geraamd, wat bij gelijkblijvende kosten zorgt voor hogere gerealiseerde prijzen. Daar waar de in- en uitstroom juist hoog was, in het bijzonder in het rechtsgebied belasting, is het effect omgekeerd.

Figuur 10 Relatieve aandelen van de kostenpost

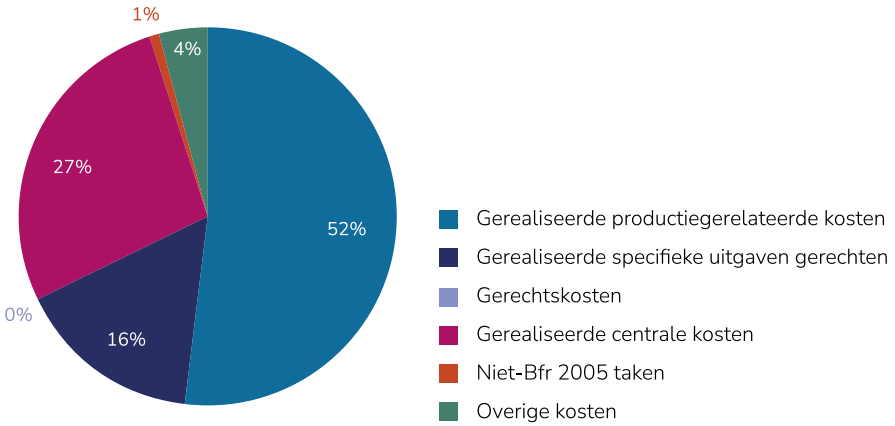

Tabel 28 Kostenspecificatie 2024 (bedragen x € 1.000)

Gerealiseerde productiegerelateerde kosten		**753.030**
Gerealiseerde specifieke uitgaven gerechten		**236.567**
Gerechtskosten		**2.756**
Gerealiseerde centrale kosten		**392.547**
Huisvestingskosten gerechten	111.613	
ICT	179.470	
Opleidingen	20.271	
LDCR	19.095	
Bureau Raad	23.769	
Overig	38.329	
Overige kosten		**56.030**
Megazaken	27.126	
Bijzondere kamers	16.804	
CBb	12.100	
Niet-Bfr 2005 taken		**20.249**
Tuchtrecht	4.673	
Commissies van Toezicht	8.089	
Niet-wettelijke taken	7.487	
Kosten ten laste van bijdragen derden (niet Bijzondere kamers of Tuchtrecht)		**34.228**

Tabel 29 Gerealiseerde productgroepprijs versus afgesproken prijs 2024 (euro)

		Gerealiseerd	Afgesproken	Verschil	2024	2023
Rechtbanken	Handel	1.670,13	1.415,11	-255,02	-18,02%	-30,80%
	Familie	741,55	478,66	-262,89	-54,92%	-40,31%
	Bestuur (excl. vreemdelingenkamer)	1.453,19	1.817,18	364,00	20,03%	14,25%
	Strafrecht	1.021,44	1.013,55	-7,89	-0,78%	-5,15%
	Kanton	132,03	134,13	2,10	1,56%	-1,83%
	Bestuur vreemdelingenkamer	825,30	1.391,64	566,34	40,70%	31,09%
	Belasting	593,08	1.052,84	459,76	43,67%	31,88%
Gerechtshoven	Handel	6.471,27	5.154,99	-1.316,29	-25,53%	-31,07%
	Familie	4.530,58	3.841,29	-689,29	-17,94%	-15,94%
	Straf	2.264,58	1.670,36	-594,22	-35,57%	-35,33%
	Belasting	1.317,57	2.704,38	1.386,82	51,28%	42,03%
Bijzondere colleges	Centrale Raad van Beroep	5.427,90	3.534,84	-1.893,06	-53,55%	-44,94%

Tabel 30 Gerealiseerde minutentarieven 2024

		minutentarief (euro) RA	minutentarief (euro) JO
Rechtbanken	Handel	1,14	1,56
	Familie	1,45	2,17
	Bestuur (excl. vreemdelingenkamer)	1,12	1,38
	Strafrecht	1,15	1,56
	Kanton	1,70	1,84
	Bestuur vreemdelingenkamer	0,79	1,10
	Belasting	1,39	1,46
Gerechtshoven	Handel	1,57	2,45
	Familie	2,06	2,50
	Straf	2,01	2,03
	Belasting	0,86	1,40
Bijzondere colleges	Centrale Raad van Beroep	3,40	1,25

8

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2024

Geconsolideerde balans per 31 december 2024

(na resultaatbestemming, in duizenden euro's)

Ref	Activa		31 december 2024	31 december 2023
[1]	**Materiële vaste activa**	Gebouwen	991	1.323
		Installaties en inventarissen	22.648	25.311
		Overige materiële vaste activa	21.705	16.663
			45.344	**43.297**
[2]	**Financiële vaste activa**	Vordering ministerie van Justitie en Veiligheid inzake vakantiegelden	**21.059**	**21.059**
[3]	**Vlottende activa**	Vorderingen	34.251	32.097
[4]		Liquide middelen	81.196	35.709
			115.446	**67.806**
	Totaal activa		**181.849**	**132.162**

Ref	Passiva		31 december 2024	31 december 2023
[5]	**Eigen vermogen**		**14.289**	**-**
[6]	**Egalisatierekening**		**27.657**	**17.865**
[7]	**Voorzieningen**		**3.882**	**3.526**
[8]	**Langlopende schulden**	Leningen bij ministerie van Financiën	**36.007**	**20.346**
[9]	**Kortlopende schulden**	Crediteuren	18.069	12.408
		Vooruitontvangen bedragen	3.887	4.331
		Leningen bij ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)	19.563	17.547
		Vooruitontvangen bedragen OM	-	750
		Overlopende passiva	58.181	55.389
		Te betalen belastingen	314	-
			100.014	**90.425**
	Totaal passiva		**181.849**	**132.162**

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2024

(in duizenden euro's)

Ref		Realisatie 2024	Begroting 2024	Realisatie 2023
	Opbrengsten			
[10A]	Bijdrage kerndepartement ministerie van Justitie en Veiligheid	1.475.863	1.472.950	1.326.860
[10B]	Overige bijdrage ministerie van Justitie en Veiligheid	30.860	26.373	29.080
[11]	Overige bedrijfsopbrengsten	12.786	12.934	12.934
[12]	Bijdrage meer/minder werk	-9.814	-	1.797
	Totaal opbrengsten	**1.509.695**	**1.513.257**	**1.370.671**
	Kosten			
[13]	Personele kosten	1.192.502	1.200.363	1.085.519
[14]	Materiële kosten	281.393	290.904	263.072
[15]	Afschrijvingskosten	19.657	18.716	18.716
[16]	Gerechtskosten	2.756	2.902	3.014
	Totaal bedrijfslasten	**1.496.308**	**1.512.885**	**1.370.321**
	Subtotaal opbrengsten minus bedrijfslasten	**13.387**	**372**	**350**
[17]	Rentebaten (lasten)	902	-372	-371
	Resultaat	**14.289**	**-**	**-22**

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2024

(in duizenden euro's)

Ref		2024		2023	
	Kasstroom uit operationele activiteiten				
	Resultaat		14.289		-22
	Aanzuivering eigen vermogen		-		22
	Aanpassingen voor:				
[1]	Afschrijvingen op materiële vaste activa	19.827		18.992	
[7]	Dotatie en vrijval voorzieningen	2.940		961	
	Vrijval vooruitontvangen bedragen OM (langlopend)	-		-	
	Verandering in werkkapitaal				
[3]	Mutatie vorderingen	-2.152		-11.216	
[9]	Mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel leningen en vooruitontvangen bedragen OM)	7.573		-236	
[7]	Onttrekking voorzieningen	-2.584		-5.906	
	Mutatie vooruitontvangen bedragen OM (kortlopend)	-		-254	
[6]	Mutatie egalisatierekening	9.793		-2.511	
	Kasstroom uit operationele activiteiten		**49.685**		**-170**
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
[1]	Investeringen materiële vaste activa	-21.879		-16.162	
[1]	Desinvesteringen materiële vaste activa	4		674	
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten		**-21.875**		**-15.488**
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
[8]	Aflossingen leningen	-17.130		-19.736	
	Aangegane leningen	34.807		5.963	
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten		**17.677**		**-13.773**
	Mutatie liquide middelen		**45.487**		**-29.431**

Het verloop van de geldmiddelen (in duizenden euro's) is als volgt:

	2024	2023
Stand per 1 januari	35.709	65.140
Mutatie boekjaar	45.487	-29.431
Stand per 31 december	**81.196**	**35.709**

Toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten

Algemene toelichting

Activiteiten

De Rechtspraak is een organisatie waar wij in 17 gerechten, de Raad voor de rechtspraak en drie landelijke diensten werken aan ongeveer jaarlijks 1,4 miljoen rechterlijke, juridische en toezicht handelingen van hoge kwaliteit. Aan de basis van ons werk staan de kernwaarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit. Naast deze kernwaarden betekent kwaliteit: snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak.

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van de Rechtspraak opgenomen samen met haar publiekrechtelijke entiteiten waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Onderlinge transacties, vorderingen en schulden tussen de publiekrechtelijke entiteiten worden geëlimineerd. De waarderingsgrondslagen van alle in de consolidatie betrokken entiteiten zijn gelijk. De entiteiten zijn voor 100 procent opgenomen in de consolidatie. De in de consolidatie betrokken publiekrechtelijke entiteiten zijn:

Rechtbanken	Vestigingsplaats
Rechtbank Amsterdam	Amsterdam
Rechtbank Den Haag	Den Haag
Rechtbank Gelderland	Arnhem
Rechtbank Limburg	Maastricht
Rechtbank Midden-Nederland	Utrecht
Rechtbank Noord-Holland	Haarlem
Rechtbank Noord-Nederland	Groningen
Rechtbank Oost-Brabant	's-Hertogenbosch
Rechtbank Overijssel	Zwolle
Rechtbank Rotterdam	Rotterdam
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Breda

Gerechtshoven	Vestigingsplaats
Gerechtshof Amsterdam	Amsterdam
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Arnhem
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch
Gerechtshof Den Haag	Den Haag

Bijzondere colleges	Vestigingsplaats
Centrale Raad van Beroep (CRvB)	Utrecht
College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb)	Den Haag

Overige entiteiten	Vestigingsplaats
Raad voor de rechtspraak	Den Haag
Informatievoorzieningsorganisatie (IVO) Rechtspraak	Utrecht
Studiecentrum Rechtspleging (SSR) *1	Utrecht
Landelijk Dienstencentrum voor de Rechtspraak (LDCR)	Utrecht

**1 Voor het vermogensdeel wat toe te rekenen valt aan het OM wordt een schuld- of vordering positie opgenomen.*

Algemene grondslagen

Algemeen
De geconsolideerde jaarrekening 2024 (hierna: de jaarrekening) is door leden van de Raad voor de rechtspraak opgemaakt en vastgesteld op 24 april 2025. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 (Bfr 2005) en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7, en 8 van de Regeling agentschappen. Hierin wordt, voor zover in Bfr 2005 en de regeling niet anders bepaald, aangesloten bij de grondslagen voor de verslaggeving, neergelegd in Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en uitgewerkt in de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ). De volgende afwijkingen van RJ ontstaan vanuit de Regeling agentschappen en het Bfr 2005:

- Het eigen vermogen is gepresenteerd conform Bfr 2005, artikel 17 en 18;
- De egalisatierekening is gevormd conform Bfr 2005 artikel 19 en 20;
- De opbrengstverantwoording van de bijdrage van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) is in aansluiting op Bfr 2005 artikel 9 tot en met 16;
- Geen opname van voorzieningen in het kader van jubileumuitkeringen (deze wordt onder niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht) en arbeidsongeschiktheid in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 6;
- Geen activering van immateriële vaste activa in aansluiting op Bfr 2005 artikel 17 nota van toelichting;
- Geen activering van panden, ook niet bij financial lease, in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 8.

Voor enkele grondslagen wordt conform nadere afspraken, zoals vastgelegd in de brief met kenmerk 2530434 van het ministerie van JenV gedateerd 18 maart 2019 afgeweken van deze wettelijke bepalingen en richtlijnen:
- Het niet op de balans opnemen van een reservering voor de verplichting in het kader van vakantiedagen. Deze wordt onder niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht;
- De jaarrekening zoals opgenomen in het jaarverslag Rechtspraak, zoals genoemd in de Wet op de rechterlijke organisatie, is vormgegeven middels een geconsolideerde jaarrekening Rechtspraak, zonder enkelvoudige jaarrekening concernbedrijf Rechtspraak.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Ter vergelijking opgenomen cijfers
In de jaarrekening wordt de realisatie 2024 vergeleken met de realisatie 2023 en de begroting 2024, die in kamerstuk 36 410 VI is vastgesteld door de minister van JenV. De gehanteerde grondslagen van waardering zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Oordelen, schattingen en onzekerheden
Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de Rechtspraak zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen en de niet in de balans opgenomen verplichtingen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 Burgerlijk Wetboek vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bij de onzekerheden behorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten en de niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Operationele leasing
De Rechtspraak heeft leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn niet bij de Rechtspraak liggen. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de resultatenrekening over de looptijd van het contract.

Verbonden partijen
Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend bij het nemen van financiële of operationele beslissingen. Leden van de Raad voor de rechtspraak en de gerechtsbesturen worden eveneens beschouwd als verbonden partijen van de Rechtspraak. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Financiële instrumenten
Onder financiële instrumenten worden primaire financiële instrumenten zoals vorderingen en schulden verstaan. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa
In overeenstemming met het Bfr 2005 worden immateriële vaste activa niet geactiveerd.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de verkrijgingsprijs op basis van de geschatte toekomstige gebruiksduur van de betreffende materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats tot restwaarde. Voor zover niet anders is vermeld, is de restwaarde op nihil gesteld. Op materiële vaste activa in bestelling wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Groot onderhoud op materiele vaste activa wordt uitgevoerd door het Rijksvastgoedbedrijf en wordt verrekend in de huurlasten. Onderhoud (dit betreft geen groot onderhoud), voor zover voor rekening van de Rechtspraak, wordt als kosten ten laste van het resultaat gebracht.

Financiële vaste activa
Vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Geamortiseerde kostprijs
De geamortiseerde kostprijs is het bedrag waarvoor een financieel actief of financiële verplichting bij de eerste verwerking in de balans wordt opgenomen, verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag op de vervaldatum en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa
De Rechtspraak beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief. De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst. Als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve

markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en die nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroom genererende eenheid. Vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd van 0,0 procent (2023: 0,0 procent). De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden.
Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs, wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.
Het waardeverminderingsverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking.
De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de staat van baten en lasten verwerkt.

Vorderingen
De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs minus de benodigde voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen
Liquide middelen bestaan uit kasgelden en een rekening-courant met het ministerie van Financiën en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.
De Rechtspraak maakt gebruik van producten die het ministerie van Financiën aanbiedt. Dagelijks wordt door middel van saldoregulatie aan het einde van de dag het saldo op de betaalrekening teruggebracht tot nul.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen, zijnde de contante waarde bij de materiële tijdswaarde van de verwachte uitgaven die noodzakelijk zijn, tenzij anders vermeld. Er zijn geen mutaties voor oprenting en disconteringsvoet opgenomen, aangezien deze per saldo nihil bedragen. In overeenstemming met de Regeling agentschappen is het voorzieningenbeleid volgens comply or explain als volgt:

Voorzieningen worden gevormd voor:
- (Boven-)wettelijke werkloosheidsregeling;
- Reorganisaties;
- Juridische claims.

Voorziening wordt niet gevormd voor:
- Jubileumuitkeringen (de omvang hiervan wordt in de niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht);
- Arbeidsongeschiktheid.

Vanuit doelmatigheidsoverwegingen worden hiervoor geen voorzieningen gevormd in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 6.

Reorganisatievoorziening
De voorziening reorganisatiekosten is gevormd waarbij op balansdatum een gedetailleerd plan is geformaliseerd en de gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd. De voorziening bestaat uit de directe kosten van de faciliteiten uit het Van Werk Naar Werk-beleid van de reorganisatie.

Indien voor reorganisaties waarvoor per balansdatum een plan is geformaliseerd, maar waarvoor pas na balansdatum hetzij de gerechtvaardigde verwachting is gewekt richting betrokkenen dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd, hetzij is gestart met de implementatie van het reorganisatieplan, zal hierover informatie worden opgenomen onder de gebeurtenissen na balansdatum.

Langlopende schulden
De langlopende schulden zijn leningen bij het ministerie van Financiën, via het zogenoemde schatkistbankieren. Deze langlopende schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Kortlopende schulden
Bij de eerste opname van kortlopende schulden worden deze opgenomen tegen reële waarde, verminderd met (in geval van een financiële verplichting die niet tegen reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, is opgenomen) de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten. De overige kortlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Winst of verlies worden in de staat van baten en lasten opgenomen zodra de verplichtingen niet langer op de balans worden opgenomen, alsmede via het amortisatieproces.

Belastingen
Dit betreft de te betalen omzetbelasting (btw), die wordt opgenomen onder de kortlopende verplichtingen. Dit betreft het saldo van de over de verslagperiode verschuldigde btw, verminderd met eventueel terug te vorderen voorbelasting. De verplichting wordt tegen nominale waarde opgenomen.

Leasing
Overeenkomstig de uitgangspunten van het rijkshuisvestingsstelsel activeert de Rijksgebouwendienst alle panden die onderdeel zijn van dit stelsel, ook indien het Burgerlijk Wetboek Boek 2 Titel 9 vereist, zoals bij financial lease, dat een pand geactiveerd wordt bij de organisatie dat het pand in gebruik heeft. Specifiek voor het specialties-onderdeel van het rijkshuisvestingsstelsel geldt dat eventuele winsten en verliezen voor rekening van de gebruiker van het pand zijn. Panden waarin recht wordt gesproken gelden als specialties. Wegens praktische redenen wordt er geen splitsing gemaakt tussen lease en non-leasecomponenten.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en de kosten over het jaar.

Opbrengstverantwoording
De ontvangen bijdrage in het kader van de productie wordt verantwoord in het verslagjaar waarin de productie wordt gerealiseerd. Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten. Overige bijdragen en overige bedrijfsopbrengsten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Periodiek betaalbare beloningen
Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers, respectievelijk de belastingautoriteit.

Pensioenregeling
De werknemers van de Rechtspraak vallen onder de pensioenregeling van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). De Rechtspraak heeft de pensioenregeling verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar

verschuldigde premie wordt als last verantwoord. De Rechtspraak heeft voor deze pensioenregeling geen andere wettelijke of feitelijke verplichting indien zich een tekort voordoet bij het ABP. Wanneer echter de premiebetaling niet meer kostendekkend is, kan dit bij de Rechtspraak leiden tot ofwel een aanpassing van de premie dan wel een versobering van de pensioenregeling. Van een pensioenvoorziening richting ABP is geen sprake.

De belangrijkste kenmerken van deze regeling zijn:
- De beleidsdekkingsgraad per jaareinde 2024 is 113,2 procent;
- De actuele dekkingsgraad per jaareinde 2024 is 111,9 procent;
- Deze kwalificeert als een middelloonregeling;
- Indexatie is voorwaardelijk, tegen consumentenprijsindex.

Indien de beleidsdekkingsgraad van ABP zich bevindt onder de vereiste beleidsdekkingsgraad van 126 procent, dient het ABP (jaarlijks) een herstelplan in te dienen bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB). Hierin is beschreven hoe het ABP de financiële situatie probeert te herstellen in een periode van tien jaar. Indien het pensioenfonds verwacht dat het niet lukt om binnen tien jaar de minimaal vereiste beleidsdekkingsgraad van 126 procent te halen of als de beleidsdekkingsgraad langer dan zes jaareindes lager is dan 104,2 procent en ligt de actuele dekkingsgraad op het laatste meetmoment ook onder 104,2 procent, dan moeten de pensioenen worden verlaagd. Een eventuele verlaging mag over een aantal jaren gespreid worden.

Afschrijvingen op materiële vaste activa
De afschrijvingen op de materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikname afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur.
De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verkrijgingsprijs en vinden plaats volgens de lineaire methode.

Kosten
De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Rentelasten
Rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Exploitatiesubsidies
Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen, waarin de opbrengsten zijn gederfd dan wel waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Grondslagen voor het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De indirecte methode houdt in dat het gerapporteerde resultaat wordt aangepast voor:
- Posten van de staat van baten en lasten die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in dezelfde periode;
- Mutaties in voorzieningen, overlopende posten, debiteuren en crediteuren.
- Posten van de staat van baten en lasten waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorend tot de operationele activiteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit kasgelden en de rekening-courant met het ministerie van Financiën.

De kasstroom uit financieringsactiviteiten bestaat hoofdzakelijk uit de leningen bij het ministerie van Financiën.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

[1] Materiële vaste activa

(in duizenden euro's)

	Gebouwen	Installaties en inventarissen	Overige	Totaal
Aanschafwaarde einde periode	6.321	119.301	172.637	298.259
Cumulatieve afschrijvingen	-4.638	-94.817	-152.002	-251.457
Boekwaarde 31 december 2022	**1.683**	**24.484**	**20.635**	**46.802**
Mutaties gedurende periode				
Investeringen	55	7.416	8.691	16.162
Desinvesteringen	-	-161	-2.087	-2.248
Afschrijvingen	-415	-6.587	-11.990	-18.992
Duurzame waardeverminderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	-	159	1.414	1.573
Totaal mutaties	*-360*	*827*	*-3.972*	*-3.505*
Aanschafwaarde einde periode	6.376	126.557	179.240	312.173
Cumulatieve afschrijvingen	-5.053	-101.245	-162.578	-268.876
Boekwaarde 31 december 2023	**1.323**	**25.311**	**16.663**	**43.297**
Mutaties gedurende periode				
Investeringen	7	3.748	18.122	21.879
Desinvesteringen	-	-762	-1.133	-1.895
Afschrijvingen	-339	-6.411	-13.077	-19.827
Duurzame waardeverminderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	-	761	1.130	1.891
Totaal mutaties	*-332*	*-2.664*	*5.042*	*2.048*
Aanschafwaarde einde periode	6.383	129.543	196.230	332.159
Cumulatieve afschrijvingen	-5.392	-106.895	-174.525	-286.813
Boekwaarde 31 december 2024	**991**	**22.648**	**21.705**	**45.344**

De overige materiële vaste activa betreffen voornamelijk hardware en aangekochte software. Zelfontwikkelde software wordt, zoals overeengekomen in het Bfr 2005, niet geactiveerd. Kunst is niet geactiveerd onder de materiële vaste activa maar is als niet in de balans opgenomen activa verantwoord.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn in onderstaande tabel opgenomen:

		Afschrijvingspercentage
Gebouwen	Verbouwingen	10%
Installaties en inventarissen	Installaties	10%
	Meubilair	10-20%
	Kantoormachines	20%
	Stoffering	12,5%
	Audiovisuele middelen	12,5-20%
	Overige	20%
Overige materiële vaste activa	Hardware	33,33%
	Software	33,33%
	Overig (geen ICT-activa)	10-20%

Financiële vaste activa

[2] Vordering ministerie Justitie en Veiligheid inzake vakantiegelden

(in duizenden euro's)

	31-12-2024	31-12-2023
Vordering inzake vakantiegelden	21.059	21.059

De vordering op het ministerie van JenV inzake de financiering van de te betalen vakantiegelden is ontstaan bij het inwerking treden van het baten-lastenstelsel per 1 januari 2005. Met het ministerie van JenV is geen aflossingsschema overeengekomen, wel zijn er afspraken gemaakt over voorwaardelijke aflossingen op het moment dat de Rechtspraak geld tekort heeft. Er wordt door de Rechtspraak geen rente berekend. Elk jaar wordt het saldo van de resterende vordering door het ministerie van JenV bevestigd.

Vlottende activa

[3] Vorderingen

(in duizenden euro's)

		31-12-2024		31-12-2023
Debiteuren		7.956		4.885
Vorderingen op ministerie van Justitie en Veiligheid		3.877		3.509
Nog te ontvangen bedragen	*2.625*		*2.482*	
Vooruitbetaalde bedragen	*14.702*		*16.521*	
Overige	*5.091*		*4.700*	
Overlopende activa		22.418		23.703
Totaal		**34.251**		**32.097**

Alle vlottende vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde ervan. Er is geen voorziening voor oninbaarheid getroffen in 2024 (2023: nihil).

De vordering op het ministerie van JenV bestaat hoofdzakelijk uit een vordering uit hoofde van het Netherlands Commercial Court ten bedrage van 3,5 miljoen euro (2023: 3,1 miljoen euro).

[4] Liquide Middelen

(in duizenden euro's)

	31-12-2024	31-12-2023
Rekening-courant ministerie van Financiën	81.196	35.709
Totaal	**81.196**	**35.709**

Het saldo liquide middelen staat vrij ter beschikking van de Rechtspraak.

Passiva

[5] Eigen vermogen

Het verloop van de exploitatiereserve is als volgt:

(in duizenden euro's)

	2024	2023
Stand 1 januari	-	-
Bestemming resultaat	14.289	-22
Aanzuivering eigen vermogen	-	22
Stand 31 december eigen vermogen	14.289	-

Naast de specifieke afspraken over de bestemming van het resultaat, zoals verder toegelicht onder de overige gegevens, zijn er ook afspraken gemaakt over de samenstelling en de maximale omvang van het vermogen dat duurzaam aan de Rechtspraak is verbonden. Het totaal van de exploitatiereserve en het onverdeeld resultaat van de rechtspraak bedraagt ten hoogste 5% van de gemiddelde jaarlijkse baten van de rechtspraak, berekend over de laatste drie jaar. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Besluit financiering Rechtspraak 2005.

Het resultaat over 2024 is 14,3 miljoen euro positief.

[6] Egalisatierekening

Het verloop van de egalisatierekening is als volgt:

(in duizenden euro's)

	2024	2023
Stand 1 januari	17.865	20.376
Onttrekking	-22	-715
Vrijval egalisatierekening	-	-
Opbrengst/bijdrage meer/minderwerk	9.814	-1.796
Stand 31 december	**27.657**	**17.865**

Op basis van de gerealiseerde productieaantallen ten opzichte van de afgesproken bijdrage- en productieafspraken en de geldende afrekenprijzen, inclusief loon- en prijsbijstelling 2024, heeft de Rechtspraak een gesaldeerd meer-minderwerk van 9,8 miljoen euro gerealiseerd, en wordt dit bedrag met goedkeuring van de minister aan de egalisatierekening toegevoegd. Bij de bepaling van de toevoeging aan de egalisatierekening is rekening gehouden met de specifieke afspraken, zoals opgenomen onder de toelichting Eigen vermogen [5].

Berekening meer- en minderwerk 2024

	Rechtsgebied	Productie in aantallen	Afspraak aantal	Aantal verschil	Prijs 2024 (in euro's)	- is onttrekken 70% verschil x prijs (in duizenden euro's)
Rechtbanken	Handel	58.781	54.884	3.897	1.415	3.860
	Familie	129.774	151.241	-21.467	479	-7.193
	Bestuur	39.666	40.096	-430	1.817	-547
	Straf	162.568	167.327	-4.759	1.014	-3.377
	Kanton	909.822	962.662	-52.840	134	-4.961
	Vreemdelingenkamer	49.361	49.850	-489	1.392	-476
	Belasting	41.139	31.508	9.631	1.053	7.098
Gerechtshoven	Handel	6.054	5.961	93	5.155	336
	Familie	4.008	4.153	-145	3.841	-390
	Straf	26.205	31.593	-5.388	1.670	-6.300
	Belasting	9.659	8.246	1.412	2.704	2.675
Bijzonder college	Centrale Raad van Beroep	3.733	3.951	-218	3.535	-539
Eindtotaal		**1.440.770**	**1.511.472**	**-70.702**		-9.814

Berekening meer- en minderwerk 2023

	Rechtsgebied	Productie in aantallen	Afspraak aantal	Aantal verschil	Prijs 2024 (in euro's)	- is onttrekken 70% verschil x prijs (in duizenden euro's)
Rechtbanken	Handel	54.304	49.314	4.990	1.282	4.480
	Familie	147.863	175.084	-27.221	434	-8.266
	Bestuur	37.629	32.717	4.912	1.647	5.663
	Straf	161.463	174.604	-13.141	920	-8.459
	Kanton	875.246	883.878	-8.632	122	-735
	Vreemdelingenkamer	39.656	39.530	126	1.272	112
	Belasting	29.508	28.733	775	954	518
Gerechtshoven	Handel	5.908	6.125	-217	4.672	-710
	Familie	4.472	4.683	-211	3.481	-514
	Straf	26.290	34.144	-7.854	1.515	-8.329
	Belasting	8.065	8.930	-865	2.451	-1.484
Bijzonder college	Centrale Raad van Beroep	4.380	4.523	-143	3.204	-321
Eindtotaal		**1.394.784**	**1.442.265**	**-47.481**		**-18.044**
Toekenning hardheidsclausule op grond van artikel 21 Bfr 2005 voor de rechtsgebieden straf en kanton bij de rechtbanken; de rechtsgebieden familie, straf, belasting bij de gerechtshoven en het bijzondere college, de Centrale Raad van Beroep						**19.841**

[7] Voorzieningen

De balanspost voorzieningen betreft de volgende voorzieningen:

(in duizenden euro's)

	31-12-2024	31-12-2023
Voorziening BwWW en WW-gelden	3.235	2.762
Reorganisatievoorziening	397	664
Voorziening claims	250	100
Totaal	**3.882**	**3.526**

Voorziening BwWW en WW-gelden

De voorziening BwWW en WW verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)

	2024	2023
Stand per 1 januari	2.762	3.208
Onttrekkingen	-2.354	-1.792
Vrijval	-481	-576
Dotaties	3.308	1.922
Stand per 31 december	**3.235**	**2.762**

De toekomstige verplichtingen uit hoofde van bovenwettelijke werkloosheidsuitkering (BwWW) en de werkloosheidsuitkeringen (WW) zijn in deze voorziening opgenomen in aansluiting op de wettelijke regelingen hieromtrent. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde en in de voorziening is rekening gehouden met de geschatte einddatum van de uitkering. Van de voorziening is een bedrag van 1,1 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)

	2024	2023
Stand per 1 januari	664	1.448
Onttrekkingen	-142	-319
Vrijval	-153	-546
Dotaties	28	81
Stand per 31 december	**397**	**664**

De reorganisatievoorziening is gevormd ter dekking van de geschatte kosten van reorganisaties binnen de Rechtspraak. In de voorziening zijn onder meer de geschatte kosten opgenomen voor loondoorbetaling, begeleidingskosten en juridische kosten zoals opgenomen in het Van Werk Naar Werk (VWNW)-beleid. Van de voorziening is een bedrag van 0,4 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Voorziening claims

De voorziening claims verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)

	2024	2023
Stand per 1 januari	100	3.815
Onttrekkingen	-88	-3.795
Vrijval	-12	-20
Dotaties	250	100
Stand per 31 december	**250**	**100**

De voorziening is getroffen voor claims waar een verwachte uitstroom van liquide middelen is. Van de voorziening is een bedrag van nihil als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Langlopende schulden

[8] Leningen bij ministerie van Financiën

(in duizenden euro's)

Specificatie Leningen	2024	2023
Stand lang en kort per 1 januari	37.893	51.665
Aflossing gedurende het jaar	-17.130	-19.736
Leningen aangegaan	34.807	5.964
Stand lang en kort 31 december	*55.570*	*37.893*
Kortlopend deel volgend boekjaar	-19.563	-17.547
Stand lang per 31 december	**36.007**	**20.346**

De leningen zijn aangegaan ter financiering van de materiële vaste activa. De rente inzake de leningen varieert, afhankelijk van de looptijd van de lening, tussen 0,0 procent en 3,33 procent.

(in duizenden euro's)

Specificatie langlopend deel van de leningen	
Deel van de lening dat afgelost wordt in 2026	18.045
Deel van de lening dat afgelost wordt in 2027-2031	17.159
Deel van de lening dat afgelost wordt na 2031	803
Totaal	**36.007**

Langlopende schulden met een resterende looptijd van minder dan een jaar, zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

[9] Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopend karakter ervan. Er zijn in vergelijking ultimo 2024 met ultimo 2023 geen noemenswaardige veranderingen.

(in duizenden euro's)

	31-12-2024	31-12-2023
Crediteuren	18.069	12.408
Vooruitontvangen bedragen	3.887	4.331
Leningen ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)	19.563	17.547
Te betalen belastingen	314	-
Vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie (OM)	-	750
Reservering vakantiegelden en eindejaarsuitkering	*-*	*17.453*
Nog te betalen rentekosten	*1*	*2*
Te verrekenen met ministerie van JenV	*10.678*	*7.238*
Nog te ontvangen facturen	*45.028*	*28.758*
Overig overlopende passiva	*2.474*	*1.938*
Overlopende passiva	58.181	55.389
Totaal	**100.014**	**90.425**

Door de invoering van het Individueel Keuzebudget (IKB) binnen de cao voor rechterlijke macht per 2024 worden de eindejaarsuitkering en het vakantiegeld in het boekjaar verstrekt waardoor er geen reservering vakantiegelden en eindejaarsuitkering meer is.

De met het ministerie van JenV te verrekenen 10,7 miljoen euro (2023: 7,2 miljoen euro) betreft verrekeningen die in het komende jaar worden afgerekend.

De stijging van de post 'nog te betalen bedragen' is het gevolg van de nieuwe cao voor de rechterlijke macht voor 2025, waarin een loonsverhoging met terugwerkende kracht over 2024 is toegekend. De omvang hiervan bedraagt circa 16 miljoen euro.

De te betalen belastingen van 0,3 miljoen euro betreft omzetbelasting (btw) over het vierde kwartaal van 2024.

Financiële instrumenten

Algemeen
De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten.

Kredietrisico
De Rechtspraak handelt enkel met kredietwaardige partijen en heeft procedures opgesteld om de kredietwaardigheid te bepalen. Bovendien bewaakt de Rechtspraak voortdurend haar vorderingen en hanteert een aanmaningsprocedure.

Liquiditeitsrisico
De Rechtspraak neemt deel aan schatkistbankieren, zoals vastgesteld voor baten-lastenstelsel bedrijven vanuit het ministerie van Financiën, waardoor er nihil risico is omtrent liquiditeit.

Renterisico en prijsrisico
De Rechtspraak loopt een beperkt renterisico over de rentedragende langlopende schulden en kent geen prijsrisico.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen activa

Kunst
De historische aanschafwaarde van de aanwezige kunst ultimo 2024 is circa 1,56 miljoen euro (ultimo 2023: circa 1,57 miljoen euro).

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Personele verplichtingen
De verplichtingen aan personeel uit hoofde van openstaande verlofsaldi ultimo 2024 bedragen 123,0 miljoen euro (ultimo 2023: 87,8 miljoen euro). Bij deze verplichtingen is rekening gehouden met een opslag voor sociale lasten en pensioenpremies. In 2024 is het aantal uitstaande verlofuren gestegen, voornamelijk door de in 2023 ingegane nieuwe cao Rijk, waarin de IKB-regeling voor spaarverlof werd geïntroduceerd, en de invoering van de IKB-regeling in de cao Rechterlijke Macht in 2024. Daarnaast zijn er in beide cao's salarisverhogingen opgenomen, wat eveneens bijdraagt aan de toename van het saldo.

De verplichtingen aan personeel uit hoofde van toekomstige jubileumuitkeringen (bij 12,5 jaar, 25 jaar, 40 jaar en 50 jaar dienstverband) ultimo 2024 tegen contante waarde bedragen 31,5 miljoen euro (2023: 28,2 miljoen euro). Er is een opslag voor IKB of vakantiegeld/eindejaarsuitkering toegepast. Hierbij is rekening gehouden met de blijfkans (rechterlijke ambtenaren: 97 procent, was in 2023: 97 procent, en gerechtsambtenaren: 92 procent, was in 2023: 92 procent), loonstijging 2,5 procent, was in 2023: 2,5 procent), pensioenleeftijd en disconteringsrente (2,5 procent, was in 2023: 2,5 procent). In de berekening is een splitsing gemaakt tussen ambtenaren die vallen onder de cao rechterlijke macht, respectievelijk de cao Rijk, in verband met afwijkende blijfkans.

Huurverplichtingen
De jaarlijkse verplichtingen met betrekking tot door de Rechtspraak gehuurde panden bedragen ultimo 2024 118,6 miljoen euro (ultimo 2023: 118,0 miljoen euro). Dit betreft een bruto verplichting. Doordat een deel van deze panden door andere rijksdiensten is gebruikt, staan hier ook vergoedingen tegenover, ter waarde van 15,7 miljoen euro (Ultimo 2023: circa 14 miljoen euro). Deze bedragen zijn op basis van inschattingen ten tijde van het opstellen van de jaarrekening. De werkelijke kosten 2024 bedroegen 115,5 miljoen euro (2023: 113,7 miljoen euro). De werkelijke onderhuuropbrengsten bedroegen 15,7 miljoen euro (2023: 13,8 miljoen euro).

De hogere toekomstige huurverplichtingen (afgezet tegen de werkelijke kosten 2024) worden veroorzaakt door:

- Toename apparaatskosten Rijksvastgoedbedrijf en;
- Noodzakelijke investeringen instandhouding gebouwen.

De reguliere huurcontracten met het Rijksvastgoedbedrijf kunnen tussentijds worden opgezegd met een opzegtermijn van één jaar. Binnen deze jaarlijkse verplichtingen hebben specifiek de huurovereenkomsten voor de publiek-privaat-rechtelijke samenwerkingen van rechtbank Zeeland-West-Brabant en rechtbank Amsterdam een jaarlijkse verplichting van 33,2 miljoen euro en hebben zij een looptijd tot respectievelijk 2049 en 2051.

Facilitaire en ICT verplichtingen

De facilitaire verplichtingen bedragen voor boekjaar 2025 circa 42,7 miljoen euro (2024: circa 42,9 miljoen euro) en hebben betrekking op kosten voor onder andere beveiliging, catering en schoonmaak. Ten aanzien van de meerjarige verplichtingen neemt de Rechtspraak alleen het jaarbedrag 2025 op. Een meerjarig overzicht is niet uitvoerbaar.

De verplichtingen in relatie tot ICT-contracten bedragen voor het boekjaar 2025 circa 42,4 miljoen euro (2024: 31,8 miljoen euro). Voor de periode 2026 tot en met 2030 bedraagt deze verplichting in totaal 65,2 miljoen euro.

Juridische claims

De verplichtingen met betrekking tot de juridische claims, anders dan degene die op de balans zijn opgenomen, zullen naar inschatting niet leiden tot significante verplichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

[10A] Bijdrage kerndepartement ministerie van Justitie en Veiligheid

Dit betreft de totale bijdrage zoals die door de minister van JenV is verstrekt.

(in duizenden euro's)

Opbouw budgettair kader Rechtspraak	2024	2023
Stand Miljoenennota	1.364.075	1.250.944
Transitorische posten	-3.578	430
Mutaties voorjaarsnota regulier	108.875	72.845
Mutaties Najaarsnota/ Slotwet	7.029	2.688
Subtotaal	**1.476.401**	**1.326.907**
Verrekening griffierechten NCC	-156	-151
Verrekening bijdrage gerechtskosten	-382	104
Totaal beschikbaar	**1.475.863**	**1.326.860**

Over 2024 is in de bijdragebrief (kenmerk 5632748) een bijdrage van 1,36 miljard euro opgenomen. Hierin is tevens een ontvangst opgenomen van 0,2 miljoen euro voor de openstaande vordering op het ministerie van JenV voor het Netherlands Commercial Court, alsmede de verrekening van de nog te betalen gerechtskosten over 2024 van 0,4 miljoen euro.

De mutaties in de voorjaarsnota en najaarsnota/slotwet, zoals opgenomen in de bijdragebrieven, hebben betrekking op aanvullende bijdragen die worden verstrekt aan de Rechtspraak. Dit betreft hoofdzakelijk loon- en prijscompensatie conform rijksbrede afspraken.

In de bijdrage van het ministerie van JenV is een bijdrage in de gerechtskosten begrepen die in 2024 2,8 miljoen euro (2023: 3,0 miljoen euro) bedraagt. Deze bijdrage is gelijk aan de gemaakte gerechtskosten [16]. De gerealiseerde gerechtskosten worden volledig vergoed.

[10B] Overige bijdrage van ministerie van Justitie en Veiligheid

(in duizenden euro's)

Overige bijdrage	2024	2023
Bijdrage OM gerechten	12.816	11.948
Bijdrage OM SSR	11.842	8.865
Bijdragen JenV-diensten IVO (hoofdzakelijk OM)	4.430	3.265
Bijdrage JenV Netherlands Commercial Court	476	589
Bijdrage mediation in strafzaken	695	671
Bijdrage JenV Projecten	601	3.742
Totaal	**30.860**	**29.080**

De overige bijdrage van het ministerie van JenV bestaat uit bijdragen van andere onderdelen van het ministerie. De bijdragen van het openbaar ministerie betreffen hoofdzakelijk inhuizing en gezamenlijke faciliteiten.

[11] Overige bedrijfsopbrengsten

(in duizenden euro's)

Overige bedrijfsopbrengsten	2024	2023
Parketpolitie rechtbank Amsterdam	7.256	6.843
Huuropbrengsten/ diensten aan derden	3.306	3.705
Accountantskamer	1.066	1.297
Bijdragen SSR	686	776
Medisch tuchtrecht	127	141
Resultaten activa	147	39
Overig	198	133
Totaal	**12.786**	**12.934**

[12] Bijdrage meer-of minderwerk

Dit betreft het saldo van meer- en minderwerk van productie zoals dat door de Rechtspraak is gerealiseerd ten opzichte van de met de minister van JenV gemaakte afspraken bij het vaststellen van de begroting. Deze wordt afgerekend tegen 70 procent van de afgesproken tarieven. Voor 2024 heeft de Rechtspraak met de minister de afrekening met de egalisatierekening per saldo vastgesteld op 9.8 miljoen euro minderwerk (2023: 1,8 miljoen euro minderwerk). Zie de specificatie van het meer- of minderwerk onder de toelichting van de egalisatierekening.

[13] Personele kosten

(in duizenden euro's)

Personele kosten	2024	2023
Salarissen	880.628	796.330
Sociale lasten	106.174	92.256
Pensioenpremies	119.542	113.103
Honoraria, zittings- en vacatiegelden	3.579	3.591
Niet-regulier personeel, inhuur en detachering	55.065	56.323
Reis- en verblijfkosten	17.731	17.354
Opleidingen en cursussen	11.492	10.306
Overige personele kosten	-1.709	-3.744
Totaal	**1.192.502**	**1.085.519**

Personeelsomvang

De personele kosten zijn te relateren aan het aantal werknemers bij de Rechtspraak. Hierover geeft de tabel 'Aantal medewerkers en fte's in 2020-2024' in het jaarverslag nadere informatie. Ultimo 2024 waren er 11.891 fte (2023: 11.449 fte) in dienst bij de gerechten en de landelijke diensten. Op basis van deze ultimo cijfers is het gemiddeld aantal medewerkers over 2024 11.467 fte (2023: 11.242 fte). Hiervan waren elf werknemers werkzaam buiten Nederland (2023: negen werknemers).

De personele kosten zijn in 2024 ten opzichte van 2023 toegenomen hoofdzakelijk door:

- cao-stijging cao rijk en cao rechterlijke macht (minimaal 2,0 procent lonen en gerelateerde premies)
- fte-stijging

Bezoldiging bestuurders

De voorzitter en de vier leden van de Raad voor de rechtspraak worden bezoldigd op basis van artikel 86 van de Wet op de rechterlijke organisatie juncto artikel 1 en 2 van het Besluit rechtspositie leden gerechtsbesturen en Raad voor de rechtspraak juncto artikel 7 en bijlage 3 van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. De totale bezoldiging 2024 van de voorzitter en de leden van de Raad voor de rechtspraak is 1.093.688 euro (2023: 863.394 euro).

Wet normering topinkomens (WNT)

Deze WNT-verantwoording heeft betrekking op alle organen van de Rechtspraak die in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. Een totaaloverzicht van alle organen met hun vestigingsplaats is opgenomen in de Algemene toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten onder het kopje 'consolidatie'.

De WNT is van toepassing op de Rechtspraak. Het voor de Rechtspraak toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 233.000 euro, het algemeen bezoldigingsmaximum. Met de wetgever is afgestemd dat alle onderdelen van de Rechtspraak onder de WNT vallen, maar dat de Rechtspraak geen functionarissen kent die kwalificeren als 'topfunctionaris' in de zin van de WNT.

Overige functionarissen

In 2024 is er een overschrijding van het drempelbedrag onder de overige functionarissen. Deze wordt hieronder toegelicht.

Gegevens 2024 (bedragen in euro's)	
Functiegegevens	Lid Raad.
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	212.853
Beloningen betaalbaar op termijn	23.458
Totale bezoldiging	**236.311**
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	**233.000**
Verplichte motivering van de overschrijding van het individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	De bezoldiging overschrijdt het algemene WNT-drempelbedrag met 3.311 euro. Deze overschrijding is het gevolg van een combinatie van een aanpassing van de cao rechterlijke macht inzake Individueel Keuzebudget (IKB) en de uitbetaling van IKB-uren. Beide zijn in overeenstemming met de geldende arbeidsvoorwaarden. Het betreft incidentele uitbetalingen en geen structurele bezoldigingscomponenten.
Gegevens 2023	Niet van toepassing.

[14] Materiële kosten

(in duizenden euro's)

Materiële kosten	2024	2023
Huisvestingskosten	108.325	100.563
Exploitatiekosten	173.068	162.509
Totaal	**281.393**	**263.072**

De exploitatiekosten zijn in 2024 ten opzichte van 2023 gestegen met 10,5 miljoen euro, voornamelijk door een stijging van documentatiekosten als gevolg van andere verwerkingswijze van de financiering hiervan, een daling van externe inhuur als gevolg van stringenter beleid alsmede een stijging van diverse exploitatiekosten.

Specificatie exploitatiekosten

(in duizenden euro's)

	2024	2023
Huisvestinggerelateerde kosten	51.384	54.394
Bureaukosten	14.323	14.041
Kosten documentatie en publicatie	8.829	3.933
Kosten pers- en publieksvoorlichting	1.378	507
Overige betalingen aan personeel	4.662	4.059
Kosten externe inhuur deskundigen/adviseurs	18.426	22.382
Kosten in- en uitbesteding	7.923	7.133
Verstrekte subsidies en overige bijdragen	-41	-66
Kosten tolken en vertalers	34	20
Onderhoudskosten	43.852	43.441
Overige exploitatiekosten	22.299	12.665
Totaal	**173.068**	**162.509**

Accountantshonoraria

Onder de exploitatiekosten zijn de accountantshonoraria opgenomen. Onderstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Rechtspraak en bij de in de consolidatie betrokken organen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta). Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2024, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht. De volgende bedragen zijn ten laste van het resultaat gebracht:

	2024	2023
Controle van de jaarrekening	798	769
Andere controlewerkzaamheden	-	1
Fiscale advisering	-	-
Andere niet-controlediensten	2	-
Totaal	**800**	**770**

[15] Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten [zie ook 1] worden verminderd met de vrijval van de balanspost vooruitontvangen bedragen voor gemeenschappelijke activa van het OM.

(in duizenden euro's)

Afschrijvingen	2024	2023
Totaal afschrijvingen	19.827	18.992
+/- vrijval vooruitontvangen OM en overige correcties	-	-276
Afschrijvingskosten	**19.827**	**18.716**

[16] Gerechtskosten

Onder gerechtskosten worden verstaan de kosten die het gerecht maakt gedurende of als gevolg van de behandeling van een aan de rechter voorgelegde zaak. Deze gerealiseerde kosten worden volledig vergoed door het ministerie van JenV.

[17] Rentebaten/lasten

Het betreft hier de rentelasten/baten als gevolg van de door het ministerie van Financiën verstrekte leningen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa alsmede de rekening courant met het ministerie van Financiën.

Ondertekening van de jaarrekening

Den Haag, 24 april 2025

Voorzitter Raad voor de rechtspraak,	Lid Raad voor de rechtspraak,
w.g. H.C. Naves	w.g. A.J.M. Kerkvliet

Raad voor de rechtspraak
Den Haag

9

OVERIGE GEGEVENS

9.1 Resultaatbestemming

In het Besluit financiering rechtspraak 2005 (Bfr 2005) zijn specifieke afspraken met betrekking tot de financiële verantwoording opgenomen. In deze afspraken is voor de bestemming van het exploitatiesaldo geregeld, in artikel 17 lid 5 en 6, dat het exploitatieresultaat van de Rechtspraak wordt toegevoegd aan of in mindering gebracht op de exploitatiereserve van de Rechtspraak. In het uitzonderlijke geval dat dit leidt tot een negatief vermogen wordt dit aangezuiverd door Onze Minister en vindt overleg plaats over te nemen maatregelen als bedoeld in artikel 21.

9.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad voor de rechtspraak

Verklaring over de geconsolideerde jaarrekening 2024

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de geconsolideerde jaarrekening (hierna; jaarrekening) van de Raad voor de rechtspraak, gerechten en de landelijke diensten gezamenlijk (hierna: de Rechtspraak) een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Rechtspraak op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005, de artikelen 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling Agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met als kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT; en
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2024 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepaling zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak gedateerd 25 november 2024.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024 van de Rechtspraak te Den Haag gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2024;
- de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2024; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het Besluit financiering rechtspraak 2005, de artikelen 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling Agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met als kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2024 vallen en het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak gedateerd 25 november 2024. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid
Wij zijn onafhankelijk van de Rechtspraak zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Benadrukking van de basis voor de financiële verslaggeving en de beperking in gebruik
Wij vestigen de aandacht op paragraaf algemene grondslagen in de toelichting van de jaarrekening waarin de basis voor de financiële verslaggeving is uiteengezet. De gehanteerde grondslagen zijn in overeenstemming met de regels en nadere afspraken die de minister van Justitie en Veiligheid heeft bepaald voor de inrichting van de jaarrekening. De financiële informatie is opgesteld voor het ministerie van Justitie en Veiligheid en de beide kamers der Staten-Generaal, met als doel de Rechtspraak in staat te stellen te voldoen aan de eisen uit de Wet op de rechterlijke organisatie.

De jaarrekening 2024 van de Rechtspraak en onze controleverklaring daarbij zijn uitsluitend geschikt voor het kader van voormeld doel en kunnen daarom niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

Wij aanvaarden daarom geen aansprakelijkheid, zorgplicht en/of verantwoordelijkheid wanneer onze controleverklaring voor andere doeleinden wordt gebruikt.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anti–cumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, onderdelen n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, en of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.
Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Wet op de rechterlijke organisatie is vereist voor het jaarverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de eisen uit de Wet op de rechterlijke organisatie.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de Raad voor de jaarrekening
De Raad is verantwoordelijk voor:

- het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT;
- dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2024 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van de financiële rechtmatigheid, wat inhoudt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak gedateerd 25 november 2024; en
- een zodanige interne beheersing die de Raad noodzakelijk acht om het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad afwegen of de Rechtspraak in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet de Raad de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad het voornemen heeft om de Rechtspraak te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Raad moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Rechtspraak haar activiteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controle-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid en is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de controlestandaarden is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer hier sprake van is.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 24 april 2025
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. A.E. Gerritsma RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2024 van de Rechtspraak

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2024, het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak gedateerd 25 november 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude en de baten en laten alsmede de balansmutaties als gevolg van fout en fraude niet, in alle materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen zijn.
- Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.
  Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden.
  Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Rechtspraak.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de Raad en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de Raad gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de rechtspraak haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening opgesteld is op basis van Besluit financiering rechtspraak 2005, de artikelen 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid, gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2024 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak gedateerd 25 november 2024.

Wij communiceren met de Raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

de Rechtspraak